

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

06
F. W. SCHOLANDERS

SKRIFTER

UTGIFNA AF DR JOHN BÖTTIGER.

ANDRA BANDET.

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

F. W. SCHOLANDERS

SKRIFTER

UTGIFNA AF DR JOHN BÖTTIGER

ANDRA BANDET.

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

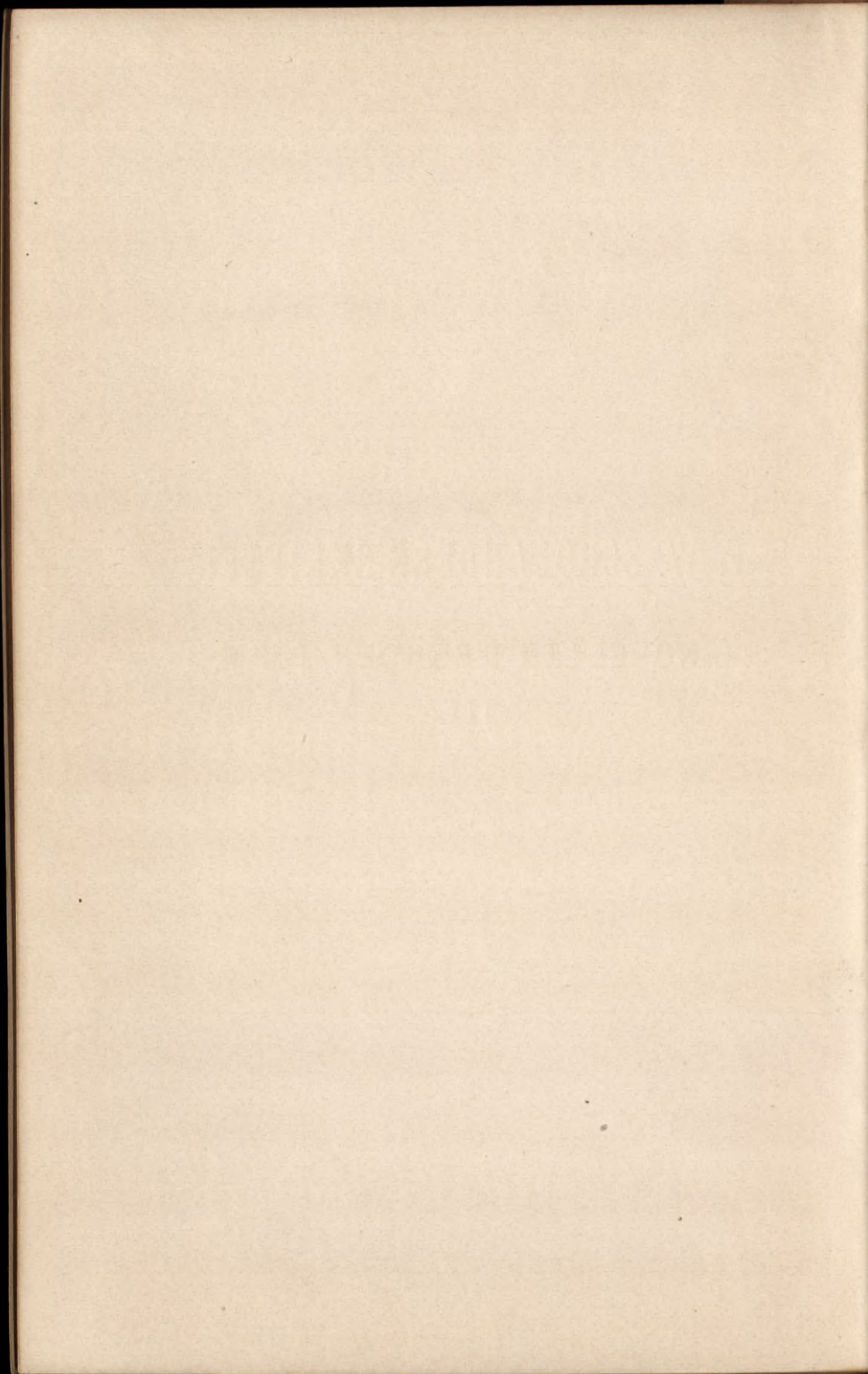
STOCKHOLM 1882.

STOCKHOLM 1882.
KONGL. BOKTRYCKERIET.

INNEHÅLL.

Noveller i bunden form:	Sid.
Luisella (1866)	1.
Vapensmeden (1867).....	173.
Ateliern (1867).....	189.
Klostret. Ett reseminne (1880).....	239.
Skrifter på prosa:	
En fragmentarisk sjelfbiografi (1880).....	265.
Konstakademien i Stockholm (1880).....	287.

NOVELLER I BUNDEN FORM.

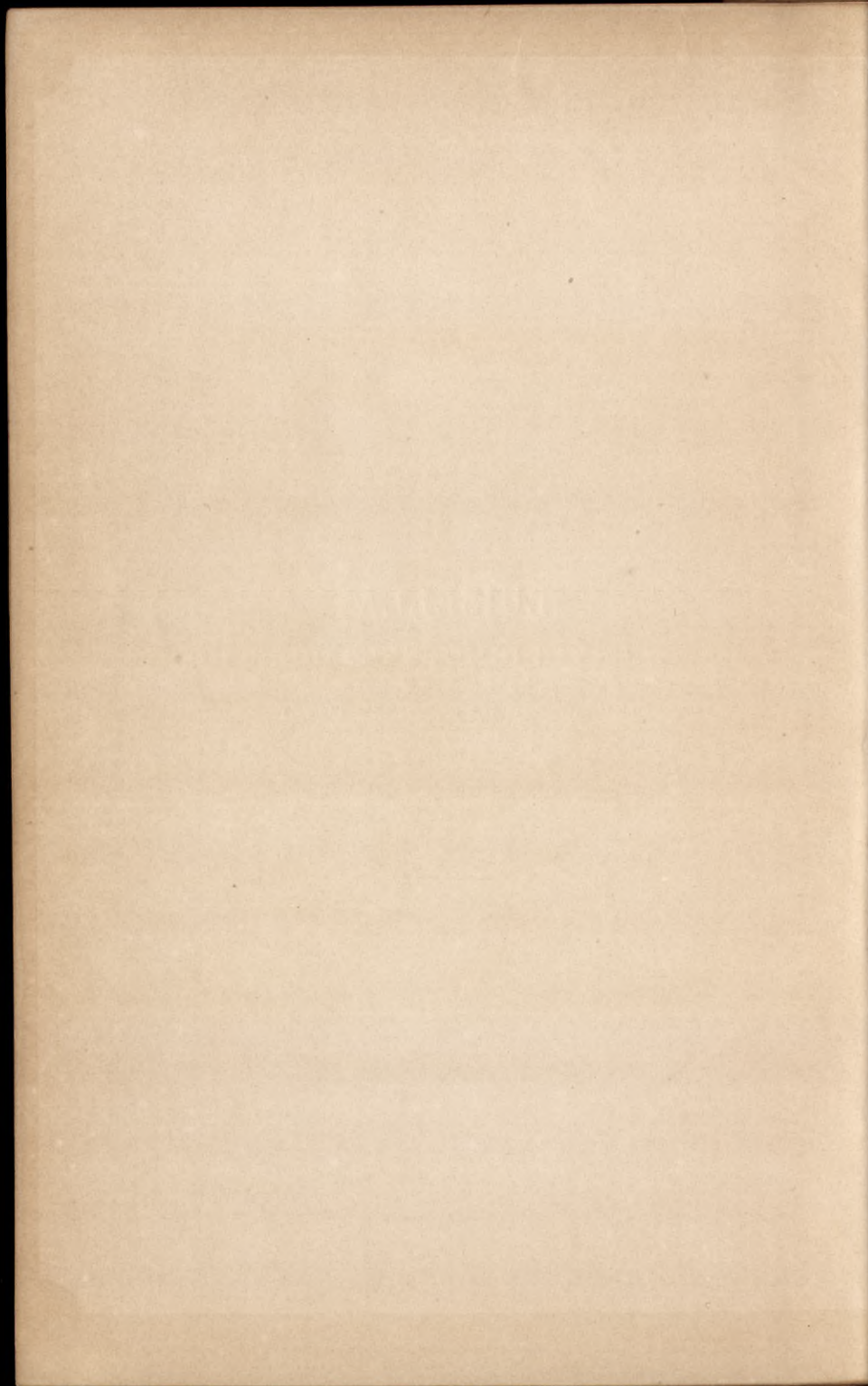
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

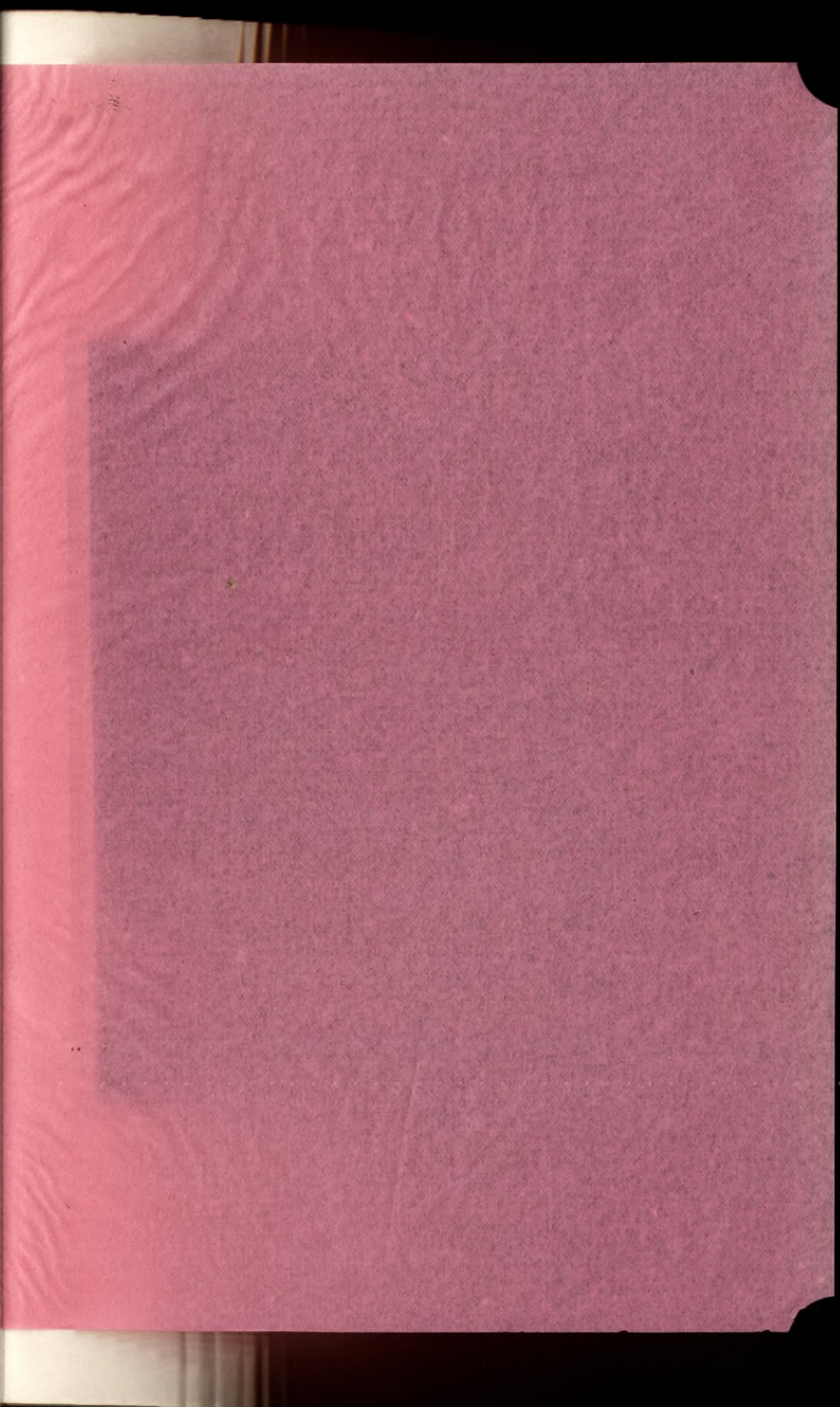
PHYSICS DEPARTMENT

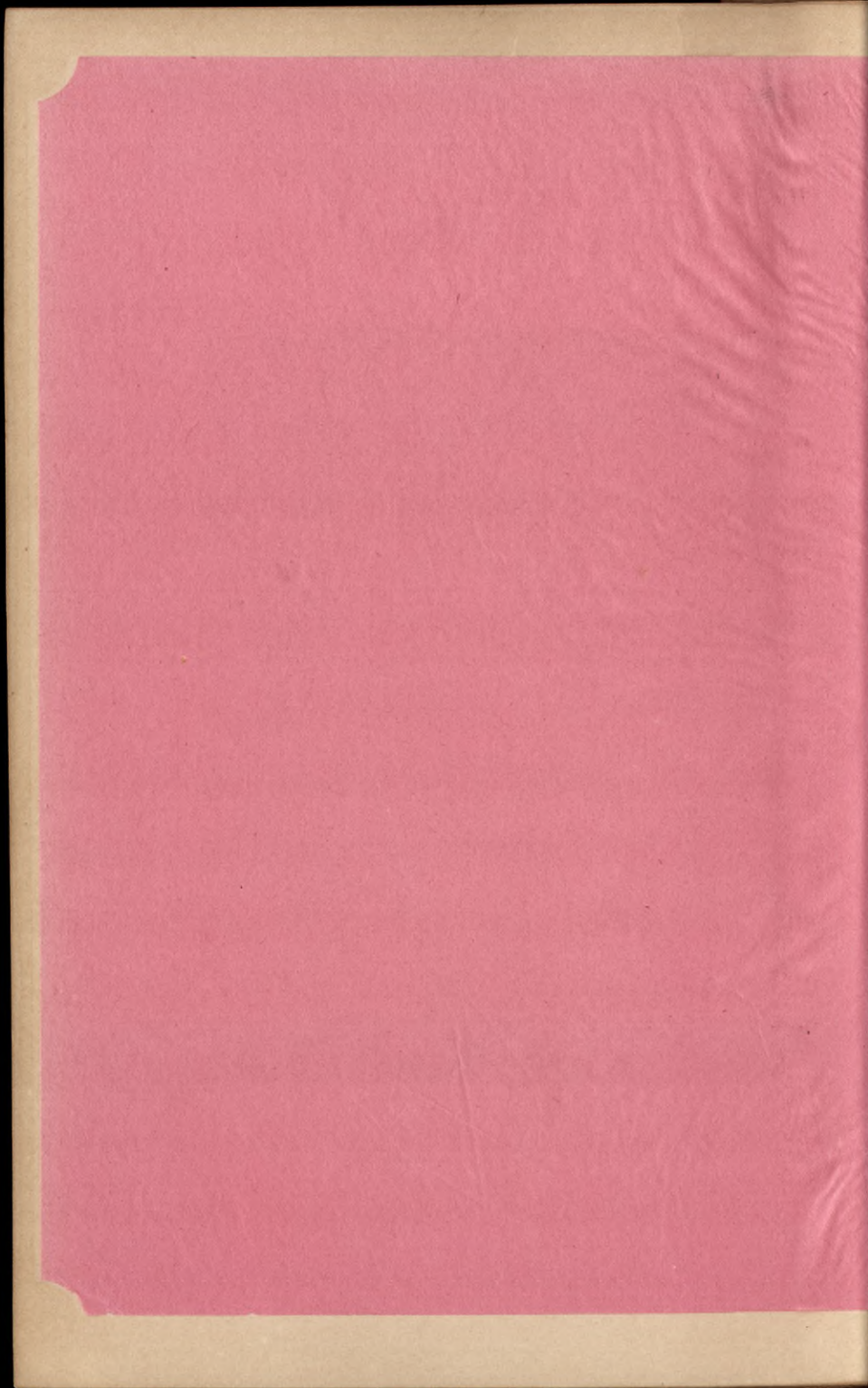
PHYSICS 309

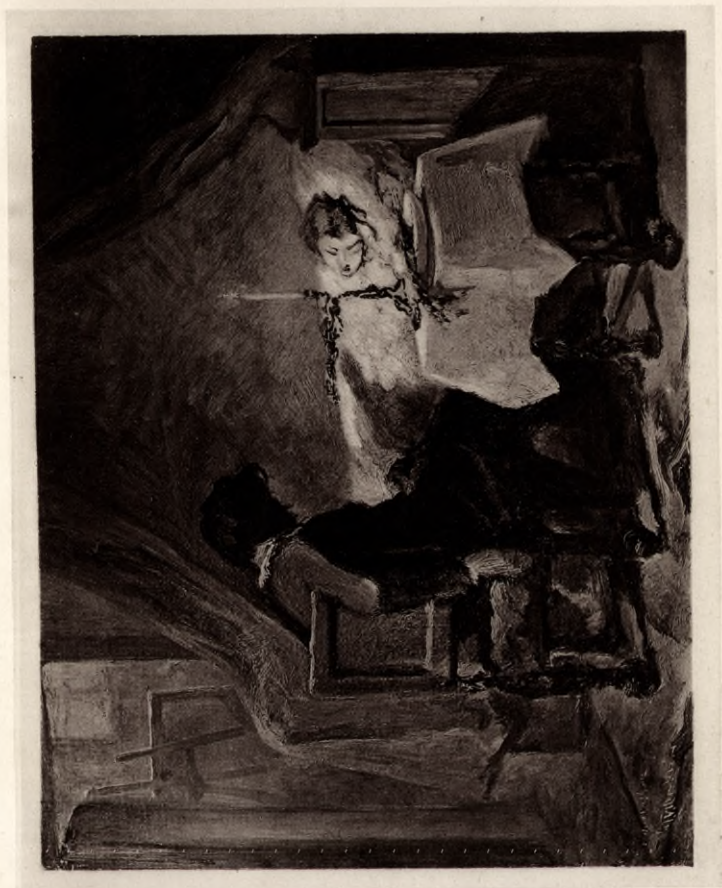
LUISELLA
EN QVINNOMODELLS ÖDEN.

SKILDNINGAR UR KONSTNÄRSLIFVET.

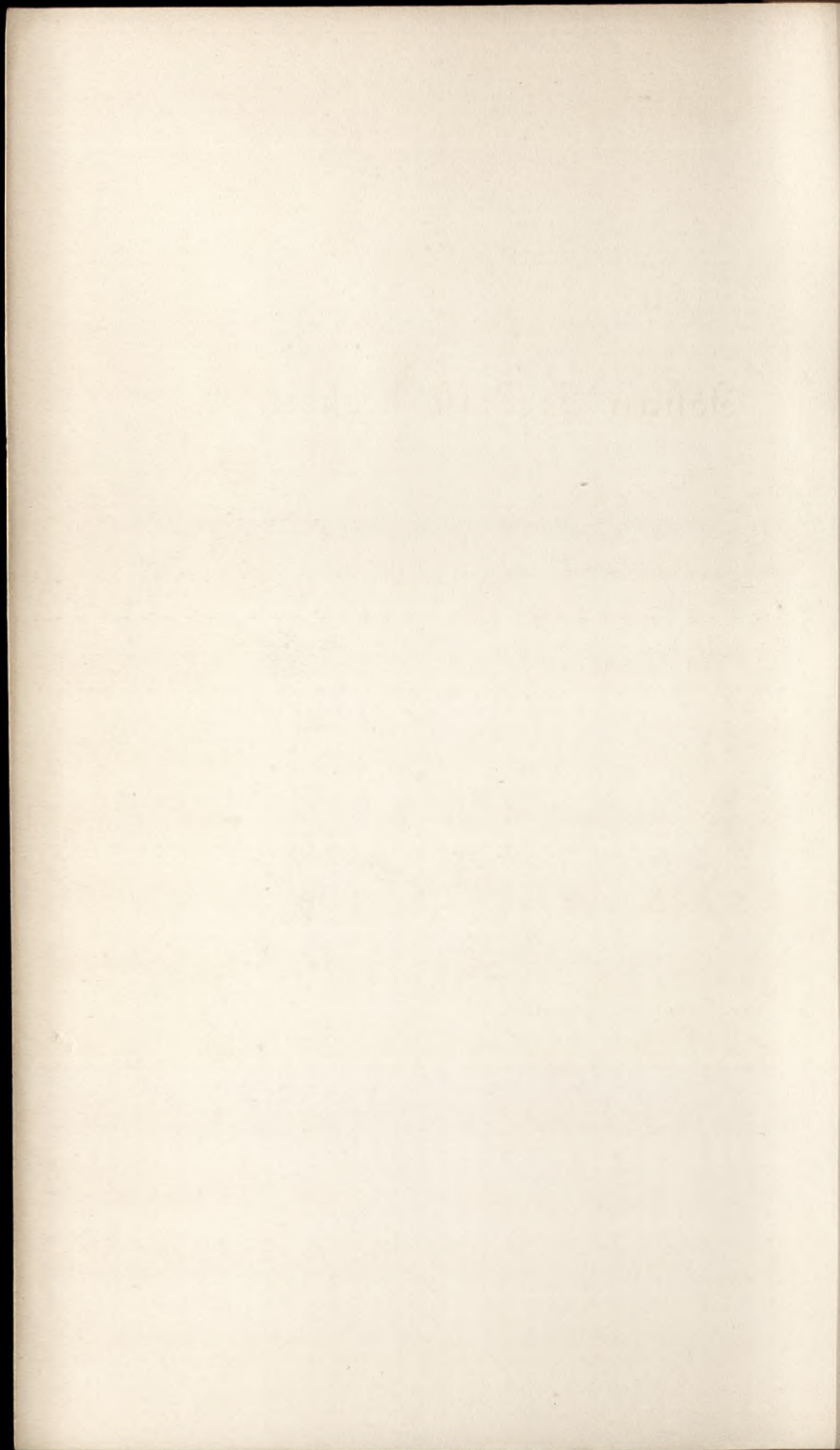

LUISELLAS DÖD.

Efter en ojemålning (skiss) af Höcker.

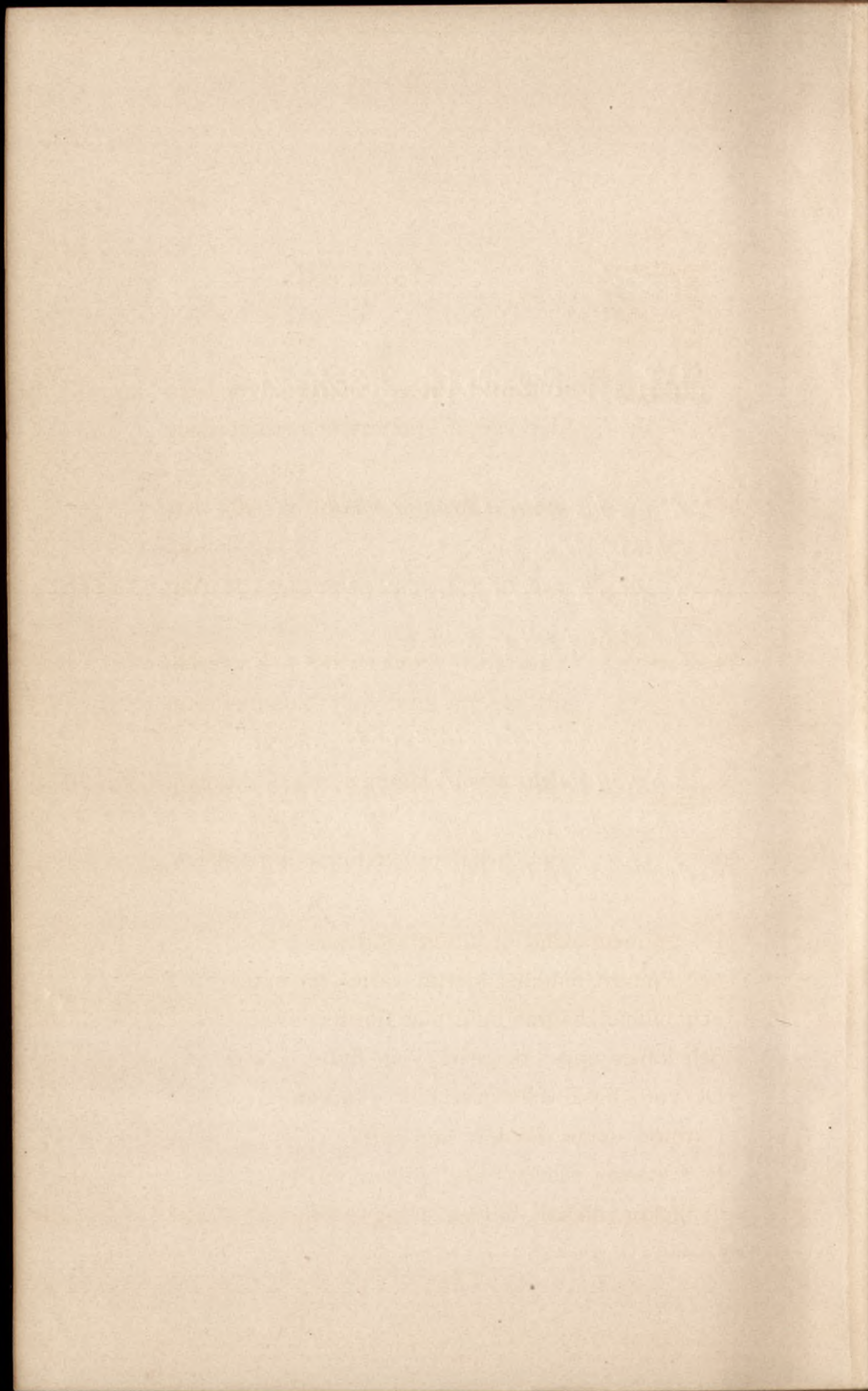
Till

Johan Fredrik Höckert.

Åt dig jag minnets kransar band
och började en sång
om lif och konst i fjerran land,
der vi dem sett en gång.

Men väntan blef dig allt för lång,
och trött du dig begaf
till konstens högsta hem. — Min sång
förklingar på din graf.

Stockholm i september 1866.

Jag märker, att med väntan I betrakten
den skrupne konstnärn, som rest vida kring
och stundom ur de dunkla hugkomstschakten
förtäljt er ett och annat sällspordt ting.
I, Evas döttrar små, jag lyder makten,
behagens trollmakt i er glada ring;
I viljen höra — hvad? — Hvarthän mig vända?
Skall skälmen Amor vara med kanhända?

Välan då! Dölj ditt anlet, bleka vinter,
och sjunk likt björnen uti idet ner;
ty bland oranger, myrten, hyacinter
Italien med solglans mot mig ler.
Dit vill jag vandra, i dess labrynter,
der konstnärslifvets glada dröm sig ter,
och låta — hulda tärnor — er förnimma
de bilder, som gå fram ur drömmens dimma.

Dock börjar ej i Roma denna saga,
men i Velletri, fordom volskers stad,
dit Bacchi vänner med förtjusning draga,
hvars namn är fräjdadt på historiens blad,
hvars vin och döttrar lyckades behaga
Cæsarers olycksdigra, vilda rad —
der återspeglas än i minnets källa
med milda drag en skyymt af Luisella.

Velletri är från medeltiden säte
för en med furstlig makt beklädd prelat,
som vårdar länet så, att himlen vete
om han ej ensam blir uti sin stat;
ty, liksom får ej lefva utan bete,
så dör ock menniskan af brist på mat,
och messor, fastor, helgedagar täta
är allt hvad fursten ger sitt folk att äta.

I följd häraf var hunger hvardagsgästen
hos mäster Scarpa, Luisellas far.
Han hade fyra döttrar, men för resten
ej idogheten några frukter bar,
ty tom hans verkstad var, och gyllne lästen
satt endast som ett hån vid porten kvar
till minne af den tid, då det fans kunder,
nog rika att ha skor med sulor under.

Det gifs ett medel i katolska länder
att utan äktenskap bli döttrar qvitt,
så mycket lättare, som ofta händer
att valet af dem sjelfva göres fritt; —
dock nyttjas äfven tvång, om ibland fränder
det gäller arfsrätt eller mitt och ditt —
de sättas nämligen i cellens gömma
för att som himlens brudar jorden glömma.

En vacker dag blef mäster Scarpa bjuden
att få till lättnad i sin stora nöd
den äldsta dottern vigd i nunneskruden
och kunna anse henne såsom död.
Det var en lisa, sänd af gode Guden —
ju färre munnar, desto mindre bröd —
och mannen hade nog i tacksam yra
skänkt klostret både frun och döttrar fyra.

Men der var endast plats för en af raden,
de andra fingo sjelfva dra sig fram,
och lilla Luisella sprang kring staden
så naken som ett barn af kaffrers stam,
hon hade knappast skört af fikonbladen,
var späd och menlös som ett litet lam,
och, när hon tiggde för att hungern stilla,
fans både bröd och ömkan för den lilla.

Bland främlingars och landtmäns stora skara,
som gifvit barnet hjälp till månget mål,
hon fäste sig vid en, en bonde bara,
en skäggig, bister, väldig vignerol.
Han bjöd till salu drufvans ädla vara,
men skydde torgets myckna folk och skrål
och log så hjertans vänligt emot flickan,
då han bajoccon gaf ur läderfickan.

Vid Scarpas bostad steg han en gång neder
ifrån sin kärra och gick hurtigt in:

»En usel framtid ni ert barn bereder,
låt hellre då den lilla blifva min.
Kom, Luisella, påtag dessa kläder —
se, mästare, i skorna hvilket skinn —
jag skall ge flickan mycket mer än detta,
om i min vård ni dristar henne sätta.»

Med gränslös fröjd gafs bifall åt förslaget,
som hugnade båd' barn och far och mor;
en brocca vin blef lustigt tömd i laget,
och vignerolen bort med bytet for. —
Den lillas glada hopp var ej bedraget,
hon fick till hem en landtgård, pryddlig, stor,
och bättre lott stod icke till att vinna,
då här hon ansåg sig som en furstinna.

Men det var underligt i denna villa,
dit fader Pepe kom blott då och då.
Der var så tomt på folk, så tyst och stilla,
likt sagoslotten, som i skogar stå,
dit unga prinsar bruka sig förvilla
och alltid träffa kungadöttrar små
i trollens våld. Så var här helt och hållet,
ty Mona, husets vårderska, var trollet.

Brun, skrynklig, ful, förstod hon dock med fromma
och milda ord bli Luisellas vän.

Med flickan lekte hon uti de tomma
portikerna och sjöng så vackert se'n
om paradiset, der hvita liljor blomma,
om himlens drottning och om helgonen;
det ljöd likt vaggsång, då vid dagens ända
den gamla satt och snurrade sin slända.

Och barnet sänktes snart i sömnens dvala,
men blef emellanåt till hälften väckt
af grofva röster, hvilka tycktes tala
inunder kammarn, der hon låg förskräckt.
Hon såg gestalter ock, så långa, smala,
med hålig kind, af svärta öfvertäckt,
i månens skimmer smyga på estraden
förbi den breda korridorarkaden.

Naturligtvis fick Mona del af detta,
som gumman påstod endast vara drömdt.
Dock fortfor Luisella att berätta,
hvad gång på gång hon fann i natten gömdt;
och, för att riktigt få sin fruktan lätta,
kom hon att fråga fosterfadern ömt,
hvi han ej kunde vara kvar om qvällarne
och jaga bort de stygga, svarta sällarne.

Sor Pepe tycktes blifva smått förlägen,
drog samman sina tjocka ögonbryn
och lofvade att rödja väl ur vägen
allt detta buller, hvarje nattlig syn.
Men då bad flickan, inställsam och trägen,
att tagas med till den der fjerran byn,
dit Pepe, ibland höga berg och pinjer,
begaf sig bort att sköta sina vignier.

»Du är för liten, Luisella kära»,
sad' mannen och i mörka skägget log.
»Än orkar du ej handskas med en skära,
knappst svänga käppen mot en åsnas bog.
Har du dock lust att så'na konster lära
och törs du färdas ensam uti skog,
då må du dig från sora Mona skilja. —
Allt lyckas, om så är Madonnans vilja.»

I sadeln satt alltredan vignerolen.
Han lyfte Luisella upp till sig
och tryckte sporrarne i tröga fålen,
som, lunkande framåt så saktelig,
gaf tid att noga skåda föremålen,
hvaraf man lärer hitta väl en stig.
Men Pepe höll och visade på dessa
för att dem fast i flickans minne pressa.

Allt högre uppåt bergen sträcktes färden,
till trakter der ej odlingsflit var spild,
och hvarest trädgårdslika fält och gården,
som te den friska idoghetens bild,
förbytt mot former ifrån sagoverlden
med sin natur, titaniskt stor och vild.
Der uppe trufdes väl de dunkla pinjerna,
men Luisella sökte fåfångt vignerna.

Det började re'n lida emot qvällen,
och molnen brämades med ljus karmin,
då Pepe vände in till höga hällen
utaf ett berg, der en antik ruin
låg väl för blicken skyddad, under fällen
af slingerväxter, mossa och jasmin,
och liknade en grushög blott för resten.
Vid den steg vignerolen dock af hästen.

Han varsamt murgrönstället sköt åt sida
och upplät dolda dörren till en gång,
utför hvars sluttning flickan måste rida
i nattligt mörker på en stig så trång.
Men snart befann man sig i salar vida,
der hvarje hofslag väckte ekots sång,
och mörkret liksom dagens färd tog ända,
då Pepe höll för att en lampa tända.

Det klara skenet hann ej hvälfda taket,
men visade ett golf af mosaik,
så skönt, att sällan furstliga gemaket
belägges med en matta mera rik.
Och rummet var ej nutidsfattigt, naket,
i papperslyx från en tapetfabrik,
ty af antikens konstnärshänder målade,
dess väggar uti yppig färgglans strålade.

Emellan lätta pelare och anter
framskymtade ett glädtigt sceneri
af vällustdruckna, dansande bacchanter
omkring en char med kärleksgudar i.
Der sågos muserna kring Bacchi panter
och glada nymfer utan draperi;
tritoner tumlande ibland najader
och en satyr ibland hamadryader.

I halfrundt slut på kolonnadens sträcka
ljöd porlandet af vattenstrålars fall
utur en mossbelupen marmorsnäcka,
ned i en damm, så silfverklar och kall.
Dit leddes hästen för att törsten släcka;
bredvid låg foder, och nu togs till stall
den plats, der kanske kejsare täckts gästa
för att i svalkan njuta sin siesta.

Att ett så skönt nymphæum rätt möblera
man tydligt icke gjort sig stort besvär,
ty gamla vinfat, amforor af lera,
en mängd af majshalm, kastad här och der,
förstörda seldon, brutna skrin — med mera
hvad på ett skräprum kännetecknet är —
och intet annat, hade nutidsgästerna
fört in ibland de rika forntidsresterna.

Nog tyckte Luisella, att det byte,
hon gjort af bostad, var af sämre art,
men Pepe öppnade sitt matsäcksknyte,
och det gaf tankarne en annan fart;
de stordes ej af misstrons onda lyte.
Den lilla åt och, se'n hon bäddat rart,
kröp hon till hvila uti majshalmsbingen,
likt fogeln, som sig gömmer under vingen.

När flickan väcktes, insmög morgonljuset
så magiskt från fontänens halfkupol
och gaf nytt lif åt det antika huset,
uti hvars bakgrund fader vignerol
låg ifrigt gräfvande bland sten och gruset
från ett i hvalfvets hjessa remnadt hål.
Han dolde någonting, helt likt det sista
beslagna hörnet af en gammal kista.

Snabbt smög sig Luisella till hans sida.
Men Pepe sade: »Barn, försiktig blif!
Tag dig i akt att rykten om mig sprida,
och tig med hvad du hör och ser. Ditt lif
det eljest kostar, och jag gör en slida
utaf ditt hjerta för min skarpa knif,
då deremot med rikedom och lycka
jag vill för trogen tjenst din framtid smycka.»

I flickans mörka ögon glänste gråten;
nog blef hon både rädd och blek, men teg
och lyckades att qväfva klagolåten,
som i en suck till himlens helgon steg.
»Rätt så, min unge, gif all sorg på båten.
Du mina vigner sett, rid nu din väg;
med minnets bistånd finner du vår villa,
men, intet squalier! eljest går dig illa.»

Här talas ej, I damer, om en svenska
som, späd till åldern, ingenting förstår.
Det är helt annat med en söderländska,
hon blir förnuftig re'n vid åtta år.
Och Luisella var ju italienska,
ett menlöst lam, men ej ett tanklöst får,
och därför fann hon annat ej än billighet
uti att lyda styrkans bud med villighet.

Till färden var hon genast redebogen,
och lustigt bar den öfver berg och fält,
der lilla ryttarinnan framflög, trogen
de märken, Pepe såsom ledning stält.
Vid ridten genom höga pinjeskogen
lät hon en visa ljuda, gladt och gällt,
och var rätt stolt att uti sadeln trona,
när hon kom hem och helsades af Mona.

Den gamla gjorde ifrigt mången fråga
om Pepes vigner och om resans mål,
och var det Luisella än en plåga,
så tänkte hon på dolkens skarpa stål
och kunde ej en gång för Mona våga
att träda ur sin tvungna tysthets rol.
Hon måste således, vid svarens gifvande,
berätta dikter, sannolikt beskrifvande.

Från denna tid man ständigt flickan sände
i trakten vida kring på egen hand,
än till en vän med bref, än till en frände
med packgoods, som man bakom sadeln band.
Och så hon snart hvar väg, hvart ställe kände,
så väl, som odlarn känner sina land.
Med Pepe for hon äfven till ruinen,
der pysslande han gick bland gömda skrinen.

Så svunno år, på vexling föga rika.
Men under tiden om Velletris nejd
begynte ryktet onda sägner skrika,
ty der begingos brott förutan hejd
af bofvar, hvilka, glupska ulfvar lika,
sig gaddat samman och med plundringsfejd
lömskt öfverfölo såväl landtgårdsegarne
som resenärer på de öppna vägarne.

Förgäfves mången snara fint beredes,
förgäfves ströfva krigsfolk och polis
och Pepe och hans grannar äfvenledes,
att hämma dessa dåd på något vis.
Det finnes öfverallt och ingenstädes
det hemska, nattomhöljda plågoris,
men ingen kan bestämma, om det bor i
Velletri, Segni, Sezza eller Cori.

Hans furstebiskopliga excellenza,
som tyckte saken börja bli af vigt,
förkunnade sig nådigt vilja rensa
det land, hvars vård var honom helig pligt.
Han bjöd alltså plenaria indulgenza
och guld åt den, som, under hemlig bikt,
till upptäckt ville räcka ledningstråden
Allt fåfängt. Ingen bet sig fast på nåden.

Men deremot, hvad höjd af blygd och nesa!
för furstens mildhet hvilken grad af köld!
Hvad kunde väl den onda magten qväsa,
då den ej vek för sjelfva kyrkans sköld?
En dag, när bispén skulle messan läsa,
begicks invid altaret djerft en stöld,
som bragte alla fäderna från sansen:
försvunnen var den gyllene monstransen.

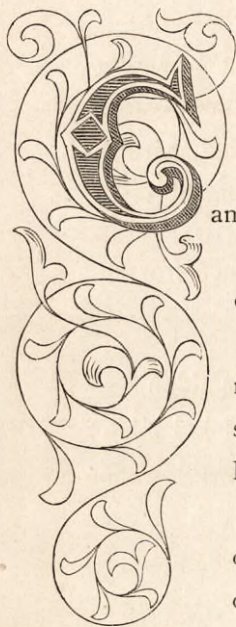
Det gick för långt. Man började fundera,
så det i hjernan gälde hvarje skruf.
Den ene trodde ej den andre mera,
man smög och lurade lik nattlig uf
och gjorde annat ej än spionera
och höll sin allrabästa vän för tjuf.
Men dolda blefvo dock som ödets tärningar
de, hvilka valt till yrke onda gerningar.

Bland ortens skrämnda, plågade befolkning
var Luisella nästan ensam trygg,
ty fast i skogars djup och klippors hålkning
hön träffade på män med uppsyn stygg,
ifrågasattes ej att söka tolkning
af hvad hon förde med på hästens rygg,
och flickan rördes ej. Mot oförrätter
hon tycktes skyddad genom amuletter.

På laglöst ofog' fans det ingen måtta
ännu den tiden uti påfvens land,
som ej gick an att ifrån munkar blotta
och lika litet ifrån rövvarband.
Det var just året före fyrtiätta,
vulkanen röt, men qväfde än sin brand,
och i Italias armar, än ej lossade,
låg konsten och bland mästerwerken frossade.

Än var han kvar den gamla goda tiden
med härligt skimmer och med dunkel mist,
då Ponte Molle tryggt blef öfverskriden
af mången sorgfritt vandrande artist,
och ännu hade ej den vilda striden
ryckt bort från Roma fredens oljeqvist,
som dit, från östan, vestan, norr och söder,
adepter bjöd och signade till bröder.

II.

CERVAROFEST.

Champagnan vårklädd stod i gröna fär-
gen,
och mandelträdens blomskrud sken
likt snö
mot azurtonen i Albanobergen,
som tycktes te lycksalighetens ö.
Hos djur och växter göts det kraft
i mårgen,
och eld i ögat hos hvar romersk mö.
och klangfull ton blef serenaden lånad,
ty maj var inne, glädjens, lifvets
månad.

Bland Tiberstadens väldiga ruiner
var idel poesi och sång och dans.
Båd' sent och tidigt ljödo tamburiner
från gator, torg och takterrassers krans,
der eminentor och trasteveriner,
i saltarellan glömmande all sans,
frammanade passioner utan tömmar
och tolkade vid cittran hjertats drömmar.

Då höll sig konstnårslegionen färdig
till ströftåg i hesperisk rosengård,
der hvarje punkt i form och färg är värdig
sitt namn af klassisk skönhets minnesvård.
Men, förr än skaran skildes, rustad, härdig,
en penselväpnad, skäggig främlingshord,
gaf den i grottan vid Cervarodalen
en ståtlig majfest, tyska karnevalen.

Germaners söner rådde väl för leken,
men äfven andra fingo deraf del:
den blonde nordbon och den mörke greken,
Albionssonen, allvarsam och stel,
fransosen, slaven, negern, ja azteken —
hvem helst, blott han åt konsten vigt sin själ
fick vara med och, om så var hans böjelse,
bli hela Roms befolkning till förnöjelse.

Se, genom porten nära Lateranen,
hur vänner samlas ifrån alla håll
och utåt morgonsolbelysta planen
allt mera länga sig i brokig fäll.
Hvad vexling i den muntra karavanen,
der hvar en efter tycke valt sin roll
och sträfvar, blicken vänd mot Monte Cavo,
att halfvägsrasten nå vid Torr' del Schiavo.

Det är en krigshär med hvad dertill hörer,
en unionsarmé från fördom fri,
der arkitekter leka ingenjörer
och målare djerfts ryttartrupper bli.
Der finnes fotfolk med och marodörer
och vinfat såsom groft artilleri,
hvars general är Bacchus, glade gossen,
tillika chef för proviant och trossen.

På några timmar uppnås gamla tornet,
der festens president med värdig min
vid trummors skräll och haltsignal ur hornet
befaller folket smaka dagens vin.
Och liksom sparfvar söka strödda kornet,
liksom mot dalen störtar en lavin,
så slutas, brytas, ömsas täta lederna
kring Bacchi adjutanter, ganymederna.

Velletridrufvan blöder utur faten,
orvieton flödar ut i törstig rund,
och bologneserkorfven med sallaten
försvinner sagolikt i hungrig mund.
Och tusen strupar, stärkta genom maten,
uppstämma, så det skakar tornets grund,
den fria Rinaldin-Cervarosången,
hvars ekon jubla, kanske sista gången.

Slut visan är och sprundad hvarje tunna.
Då skyndar hvar och en till sin kohort;
det gäller att så fort som möjligt kunna
till grottan i Cervaro hinna bort.

Ty middagssolen skall ej vandrarn unna
en enda fläkt af svalka innan kort,
och just vid mezzogiorno sker paraden
för den begynnande »olympiaden».

I främsta ledet svärma beduiner
på hästar, stundom lika Rosinant,
och emot solen mången rustning skiner,
väl blott af papp, men det är ändå grant.
Se'n kommer Bacchus med koketta miner
och klädd i florsbjefs som en gammal tant;
han kunde vara bättre, men ej finare,
ty smink och löshår dölja en berlinare.

Halloh! Hvad väsen, skriande och eder
på alla städade och kända språk;
det gör ej regementets krigstukt heder
att höra sådant hojt, se sådant bråk.
Dock, hjeltarne i dessa krumma leder
ju rida åsnor och begagna påk —
de sitta grensle öfver envisheten,
ej under då, om ordning blir förgäten.

I midten af den kostelige truppen
och med en gammal säck till sadelsits,
far, stånkande och röd, likt kam på tuppen,
en liten gubbe, klädd som »alter Fritz».
Hans näsa ur Pomonas horn tycks sluppen,
den liknar en med vin besprängd kurbits
och visar genom både form och toner
sin herres nit i drufvolibationer.

Bredvid den lille åsnetruppanförarn
ses längste karlen, som stått till att få:
det är den högtbetrodde »molnförstörarn»,
hvars värf är hålla himlen klar och blå.
På minsta kräket rider undergörarn,
men de för långa benen måste gå,
om, viss att öket icke orkar skena,
han ej till höjd med hakan lyfter knäna.

Det är ej möjligt att i penseln fatta
allt hvad vid detta rytteriet sker.
Här tumlar en på gräsets mjuka matta,
en annan kommer ej ur fläcken mer;
der sparka, skria djuren likt besatta
och köra mularne mot marken ner,
och de, som sitta på, må vackert lugna sig,
till dess de undre fått med betning hugna sig.

Sist komma legioner af det lätta
och fria fotfolk jemte ordningsvakt
med pappersmössor, hvarå en foglietta
är satt som tecken till polis och magt.
För öfrigt får soldatutstyrseln rätta
sig efter råd och lägenhet i prakt:
en har sin frack broderad med sardiner,
en annan bär till knappar apelsiner.

En ryssklädd svensk hörs inom skägget brumma,
att han är general, men ingen lyss.
Hans adjutant, som skonlöst slår på trumma,
bär Karl den tolfte's dräkt, men är en ryss.
Så blifva nationalhats lågor ljumma
och slockna under konstens broderskyss.
Fransosen närmar sig till Englands söner,
och dansken vänskap ibland tyskar röner.

Men så'na känslor måste vara stängda
från hvar och en, som värfvats till gendarm,
ty dessa gå med träsvärd, blodbesprängda,
och rep att binda allt som gör allarm.
Ja, i förväntan att se andra hängda
har en ränt pampen genom egen barm
och trädt ett stycke skinka, köpt i staden,
på långa klingan mellan skulderbladen.

Till grottorna uti Cervarodalen
ha ingenjörerna haft försprång re'n
och i den labyrintiskt vida salen
begynt sitt tunga kall att rulla sten.
Likt långdanskedjans krökningar på balen
görs så ett knöligt bord, som ej har ben,
men slingrar utåt håloras fördjupningar
allt efter markens höjningar och stupningar.

Se'n löf och mossa fyllt hvar gropig yta
på stenblockstaffeln, bugtig, sned och låg,
begrinner festgendarmeriet knyta
för hvarje ingång sina fångseltåg;
ty kring campagnan höres redan ryta
en väldig menskoskaras breda våg,
som ifrån alla kanter kommer skridande
med gående och åkande och ridande.

Man skyndat ut från Rom och andra städer
att skåda främlingarnes lustighet
och le åt deras underliga seder,
hvarom man mycket att berätta vet.
Hit föras barnen utaf sina fäder,
och herden springer hit från får och get,
och tiggare och pack bestorma platsen
i kapp med ekipager från palatsen.

Det vimlar, som när påfven värdes läska
sin hjord med helgonfesters tidsfördrif,
och, fast tonsurens englar här ej fjeska,
är ingen brist på kallelse till lif;
ty aqua vitæ säljs och aqua fresca,
och derom spelas morra under kif.
Kring sköna fruar svärma cicisbéerna,
och männen jaga bort med snus idéerna.

Bland kappomhöljda karlar, dem man bara
likt skuggor ser i seccatinon's rök,
står här och der en pittoresk ciocciara
med rufsigt hår och tuggande på lök.
Men Roms polis, som alltid anar fara
der folk är samladt, rufvar likt en hög
och har sändt hit en väldig mängd spioner,
förklädda till helt fredliga personer.

Fullt är af folk rundt om på berg och backar,
der skådelust de flestas solskärm är;
men fastän svetten utför kinden lackar
och en och annan öfver hettan svär,
blir mödan glömd och sträckas alla nackar,
då trumman ljuder och den glada här,
som konsten sammanbragt vid Tiberns stränder,
ifrån campagnan inåt dalen vänder.

I alla dessa hoparne, som skåda
från vagnar, stenar, träd och klippors brant,
kan dock ett sådant virrvarr icke råda
att man ej träffar någon väl bekant.
Se, till exempel, bort på dessa båda
i ekens mörka skugga. Icke sant,
man tar ej miste på de föremålen? —
Det Luisella är och vignerolen.

Sor Pepe tyckes skyggt omkring sig blicka;
hans hår är grånadt, rynkor pannan plöjt,
men Luisella har från liten flicka
till fager mö på dessa år sig höjt.
Ur ögats natt små amoriner nicka,
till ädel harmoni hvar form sig böjt,
och färgens finhet ökar mildt behagen
i de halft leende, halft sorgsna dragen.

Nu skalla hurrarop och sänkas lansar,
ty presidenten nalkas i sin char,
som tornhög, prydd med guld och friska kransar,
drags fram af hvita tjurars starka par.
En triumfator lik, i stråligt pansar —
fast vacklande, då vagnen stötar tar —
ses dagens kung, för hvilken eljest gäller
att vara fabrikant af aqvareller.

Marskalkar, turkar, riddare och svenner
ledsaga chefens viktiga person,
framför hvars hornspann, under krumsprång, ränner
ett tatueradt rödskinn — en huron.
Han svänger skalperna af slagna männer
och lyckas med sitt krigsrops skarpa ton
få åsnorna att svarande sig kråma
och hvita tjuvarne att missnöjdt råma.

Paraden börjar. Fotfolksgeneralen
ger Karl den tolfte vink att hvirvel slå.
Men en till Hamlet klädd tribun, halft galen,
hvars trupp bestått sig trum-artist också,
ger denne stryk, för det han lydt signalen,
och tonkonstnären flyktar till en vrå
af däliden, der han rädd och blöd i sinnet
sin klagan tolkar på det spända skinnet.

När president och svit till grottan hinna,
blir hela följet helsadt såsom gäst
hos en behagsjuk, skäggig sultaninna
och en i lakan insvept delfisk prest.
Man måste först ur bergets inre vinna
oraklets hägn och taga del dernäst
i yppig måltids, fria lekars fågnad,
åt vesterns konst af orienten egnad.

Med blixtn och dunder kommer gudasvaret
på skorrande, germanisk dialekt;
och lustigt svajar hvita fredsstandaret
till tecken af den glädje svaret väckt.
Och ideal och konst, det stolta paret,
som åt hvarandra öppna famnen sträckt,
i chefens och den skäggigas personer
gå att vid taffeln söka sina troner.

Och åter jublar högt Cervarosången;
mot bordet stormar hvar och en med magt;
i mörker hålls ej drufvan mera fången,
dess safter flöda i kaskaders prakt.
Glas finnas ej, ty Bacchus denna gången
har stjelpt och allt sitt gods i spillror bragt,
men bergat mat och dryck. Han slipper bannor,
ty glas behöfvas ej, der det fins kannor.

Det surrar sakta än i denna kupa,
så full af hungriga och trötta bin,
som få i hvilans njutning sig fördjupa
och suga honing ej, men dricka vin.
Blott ganymeder skynda, så de stupa,
att rulla nya, digra tunnor in
och bjuda rikligt äta utaf rätterna,
för hvilka man ej sakna kan assietterna.

Men bullret dör ej bort såsom minuten,
det ökas deremot för hvar sekund.
Det dånar likt en väldig hafsvåg, bruten
mot hålig klippa i Messinas sund,
det skallar, såsom vore åskan sluten
inom de gamla grottors vida rund;
det är en babelsk språkförbistring lika,
ty ingen blir förstådd, fast alla skrika.

Det timar dock ett uppehåll i skriket,
då åtta kulis kring en palankin
ifrån »det himmelska och fjerran riket»
ses komma med en nattrocksmandarin,
som bär till presidenten, sammanviket,
ett väldigt bref från kejsarn, hans kusin,
och bjuder som tribut till konstens hyllning
en jättekorf i glänsande förgyllning.

Kinesen bugar sig och tager ordet.
Knappt han dock börjat med sitt »tsing» och »tsang»,
förr'n gnyet, som en stund var fångsladt vordet,
blir löst och sväller upp i rätt och rang.
Man ätit nog och sparkar sönder bordet
till hån för ingenjörernas talang,
men söker än ur ganymeders kannor
förrädisk svalka för de heta pannor.

I grottans andra ända äro köken,
och der går icke mindre stöjigt till,
då stora kittlar bjuda, genom röken
af kaffe, gästfrihet åt hvem som vill.
Här trängs ciocciaran med den fina fröken,
och lagets lösen tyckes vara: spill!
Det budet följes ock till punkt och pricka,
ty tio sqvalpa ut, när en får dricka.

På nytt ifrån trumpeter ljuder skrällen
och ökar larmet i än högre grad,
då presidenten mejslar in i hällen:
»Cervaros nittonde olympiad».
Se'n manar han att lemna dessa ställen
och byta svalkan ut mot solens bad,
der, för de spända krafters vilda äflan,
olympisk vädjoban bereder täflan.

Först kappas ryttarne med brutna hästar —
dervid är ej på kullerbyttor brist.
Se'n åsnetruppen sig i täfpling frestar,
men här får priset den, som kommer sist.
Så klär man af sig rockar, skor och vestar
till snabbloppskamp, der segern genom list
blir ryssens uti karolinska skruden,
som skenar, åsnau lik i lejonhuden.

Sist slungas rörspjut mot en pappersskifva,
från hvilken stirrar, argt och oafvändt,
en kritikus, som råkat klander skrifva
om alla tyskar, dem i Rom han känt.
Att nu hans bild i tusen bitar rifva,
till skräckfull varning för hvar konstskribent,
är de förföljdas hämnd på plågoriset;
och den, som träffar ögat, vinner priset.

Men detta pris är ganska svårt att fånga,
ty dertill fordras sigta, skjuta rätt;
och att se klart igenom vinets ånga
är icke allom gifvet, ej så lätt.
Få lansar råka sjelfva taflan; många
gå deremot i riktningen så snedt,
som vore frågan träffa ögongroparne
på de omkring arenan trängda hoparne.

Allt mera pressande käns bacchanalen
för yra hufvuden och svaga knän.
Det blir allt mindre sammanhang i talen,
vid hvilka tungan är en stötesten,
och mången slutar dagens fröjd med qvalen
att — öfvergifven utaf sina ben,
se'n sjelf han öfvergifvit sans och måtta —
bli buren till »Barmhertighetens grotta».

Ty, sedan festen flyttats ut på slätten,
är det i bergets salar godt om plats
för dem, som druckit så, att efterrätten
har blifvit rusets kryssande seglats.
Åt dessa ändrar nu Cerverojätten
sitt klippslott till ett drömmarnes palats,
der de beskänkta ligga, menlöst sparkande,
och störa tystnaden med ljudligt snarkande.

Här slumrar indianen jemte resen,
som icke gitter sköta molnen mer,
och sultaninnan, detta hulda väsen,
med skägg och näsa sudlade i ler,
och »alter Fritz», hans excellens kinesen,
och många riddare, som segnat ner,
se'n Bacchus på ett listigt sätt, den skälmen,
lagt pundtals bly inunder lätta hjelmen.

Bland dessa riddersmän är en, som drager
med rätta till sig ögats verksamhet.
Det är en yngling, blomstrande och fager,
en präktigt rustad medeltidsatlet.
Af guld och sammet är hans dräkt ett lager,
och kring den fina handen blixtrar det,
med samma färgglans som i prismans kanter,
ifrån en ring, besatt med diamanter.

Den barske, genomborrade gendarmen
på vakt en stund vid grottans öppning gick,
men kraften veknat i den grofva armen,
och argus-ögat sluts, då med en nick
soldatens hufvud faller ner mot barmen
och rullar bakåt nästa ögonblick,
bevisande, hur sömnhetens smitta
ej unnar mannen att i fred få sitta.

Snart han ock sofver lika med de andra
och märker icke, att ett landtfolkspar,
som stillsamt och på måfå tyckes vandra,
sin väg förbi hans näsa tagit har.
Men dessa gifva tecken åt hvarandra
att tiga, då de märka der och hvar
de hvilande, och smyga sedan sakta
och undrande omkring att dem betrakta.

Sor Pepe och hans fosterdotter är det,
som, kanske af en slump blott, råkat hit
ifrån det folkuppfyllda täflingsgårdet,
det vignerolen tyckes fly med flit;
ty han af enslighet ju skattar värdet
och lefver alltid som en eremit.
Men här i grottan trifves han ej heller
och re'n till återtåg sin kosa ställer.

Då ser han Luisella, som har stannat,
en bildstod lik med ögonen i brand,
så tjust som hade henne öfvermannat
en englasyn från edens dolda land.
Sor Pepe ilar fram, men ser ej annat
än diamanters trollglans kring en hand,
och hos atleten stå de två, betagna,
till skilda mål af skilda känslor dragna.

Dock hemtar vignerolen snart besinning
och hviskar: »Flicka, skynda, det är sent,
du börjar blekna så om kind och tinning,
res, barn, malaria råder här gement.
Jag har ett ärende för vigtig vinning,
som med en färd till Rom visst blir förent. —
Se så, farväl. Sommarans rygg ej skona;
jag kommer efter. Helsa gamla Mona!»

För Luisella är ej svårt försaka
den flydda synens fröjdbemängda qual;
hon far. Men Pepe smyger snabbt tillbaka
till ynglingen i bergets dunkla sal.
Han spejar, lyss; här kan ej någon vaka. —
Han blottar dolkens klinga, spetsig, smal,
och lofvar vaxljus till altarets smyckande,
om San Antonio främjar verkets lyckande.

Med skarpa stålet sofvarns hjerta nära
banditen för ett strå långs offrets mund,
hvars brist på känsel tyckes vittne bära,
att djerfhet här fått dvalan i förbund.
Nu höfves ej med blodskuld sig besvära;
raskt fattar Pepe ringens gyllne rund,
drar strålklenoden från den drucknes finger
och, lik en jagad räf, ur grottan springer.

Men, liksom räfven råkar fast i gropen,
så slutes Pepe strax af sbirrer kring
och ligger magtlös, bunden, midt i hopen,
förr'n han till frälsning uttänkt någonting.
Allt går så tyst, man qväfver jubelropen;
mot bofven vittna dolk och stulen ring
så väl som allmänhetens tro i landet,
att denne själen är för rövvarbandet.

Den gången hade ryktet gissat riktigt.
Men Pepe var ej skurk af vanligt slag:
han hade vetat gömma så försigtigt
hvar mörkrets gerning för den ljusa dag
och talade allstäds så klokt och viktigt
och höll så noga hvarje kyrkans lag,
att han nog gått med jemnvigt än på branterna,
om han ej störtats ner af diamanterna.

Bevakad jemt af hemliga polisen,
var han spioners mål båd' dag och natt;
nu fingo de i säcken stoppa grisen,
ty i San Angelo snart Pepe satt.
Men på Cervaroslättan råder krisen
af ljus och mörker, eder, gräl och skratt;
man börjar tvingas i förnuftets skaklor
och lagar sig att tåga hem med facklor.

Barmhertiggrottans kunder ruskas vakna
och hjälpas upp på häst, om ej i vagn;
nu börjar en sin gamla åsna sakna,
en annans fåle kan ej göra gagn;
en tredje klagar öfver fötter nakna,
se'n skorna flugit bort, likt torkad agn;
de drogos af, när egarn sprang, i hoppet
att vinna ett olympiskt pris för loppet.

Knappt någon fins, som ej en sak förlorat,
då tåget åter hinner stadens port;
men festens glada minne blir förstoradt
just genom de förluster hvar en gjort,
och dagen efter tycker man och tror att,
hvar i sin mån har verkat något stort.
Nå ja, det hela var ju ock en grepe,
som högg med klorna fast banditen Pepe.

III.

ROM.

m nu den gamle hade frisk förmåga
att höja sin berättelse till sång
och svala känslorna begynte låga
med samma kraft, som närde dem
en gång;
då, hulda damer, skulle jag er plåga
med en beskrifning, svärmande och
lång,
om gamla Roma, drottningen bland
städer,
dit ödets bud med händelsen oss leder.

Men, talar jag om Forum och Sankt Peter,
är det ju eder längese'n bekant.
Den vida Vatikanens rariteter
med påfven, alla helgons anförvandt;
ruiner, kyrkor, allt hvad märkligt heter
är vändt och utnött som en gammal slant
och ej för eder värdt dess vigt i koppar:
jag därför öfver slika bilder hoppar.

Fast detta språng ej räknas bland de svåra,
då tankens spänstighet är utan gräns,
vill minnet dröja der det lyckas spåra
drag ifrån fordom, liknande en väns;
och utmed gula Tiberströmmens fåra
än månet sådant fjerran ses och käns
af hvar och en, som fått till Roma närma sig
och der vid konstens breda flammhård värma sig.

Märk: blott på denna fläck af vida jorden
tycks konstnärn glömma bort sitt kära jag
och är från mästare en lärling vorden
inför heroernas areopag,
som dömer hårdt ej, krossar ej med orden,
men manar majestätisk i behag:
»Vill du, en stjärna likt, på fästet vandra,
vinn ljus, ej nog för dig, men klart för andra!»

Och sträfvandet att vårda helga flamman
och nå odödlighetens sköna mål
förhindrar sinnet att gro sjukligt samman
kring sjelfviskhetens ömkliga idol.
Gemensamhet är lösen, då med gamman
adepten tändt sitt ljus vid konstens bål,
och samma längtan rår i alla graderna
att en gång få förvandlas likt plejaderna.

Visst brukar den metamorfosen dröja
och kommer för de flesta icke alls,
då idealet, svept i dunklets slöja,
ej låter fånga sig med töm om hals
för att bekväma, breda vägar plöja,
i hvilken riktning det än anbefalls;
men under tiden är det dock ej tvångsamt
att följa vishetsregeln: skynda långsamt.

Häri fins skälet till det lugn, som råder
i sinnen, eljest främmande för ro.
Likt brädden af en källas silfveråder
är Rom, der minnets sköna blommor gro.
Hur ljuft är ej att sänkt i drömmar gå der
och i ett sorgglöst paradiset sig tro. —
Der är så skönt, att det ju vore synda,
om man ett ögonblick bad tiden skynda.

Han är ändå för snabb i sina vingar,
så dagen tyckes kort som en minut,
och morgonmessans amen knappt förklingar,
förr'n aveklockan bådardygnet slut.
Säg, hvarför söka då i vida ringar
ett mål för lifvet? Här bor lyckan; njut!
Här bjuder än antikens djupa krater
ett väldigt skydd åt konstnärens penater.

Så tänka veteranerna, som stanna
i Capitolii närhet all sin tid
och gå med lagerkransad, molnfri panna
mot vördad ålderdom i ostörd frid.
De skifta vänligt ut sin vishets manna
bland yngre släkten; och med blick, så blid
som solens sista glimt om qvällen, lära de,
att sökta idealet gjort dem ärade.

Och föredömet följs. På skilda vägar
en hvar till ovisst mål beger sig af.
Se, mot kupolen der på höga stegar
en yngling klättrar, mätande med staf;
en annan lodande beställsamt knegar
vid sarkofagen i en forntidsgraf.
De äro arkitekter; tumstockstalet
är tolken mellan dem och idealet.

Framför en Venusbild, af tiden gnagen,
står der en man i djup begrundning sänkt,
och han har stått der hela långa dagen
lik en fakir, så stel, och sett och tänkt.
Men i de allvarsamma anletsdragen
har då och då en glädjeljusning blänkt.
Han är skulptör; i frätna marmorskalet
tror han sig skåda drömda idealet.

Och dessa målare af alla grader,
som sänka blickarne och böja knä
för Sanzio, fursten, deras store fader —
och dessa, som mot högblå bergen se,
som lägga sig kring Tivolis kaskader
och svärma för cypress och aloë —
hvad är, som drifver dem, om icke qvalet
af längtan till det fjerran idealet?

Men för det höga, som är svårt att hinna,
fins tröstemedel på Italiens jord,
och hos en skön och känslig romarinna
har mången kastat drömmen öfver bord,
då mången annan, som försmått hvar qvinna,
af drufvans dyrkan blifvit lyckliggjord,
och åter andra bundit vänskapslänkarne
emellan mästarsn tron och lärlingsbänkarne.

Man ser rekryt och veteran förtroligt
tillsammans inom Cafe greco's vägg;
det mörka rummet görs af snille soligt,
fast eljest der är trångt som i ett ägg.
Der talas ömsom allvarsamt och roligt,
der bolmar tobaksrök ur stora skägg,
och rosor likt, som springa fram ur knopparne,
gro sköna tankar der vid kaffekopparne.

Der har ock blifvit plats för politiken,
som förr ej väg till Cafe greco fann;
dock än som förr från alla land och riken
Minervas barn der trifvas med hvarann;
och mången frihetshjelte under flicken
af konstens mantel döljer, hur han vann
båd' sår och ära i de stridens dagar,
då Garibaldi's svärd skref påfven lagar.

Då skrefs för hela Rom en blodig bulla.
Men Corson bär ej mera deraf spår,
och vagnar, lastade med damer, rulla
förbi facchinon, der han sömnig går;
och Monte Pincios stigar äro fulla
af fredligt folk, som gläds åt lif och vår,
och staden, qväst af galliska gardisterna,
har åter famnat konsten och artisterna.

Det middag var. Långs torg, af solen brända,
helt nära intill husen skuggan stod,
och hennes mistning hade gjort en ända
på romarns fond af härdighet och mod.
Till hemmen voro alla återvända,
man stängde embetsverk, kontor och bod;
markiser fälades, och uti de flesta
familjer tog man, afklädd, sin siesta.

Men sådan är ej främligarnes vana;
de skygga icke undan solens glöd,
som tycks till mera lifligt omlopp mana
det frusna blod och färga kinden röd.
Och därför sägs i Rom: »När på sin bana
Apollos char kör högst, låg staden död
och villan med, om ej båd' torg och lundar
då lifvades af engelsmän och hundar.»

Alltså var folk på Corson. Men bland lata,
som tänkte stänga, krämarn Ghigi fans.
Han spejade, om ej vid ändlös gata
signalen gafs från annan bod än hans;
se'n slöt han dörrn. Då hördes röster prata
strax utanför; den ene var en mans,
den andra qvinlig. Ghigi lyddes. Talet
var kort, men gälde brottmålstribunalet.

»Se dit, mitt barn, i husens rad en remna,
det är polispalatsets dystra gränd,
dit skall du gå. Jag måste nu dig lemna
och har ej lust att bli af sbirrer känd.
Men mins! På tanklöst sqvaller vi oss hämna.
Farväl! När Pepe dömts, tillbaka vänd.
Mins: om du kring Velletri 'ingen' känner,
så har du der ett mäktigt band af vänner.»

»Ack, herre, dröj!» — ljud svaret — »ni gör illa
att vilja så mig lemna vind för våg.»
»Bah, det är icke farligt, toka lilla,
polisen tar ditt skydd med vänlig håg.» —
Nu kunde Ghigi icke mer bli stilla,
han gläntade på dörrn och skymten såg
utaf en karl, som flydde, och en flicka,
som tycktes häpen efter honom blicka.

Hon var så ung, och späd hon var, men fager,
der blek hon stod, lik en antik staty.
Nu var ej Ghigi rädd för sol och dager,
och värmen tycktes mer ej honom bry.
»Gif akt, signora, bofven er bedrager;
ej till, men från polisen skall ni fly,
och jag vill bjuda er en säker gömma,
till dess man hunnit hela saken glömma.»

Och liksom fogeln gillras in i buren,
så följde flickan villigt krämarns lock.
Hon var just icke ängslig af naturen,
men att så lemnas var för mycket dock,
och kanske stängas inom fängselmuren,
mähända bo bland en förbrytarflock.
Nej; då var gästfritt anbud ju en lycka,
ett sätt att sig ifrån förderfvet rycka.

Till Rom hon blifvit kallad af polisen
att vittna emot Pepe och hans band.
Då sbirrn, som i Velletri sökt bevisen,
såg detta vittne, stod han strax i brand;
men flickan kände afsky för kurtisen,
smög bort, när solen sjönk vid vesterns rand;
och en af Pepes karlar visste vägen
till Rom, dit nu hon kom, förrådd, förlägen.

Hvad Luisella — ty man lär väl gissa,
att det var hon — hos Ghigi haft för roll,
kan ingen veta. Likväl är det vissa,
att krämarns fru — ett gammalt elakt troll,
som rest att helsa på en abbedissa,
en hennes slägtinge på nära håll —
kom oförmodadt hem och anföll maken
med sådant larm, att det blef sak af saken.

Och då på romerskt vis, i fred som tvister,
det husets biktfar är, som allting styr,
blir denne hörd och, jesuitiskt bister,
förklarar han den gjorda gerning dyr
för Ghigi, derest utväg honom brister
att skaffa fram en man, den der ej skyr
förening genast med det arma barnet,
som, fast ej konfirmeradt, snärjts i garnet.

Nog talas det om italienska dolkar,
visst vankas ock i Rom lätt nog en stöt,
men uppspädd ras de kullar sju befolkar,
och der fins ulfvar väl, med äfven nöt.
De förra äro forna kraftens tolkar,
de andra visa, hur den blifvit blöt;
varginnan än den ena parten ammar,
den andra från pontinska träsken stammar.

En sådan romare af sämsta slaget
var Rapanucci — Ghigi väl bekant —,
en skoarbetare, som, noga taget,
ej ville ondt, men, stadd på nödens brant,
fått sinnet ifrån hvarje skrupel tvaget
och gerna gaf för guld sin själ i pant;
han köptes att som krämarns värn sig ställa
och blef så äkta man åt Luisella.

Se'n syntes inför stränga tribunalet
signora Rapanucci och blef hörd
om fosterfadern. — Honom gick det galet,
fast ej i följd af detta vittnesbörd.
Der såg hon åter sbirrn med ömma qvalet,
som ville hämnas och få donnan förd
i fängelse. Men rätten, mild den gången,
blef fångad sjelf och släppte sköna fången.

Dock trycktes denna af en blytung kedja
som den gemene Rapanuccis fru.
Uti ett bodhål, kolsvart, likt en smedja,
der skulle fina blomman vissna ju?
Åh nej; att grubbla, ängslas, gråta, bedja,
för slikt var åldern icke lämplig nu;
den hulda sjöng så gladt som förr bland bergen
och gäckades med mannen, lame dvergen.

Sätt ädelstenen inom grofsmidt galler,
och ljuset blixtrar dock från stålrik famn.
Låt hafvet gömma perlor och koraller,
och dykarn bringar dem likväl i hamn.
Må armod dölja skönhet: ryktets sqvaller
gör snart bekant båd' tillflyktsort och namn:
så Luisella bland artisters skara
blef känd och nämnd: la bella calzolar.

Ty chefen för »de nazareners skola»
skred fram en gång, der Rapanucci satt
med hustrun, som helt sorgglöst hördes gnola
och fylde hvarje paus med barnsligt skratt.
På en seraf i fotsid skrud och stola
just konstnärn tänkte, då han storögd spratt
ur drömmen, seende en qvinnovarelse
så ljuf som trots nå'n englauppenbarelse.

Den gamle kännarn visste på minuten,
att här var uppslag till en god affär,
och denna blef med skoartisten sluten
igenom silfrets klang, för örat kär.
Nu kunde helgonmålarn lösa knuten
på sin seraf: modellen fans ju här.
Och Rapanucci sålde bort sin maka
med vilkor dock att henne få bevaka.

Vid mörka gatan var den svarta boden
numera hela förmiddagen tom,
ty egarn sköt med nya vinstmetoden
sitt förra yrke bakom lås och bom.
Han låg och sof, då tyst som minnesstoden
och som madonnan sjelf, helt stilla, from,
hans hustru stod modell till engladragen
och så förtjente bådas bröd för dagen.

Till gamle mästarn gingo gamla vänner
att se, hur verket hurtigt framåt skred;
dit kommo äfven många yrkets svenner,
som sökte att om sanning få besked.
Visst hände, att för dessa unga männer
modellen tycktes både blyg och vred,
men deraf höjdes hennes skönhet bara,
och ryktbar blef la bella calzolar.

En dag, då målarn, idog såsom biet,
med andakt återgaf modellens drag,
och Rapanucci, långt ifrån staffliet,
njöt lättjans blysömn midt på ljusan dag,
upplästes dörrn och lyftes draperiet
af en gestalt med ungdomligt behag
och reslig växt. Likt eld hans ögon strålade,
då blicken flög från taflan till den målade.

Han skådade med glädje mästerstycket,
på duken frambragt af en vördad vän,
och mönstrande det sanna uti tycket
såg han med undran på modellen igen.
Hans ögon sade henne mycket, mycket —
så hade ingen sett på henne än . . .
hon kände genast främlingen för resten:
det var atleten från Cervarofesten.

Ack, mina damer, märken I den brygga,
på hvilken Amor mellan hjertan går?
Den är så luftig och så lätt att bygga;
det verket fordrar mödor ej, ej år.
I len, för skalkens grymma anfall trygga,
I tviflen, att han nånsin på er rår?
Nå väl, den vise finner deraf klarare,
att guden lurar er så mycket snarare.

Han kommer ej i svarta frackens gala,
han förutskickar inga tryckta kort,
det höfs ej honom att i timmar tala,
en pil, en enda blick . . . och allt är gjordt.
I sägen: »Våra känslor äro svala;
blott i romaner värmes man så fort,
och den, som påstår annat, skämtar löjligt.» —
Jaså, jag narras? — Nå nå, det är möjligt! —

Jag skulle önska, att så vore fallet —
ehuru sanningskärlek är en pligt —
och att mitt tal blott vore återskallet
af en ur tomma rymden tagen dikt;
ty då behöfde jag ej fylla kallet
att redogöra för hvar punkt af vigt.
Nu är jag dock af det, som skett, beroende
och hoppas att bli hörd med fullt förtroende.

Alltnog: atleten från Cervaros grotta,
som Luisella mindes, ack, så väl,
och hvilkens första åsyn mägtat blotta
den dolda ömhetsvrån i jungfruns själ,
nu stod han der. Hvad glädje utan måtta!
Hvad han var skön från hufvud ner till häl!
Hvem var han? — Jag med svaret versen fyller:
en tysk artist med namnet Carlo Müller.

Långt från att höra till »de Nazarener»
var Müller heligskolans motsats just.
Hans namn är känt genom dessa scener
af solskensglöd och rosendoft och lust,
der ljufva, sydländskt yppiga sirener
förföriskt locka till hesperisk kust.
Ej under då, att städs han sökte vinna
för sina taflor hvarje vacker qvinna.

Nu råkade han här en bland de bästa,
mest ädla typer, som han nånsin sett;
det gälde således att lyckan fresta,
och handlingen och tanken blefvo ett.
Han tillbjöd Luisellas man att gästa
uti det hus, som kostnärn sig beredt,
och Rapanucci antog med tacknämlighet
så mycken godhet och så stor bekvämlighet.

Att denne man var afskydd och föraktad
utaf sin maka, ej förundra bör.
Han blef af alla som ett kräk betraktad,
gick rusig jemt af aqvavitlikör.
Och, huru Luisella nu blef vaktad,
är något, som till saken intet gör,
men säkert är, att lycklig, nöjd och stilla
hon lefde fullt ett år i Müllers villa.

Den tiden såg man henne stundom glida
i »kejsarepalatsets» trädgård in
vid den bekante, stolte målarns sida
för att vid ljud af flöjt och tamburin
lätt som en vindfläkt sig i dansen vrida,
med snabbhet röra foten späd och fin
och tjusa så uti en saltarella,
att gracerna bort afundstårar fälla.

Och Müller tog från denna dans motivet
till en förträfflig tafla, vidt berömd,
en hägring från det glada romarlifvet,
ett verk, hvars mästare ej blifver glömd.
Det bladet stod med saftig pensel skrifvet,
förr'n fröjdebägarn blifvit bottenömd.
Men färgen, teckningen, inspirationen —
allt kom dock ifrån Amor, den dämonen.

IV.

FÖRFÖLJELSE.

Om ej de unga alltid vore dårar,
om akt de gáfvo på de gamlas rop,
så skulle de bespara många tårar
och undgå kärlekssorgers djupa
grop.
De skulle minnas då, att törnet
sårar,
och misstro rosens fågring, allihop . . .
Dock, hvartill tjenar att moral pre-
dika?
I, flickor, ären ju de andra lika.

Ej härmed sagdt att Luisella likna —
bevars från det! Hon var ju en modell.
Om hennes lyckoanspråk blefvo svikna,
var det ju rätt; hon borde ej bli säll.
Tvärt om, att utaf gråt och suckar kikna
hon väl förtjent, från morgon intill qväll.
Hon var ju gift. Hvad kan försvar då båta —
hon bröt sin tro, det lär man ej förlåta.

Men, mina damer, noga er betänken,
förr'n domen fällt. Här gäller saken Rom.
Det lär redan töja hårda länken
och måste bringa mildring i er dom.
Ty, om ej män der fylde brottslingsbänken,
så blefve den från qvinnor säkert tom,
och spridde bildning ljus i dessas själar,
så läto de ej sälja sig likt trälar.

Betänken äfven Luisellas ställning,
så väl förut som sedan hon blef gift.
Hon gick alltjemt på olycksbrantens hållning
och borde störta enligt ödets skrift.
Då kom ett stöd, det hon till vedergällning
slöt om med unga hjertats ömma drift,
och det var målarn — icke maken. Denne
var på allt sätt en främling blott för henne.

Sor Rapanucci, ständigt öfverlastad,
satt dagen lång vid osterians spis,
då tiden för de andra flög förhastad
och ryckte dem ur drömmens paradiset.
Ty taflan färdig var och lotten kastad:
det gälde Müllers resa till Paris,
der ständigt täflan är om mästartronen
på stora årliga expositionen.

Dessutom hade ofred skakat staden,
som lekt med tricolor och republik,
hyst in den garibaldiska brigaden
och jagat påfven till Gaëtas vik.
Derefter tvangs ock hela konstnärskåren
till krigstjänst under volontär-rubrik —
allt detta stod i strid med förra lefnaden
och tog från Müller, liksom andra, trefnaden.

Ej nog dermed. Ett annat skäl att flytta,
ett viktigt fans, om ock af sämre sort.
När ömhet alstras genom egennyttan,
är ju naturligt, att den varar kort.
Så voro äfven målarnas känslor bytta,
han längtade ifrån modellen bort,
men bad, att i hans hem hon måtte bida,
snart skulle tvungen färd till ända lida.

Och Luisella utbröt ej i jemmer;
hon teg, hon smålog, men hon var så blek.
Den, skon har på, vet säkrast, hur han klämmer,
dock visar smärtan sig ej alltid vek.
Men sorg, som gällast klagolåten stämmer,
bär ofta bakom svarta masken svek.
Så äfven Müller: qual och saknad svor han,
men glad som fogel utur buren for han.

Nu ansåg Rapanucci sig som herre
i huset, der han varit nådehjon.
Han spelade tyrann och, ännu värre,
han tycktes göra allvar af den tron,
att målarns bohag, större liksom smärre,
var arfgods, lämpligt till att främja ron,
om hvars förvärf han jemt sågs sig beflita
bland flaskorna, de röda och de hvita.

Hvad Luisella kände, blef åt ingen
förtrodt; dock insåg hon det sanna klart
och att ibland de änderliga tingen
är lyckan allra snabbast i sin fart.
Hon bad ej: »Alla himlens helgon, bringen
tillbaka, hvad jag nu förlorat, snart!» —
O nej. Hon tänkte: han ej kommer åter.
Må hjertat brista, blott ej ögat gråter.

Hvad var att göra? Nästan alla qvällar
kom maken hem, just ej i bästa skick,
och förde med sig bullersamma sällar
af misstänkt hållning, så i sätt som blick —
just så'na, som man förr bland bergens hållar
omkring Velletri ofta skåda fick —
och dessa höllo sådant larm i ruset,
att stadspolisen märke tog på huset.

Högst vådligt kunde sådant eljest vara,
men mannen ansågs för en idiot,
och skyddande »la bella calzolar»
låg hvarje målare för hennes fot.
Hon stod modell och sökte pengar spara,
men tog med isköld allas hyllning mot;
dock hölls hon mest och trufdes icke illa
i franska konstnärskolonien villa.

Der lefva denna skolas pensionärer
i vänlig täflan, glädtig enighet
och tyckas bo i sorglöshetens sferer,
likt fjäriln, som af morgondag ej vet.
Dock är den oron, som dem stundom tärer,
just osedd framtids stormar och förtret
och att de mot Pariserlivets vimmel
snart måste byta Romas högblå himmel.

Kritiken sedan länge bittert klagar
på ordningen i »Villa Medicis»:
att konstnärn der ej gör, hvad han behagar,
och drifves med maskin, likt en kuliss.
Men studier, som annat, höfvas lagar,
och franska staten kan dock vara viss
att ej, som andra, gifva medel utan
att, när det gäller konst, få fram valutan.

Ty målare, skulptörer, arkitekter,
som här i samråd gripa verket an,
dels lifva upp åt efterverldens slägter
de segrar, hvilka snillet redan vann,
och kläda dessa uti nya drägter;
dels, ledda af naturen stor och sann,
försöka nya vägar; och så bildas
en skola, som af sjelfsväld ej förvildas.

Som sagdt: I Villa Medicis' alléer
fann Luisella ro, ty hon vann skydd.
Hon gick der skön som en af sagans féer,
och hennes bild, med friska blommor prydd,
blef uti taflor, byster och kaméer
en kallelse till täflan, gerna lydd.
Sjelf, var hon dock af dyster saknad bruten
och motsåg rädd den kommande minuten.

Ty, liksom murket trä kan fatta låga,
så kände hennes make sig förtärd
utaf en häftig aldrig anad plåga,
då kärlek tände hjertats dolda härd.
Med ord och blickar började han fråga
och tigga om en ringa ömhetsgård,
förut ej äskad. Men med läppar bleka
var Luisellas fasta svar att neka.

I känslan af sin rätt allt mer förmäten
och öfver det förakt, han rönte, vred,
smög Rapanucci hustrun jemt i fjäten
och unnade ej henne någon fred.
Sist blef hon hotad såsom pligtförgäten
att nödgas inför domstol följa med.
Då, och långt hellre än att låta dömma sig
fann Luisella skäl att fly och gömma sig.

Helt nära Tibern, nedanom den trakten
i Rom, der än man ser Rienzis hus
och der af marmordigra byggnadsprakten
blott finnas spillror kvar och berg af grus,
satt gamla Nina och sjöng halfhögt takten
till sländans gång vid lampans matta ljus,
som lekte omkring rummets väggar, blotta
och gröngrå, såsom de uti en grotta.

Den fula qvinnan, brun till hyn och skrumpen,
var kanske fager innan ålderns höst,
och hväsandet af tarantellastumpen
var ekot af en förr beprisad röst.
Allt var förfallet. Likväl hade slumpen
beredt den gamla tarfligt bröd och tröst,
då hon för karaktern i anletsdragen
ännu som fordom till modell blef tagen.

Ibland hon satt som typ för en sibylla,
ibland hon förestälde Isaks mor;
än fick hon såsom gammalt helgon fylla
kontrastens plats i blonda englars kor.
Hos Overbeck en gång, högt på en hylla,
låg hon martyr och upp till himla for
och lärde då att känna Luisella,
som skulle ljusets budskap föreställa.

Snart blefvo dessa helga yrkesfränder,
som timtals hissades mot takets höjd,
rätt goda vänner. Och, fast sällan händer
att ung och gammal dela samma fröjd,
må sådant gälla hårda markens länder,
men ofvan jord man är helt säkert böjd
för mera hjertlighet och oberoende.
Så knöts ock här ett band af fast förtroende.

Det stärktes mycket under julens månad,
då gumman låg i feberyrsel sjuk,
och trogen vänskapstjenst blef henne lånad
af Luisellas hand, så mjell och mjuk.
Hon äfven lindrade den gamlas trånad
och sorg, då enligt denna tidens bruk
en son, som Nina hade, bort var viken,
enär han kämpat djerft för republiken.

Om första blicken i den gamlas stuga
tillkännagaf blott armod, höljd i rök,
var det bevis, hur skenet brukar ljuga.
Ty in från detta trånga, mörka kök
en dörr — så låg, att vandrarn måste buga,
och dold af tunnor, skåp och annat stök —
bar till ett större rum, helt snyggt och prydligt,
der spår af bättre dagar än var tydligt.

Till denna tysta, undangömda boning
tog Luisella hemligen sin flykt,
i hopp att från bekymren få förskoning
och lemna Müllers hem från plundring tryggt.
Hon väntade ock möjligtvis försoning
med lyckan, på hvars gunst hon en gång byggt,
och att den milda, heliga Maria
från mannen måtte henne snart befria.

Om qvällen gick från osterians Kanaan
sor Rapanucci hem, så trött och slapp.
Han började att skråla enligt vanan
och ville slå sig in med portens klapp.
Men framgång mötte icke på den banan,
och orostiftarns tid blef något knapp,
ty nattpatrullen kom och gaf den larmande
quarter i häktet utan allt förbarmande.

Att påsken nalkades var hufvudgrunden
till denna stränghet; och den höfves då,
när folk från hela kristna samhällsrunden
trängs hop i Rom att karnevaln begå
och se'n få njuta af den högtidsstunden,
då alla, som kring Petersplatsen stå,
se påfven, icke större än en fluga,
högt på balkongen signande sig buga.

Bland mängden, som bevistar dessa fester,
fins ärligt folk förstås, men skälmar ock
utaf det slag, hvars fingrar leka gäster
och länsa fickorna i nästans rock.
Man skonar hvarken lekmän eller prester,
och mord är skämt för denna ogräsflock,
som minskas i den mån polisen häktar
på förhand allt det lösa pack, den mägтар.

Ett trollslott likt sågs högt i luften glimma
den rikt belysta Peterskyrkans hvalf.
På Engelsbryggan hördes folket stimma,
men spänd var väntan, glädjen än blott half.
Då sköt från Hadriani graf en strimma,
och himlen tycktes brinna, jorden skalf,
ty, af Girandolans raketer prakten
belyste såsom solsken hela trakten.

Nu folket jublade; och lifvad vände
hvar en till sitt med glömska för en stund
af bördor, februar, armod och elände,
som oupphörligt välja Rom till kund. —
Hos Luisella lampan redan brände;
hon ensam var och slumrade en stund,
då hon ej vågat såsom alla andra
till Engelsbron och Petersplatsen vandra.

I helgdagsdrägten, något brokig färgad,
kom snart signora Nina äfven hem
i sällskap med en yngling, mager, härjad.
Och gumman skälfde i hvar enda lem,
då suckande hon sade: »Lyckligt bergad
har du väl kommit hit, min son, men hvem
är säker för . . .» hon kunde icke sluta
för bultningar, med våld, på port och ruta.

Att öppna kammardörren gick i blinken;
igenom den smög sonen tyst och snällt,
och Luisella anade af vinken
från Nina, huru farligt allt var stäldt.
»Polisen! öppna!» ljud från trånga brinken,
och slagen dundrade allt mera gällt,
tills gumman lydde, låtsande att sträcka sig,
liksom hon nu ur sömnen låtit väcka sig.

»Hvem är det?» — Intet svar; men in i köket
kom först en sbirr och sedan en gendarm.
»Ljus hit! Släpp inte ut det gamla öket,
hon hyser skälmar och skall hållas varm.»
Så sbirrn, som under ifriga försöket
att leta, fann det inre rummets karm
med dörrn, från andra sidan noga sluten.
Den sparkades i spillror på minuten.

Mén mannen stannade, lik dolska tjuren,
då Luisellas anblick honom slog.
Här var den sköna åter, som besvuren
att älska honom, åt hans flamma log.
Hon kunde icke undfly genom muren,
hon skyddade en biltog — det var nog.
Först måste denne sökas fram, och sedan
fru Rapanuccis stolthet gå i nedan.

Förgäfves letandet dock blef, fast träget.
Men sbirren, van att spåra, fann till slut,
hur fönstret, icke läst, var så beläget,
att man i Tibern kunde hoppa ut.
Det språnget hade tagits oförväget
af flyktingen, som lemnat qvar en klut
ur jackan, rifven på en spik i karmen
och blodig från en rispa uti armen.

»Se hit, signora! Detta vittne gäller.
En brottsling, hjälpt af er, sig undan stal.
Ni är i fällan. — Tag min kärlek, eller
följ med i häkte; fritt är edert val.
O, Luisella! Se, jag tårar faller,
ty pligten blifvit för min ömhet fal.
Möt mig i morgon qväll på Passeggiatan,
men märk: ni vaktas hemma och på gatan.»

Det valet jernhårt var, och utur nöden
fans blott en räddning: vinnandet af tid.
Alltså, fast sbirren afskydd var som döden,
fick han ej ana någon inre strid,
då Luisella svor vid skärseldsglöden
att ofvan »Spanska trappan» stanna vid
alléen, som fram till Monte Pincio räcker
och utåt Villa Medicis sig sträcker.

På detta vilkor blef i fred hon lemnad,
och plågoanden flög åt annat håll,
der någon annan frihetsvän var ämnad
att bli för ödets lek en stackars boll.
Med detta var dock icke klippan remnad,
som stängde vägen; hotet var ej noll,
ty en gendarm, lik draken, rädd om skatten,
gick vakt för huset, dagen om och natten.

Att taga mot den storm, som ej lär dröja,
gör Luisella omsorgsfullt sig klar.
I kjortelns veck, i fällen af en tröja
sys in den lilla skatt, hon samlat har.
Se'n sveper hon sig i sin svarta slöja,
ett hjertligt afsked ifrån Nina tar,
mot bröstet hon i ångest pressar händerna
och ilar se'n beslutsam genom gränderna.

Men, liksom ingen löper från sin skugga,
så följer vakten jemt den snabbas fjät;
mot gatans stenar höres sporren hugga
och sabelslamret — kedjor liknar det.
Ifrån gendarmens panna svett känns dugga,
än vägen går i krok, än bär den rät,
och mannen nära är att anden tappa
i brådskan uppför Spanska platsens trappa.

Här Trinita del Montes klockor sjunga
sitt milda bud om mödans hvilolön,
och nunnekörens röster, skära, unga,
förkunna själens fröjd i trägen bön.
De ljuden göra qvalen mindre tunga
och så i hjertat fridens ljufva frön;
de Luisellas oro äfven lindrade,
då utåt kinden tårars balsam tindrade.

och lugnt mot passeggiatan tog hon vägen,
vid hvilken Villa Medicis fasad
sig majestätiskt höjer, tätt belägen
intill de klippta trädens långa rad.
Der bortom skymtade likt dunkel sägen
en skugga utåt skymningshöljd estrad,
och väktarn gaf, vid åsyn utaf denna,
sin ankomst med en gäll signal till känna.

De gingo just förbi palatsportalen,
der några fransmän samlats under skämt,
då Luisella, lätt som hind i dalen,
flög in bland dem och hviskade beklämdt:
»Här är jag fredad. Ädla herrar, talen!
Här skyddar franska magten mig bestämdt?
Fast intet jag förbrutit, vill man taga mig
och hjertlöst i eländets afgrund draga mig.»

Nu blef allarm i stora vestibulen,
dit alla pensionärer i en hast
församlades, och sbirren inkom, mulen.
Han sökte hålla vackra donnan fast
med hot, att, om hon blef af fransmän »stulen»,
nog Roms regering skulle utan rast
få hämnd på dem, som gjorde sig till domare
uti en sak, den der blott rörde romare.

Men ingen hörde hans parlamentering,
och Luisella blef i villan fri.
Man skref till stadens andliga regering,
att föremålet måtte onäpst bli,
då frågan om båd' brott och arrestering
berott på misstag och förräderi.
Svar kom ej. Skrifvelsen gick säkert miste,
ty sbirren något om dess afgang visste.

Det började att bli en trasslig härfva
och svårt att lyckligt reda sig derur;
dock stod måhända frihet att förvärfva
uti Velletri. Frågan var blott, hur
man skulle kunna undgå dessa djerfva
polissoldater, dag och natt på lur.
Det gick dock för sig: utväg aldrig brister
till spratt, när saken skötes af artister.

Ibland de många hundra vetturiner,
som skjutsa kring i landet öfverallt
med långsam fart, fast piskan skrytsamt hviner,
i hvilkas vård sig mången anbefalt
för att besöka städer och ruiner,
men harmats, då vid hvarje krog gjorts halt:
en sådan kusk blef legd att föra fången
från Rom en morgon just i soluppgången.

Med slokig hatt, löst skägg och stora kragar
kom Luisella — lik en målarsprätt,
som efter egenhet i klädseln jagar —
och kastade en gammal kappsäck lätt
på vagnen, utstyrd grant från forna dagar
men genom tid och dålig medfart frätt.
Den lastades jemväl med konstpreludier:
staffli, portfölj och slikt, som höfs för studier.

Den flyende satt varsamt framåt bockad
och laddes ifrigt se uti en bok,
ty redan var på torg och gator skockad
en massa folk, som köpslog, snål och klok.
Der såldes hönan, lefvande fast plockad,
der bräkte mången killing, trädd på krok,
der prutades på grodlår, gula, äckliga,
och sepiamollusker, vidrigt spräckliga.

Nu gälde det att ljus åt kyrkan lofva,
om allt gick lyckligt genom stadens port,
der passen granskas. Bäst var låtsa sofva,
fast kusken lånt en fransmans frihetskort.
Det lät han skymta fram och medelst gåfva
af en papetto var det svåra gjordt,
ty vakten log, stack slanten inom bältet,
och så for vagnen ut på fria fältet.

Der bredde sig campagnan, skön, men öde,
med vida planer, brutna der och hvar
af milslång vattenledning, som sitt flöde
till kristenhetens gamla hjerta bar;
med fallna tempel, minnen af de döde
från klassisk forntids mångbesjungna dar,
samt ett och annat ruckligt, tinnadt fäste,
kändt både förr och nyss som röfvarnäste.

Af plog och äring ses ej mera spåren
på denna förr så rikt besådda mark,
der herden, följd af hundar, vallar fåren,
en ogästvänlig öknens patriark.
Det står en dimma öfver tistelsnåren,
bland hvilka åsnan betar, lat fast stark,
men töcknet, som så fint campagnan randar,
är fullt af frossans onda, bleka andar.

För hvarje steg det sköna sig förnyar,
fast taflans bakgrund byter om natur,
då bergen ändra sig från mörkblå skyar
till en i violettgrönt skiftad mur.
Och pinjeskogar, lundar, villor, byar
stå fram allt mera tydligt derutur,
tills äfven klostren skymta fram med fäderna,
der skinande de gå i hvita kläderna.

Det är förbi med stora ödsligheten,
naturen klär sig i en annan prakt,
och yppig grönska, fält med rika beten
har slösande hon in bland bergen lagt.
Här hör man åter när och fjerran läten
af mensklig sång, men utan ton och takt,
ty sjelfva glädjen har fått ljud af klagan
och qvästs af kyrkligt faderliga agan.

Till skogsfontänen förs en hjord att dricka,
på hvarje stenrös klättrar upp en get;
långa vägen bruna qvinnor gå och sticka;
der vandrar ock en tiggarmunk så fet
och plantar visdom i en vacker flicka.
Allt mera störes färdens ensamhet,
tills på en gång Velletris klockor ringa
och vetturinens krakar börja springa.

Det händer stundom, att man under drömmen förföljs af någonting, som inger skräck; man vill befria sig likt häst från tömmen och står blott stampande på samma fläck. Allt närmare likt åskan brusar strömmen, men benen tyckas sydda i en säck . . . man kan ej vakna, finner ingen frälsning. Lik sådan dröm var nu Velletris helsning.

Och den var verklig. För att känslan skona satt den förföljda djupt i vagnen tryckt, när af ett spöke med en filt om rona den klena dörren blef på gafvel ryckt. Nu ryste Luisella. — Det var Mona, som räckte skrumpen hand och hväste skyggt: »Köp, eccellenza! — Hår af Pepes hjessa — banditens — köp! Hans själ skall få en messa.»

Det blef för hemskt. Att alla krafter samla och utan omsvep i ett ögonblick slå båda armarne omkring den gamla och rycka henne in, fast vagnen gick, och gummans torra knotor tycktes skramla, det gjorde Luisella så med skick, att blott förtviflans kramp lär utväg finna till dylik styrka hos en spenslig qvinna.

Förvirrad, troende sig skamligt hånad
satt tiggerskan och sade ej ett ord.
Hon var så usel, svulten, brun och grånad
af skeppsbrott, lidna uppå lifvets fjord!
Men Luisella aftog masken, lånad
af mannaslägtet; hatten föll till jord,
och full af vemod hördes hon betona
med mildhet frågan: »Har du glömt mig, Mona?»

Den gamla sneglade med slöa blickar
på främlingen, som fattat hennes hand,
och gjorde några tvifvelsamma nickar
vid svaret: »Ack, jag minnes dig ibland,
du goda engel, som madonnan skickar
med litet svalka i min hjernas brand . . .
men du är död . . . och Pepe . . . allt förgängelse! . . .
Hjelp! Släpp mig! . . . Jag vill inte gå i fängelse!»

Vid dessa nödrop anhölls vetturinen
i stadens port. Der stod en hög gestalt,
en äldre kraftig man, som sträng till minen
steg fram och talade till Mona kallt:
»Tyst, gumma! Du gick ut att valla svinen,
men åker här; det har jag ej befalt.
Så far då till mitt hem. Och ni, signora,
skall följa. Ni är ock ibland de våra.»

Nu svängde kusken åter knutig piska.
Men Mona tecken till besinning gaf,
då hon begynte att med ömkan hviska:
»Ser, arma barn, du ej, hvart det bär af?
Man vill med samma nät oss alla fiska,
man tänker störta oss i Pepes graf.
Se, huset der, som förr din fruktan väckte,
blir nu ditt hem — se, det är stadens häkte.

Din körsven är spion — man mig ej lurar,
fast sorgen har lagt grummel i mitt vett.
Hvi skydde du ej dessa lömska murar,
der hämnd skall träffa dig med blodigt brett?
Fly, fly! — man kanske redan bilan skurar,
jag ser ditt hufvud, som jag Pepes sett . . .
Det är för sent. Guds moder, dig förbarma . . .
Man öppnar porten . . . Himmel, hjälp de arma!»

Så var det ock. De tunga jernbeslagen
begynte rassla, och i dunkelt gap
var, innan Mona slutat, vagnen dragen.
Här gälde utan tvifvel fångenskap,
och deraf kändes redan obehagen,
då, liknöjd som en österländsk satrap,
en knekt befalde: »Hit, der dörrn står gläntad,
signora Rapanucci! Ni är väntad.»

På få minuter timade allt detta
och tog, likt drömmen, knappt så mycket tid,
som blifvit använd för att det berättas.
Men Luisella, van och kall i strid
med lyckan, vexlande för vindar lätta,
sågs hvarken sorgsen eller illa vid,
då hon steg ut och hjälpsamt med sig lyftade
den fäniga, som bad och gret och snyftade.

Med flyktig blick hon sedan gården mätte,
emot hvars gallerfönster trängde fram
de bleka offer, hvilka våldets jätte
här kedjat samman inom blodig ram.
Hon hörde suckar, de der hjertan frätte
likt täta klohugg ifrån hungrig gam,
och hur de vexlade med tjut och eder,
så tak och väggar kunnat störta neder.

Till dörren, dit hon blef af sbirren visad,
gick Luisella nu. En qvinna blek
tog henne mot och ropte: »Evigt prisad
madonnan vare, prisad ödets lek,
som fört dig hit att blifva hjälpt och lisad
för hvad du lidit af försåt och svek.
Du är *min* fånge — se ej ut så dyster —
kom i min famn och känn igen mig, syster!»

Ja, det var sannerligen syster Checa,
som åt arrestkustoden blifvit fru.
Hon började att Luisella smeka
med ifrigt frågande om förr och nu;
och tvungna gästen kunde icke neka
besked; här var ett troget hjerta ju,
här kunde hon få lätta med förtroende
den bitterhet, som var i sinnet boende.

Dock skedde det blott delvis och försigtigt —
att kunna tiga är att vara vis —
och Luisella trodde ingen riktigt,
hon var som en vulkan, belagd med is.
Men vårda vänskapsbandet var dock viktigt,
det var en skenbar frihets enda pris,
och systemens sanna ömhet lät sig nöja
med förbehållsamhetens täta slöja.

Hvad svågern angår, var han underrättad
om Luisellas ankomst och den dom,
hvarmedelst sbirrens hämndlust blifvit mättad:
hon skullë hållas fången långt från Rom.
Men denna fångenskap blef sjelfmant lättad,
då i Velletri ingen vrå fans tom
af fångelset, der eljest svågterskapet
ej mägtat rädda henne utur gapet.

Nu kunde Checas man med trygghet värna
sin kära frände från förtryckets nöd,
och denna mildhet öfvade han gerna,
ty hvem vill ej åt skönhet vara stöd?
Fru Rapanucci uppgick som en stjerna
och tände, hvart hon kom, beundrans glöd.
Ej under då, om snart hon fick likt andra
helt obesvärad i Velletri vandra.

Den goda staden var allt jemt den samma,
med kyrkofester utan hejd och mått;
för själafrälsning en förträfflig amma,
gaf den som förr af timlig utkomst smått.
I processioner, långa, allvarsamma,
gick folket än, som fordomdags det gått,
och tomheten i magens regioner
fick fyllas, nu som förr, med messors toner.

Signora Checa innan kort det lyster
att trampa korsets väg och göra bot.
Hon önskar taga med sin sköna syster,
och Luisella följer utan knot.
När denna visar sig, högtidligt dyster
och klädd i hvitt från hufvud ned till fot,
då fattas på serafen endast vingar,
och mångens andakt hon på flykten bringar.

Jag medger, att besynnerligt det låter,
emot en fånge slikt behandlingssätt;
det är dock sant, och jag ej tager åter
ett enda ord. Man sköter saken lätt
i Kyrkostaten, full utaf försåter
mot sundt förnuft och vanlig menskorätt,
ty der står hvarje dömd uppå en botten,
som väger mellan glömskan och schavotten.

Det förra, glömskan, tycktes blifva fallet
med Rapanuccis maka. Hennes brott
var icke nämndt för den, som hade kallet
att straffa ej, men gömma henne blott.
Af domen ljöd ej mera återskallet,
och öfverfyldt var svågerns hemska slott;
allt detta torde vara klart betygande,
att jag med grundlöst tal ej kommer smygande.

Velletris biskop lefde ganska ståtligt,
omgifven af ett litet andligt hof.
Der spåkte man sig icke oförlåtligt,
åh nej, man gladdes, åt och drack och sof
och lät det dolda bli och vara gåtlikt,
allt till madonnans och martyrsers lof;
och unga män, af Roms förnämsta slægter,
bekläddes der med presterliga drägter.

Ty uti påfvestaten är ej svärdet
de unga adelsmännens enda mål;
de veta äfven väl att skatta värdet
af kräklans och den röda hattens prål,
och derfor söka de det feta gärdet,
der enfald offrar allt på listens bål,
och der de dolda, broderliga fröjderna
bereda väg till magt på kyrkohöjderna.

Bland dem, som följde biskopfurstens fana,
var en patricisk telning, en Maffei,
med dopnamn Carlo. Drömman var hans vana,
hans blick en smäktande förgät-mig-ej,
hans lust att efter fagra kinder spana,
hans fasa att till svar på bön få nej.
Den ynglingen fick syn på Luisella,
och blef så fast som rättan i en fälla.

Han följde henne, brinnande af ifver
att bli bemärkt och få en vän i smyg;
han var så rik på talande motiver
att vinna gensvar, men han var för blyg.
Och qvinnans öga mod ej alltid gifver,
det strålar, väfdt af ett magnetiskt tyg,
som drager till sig för att hjälplöst tjusa
och dock förstena likasom Medusa.

En afton, fångslad af de ljufva banden,
stod Carlo vid en kyrkas hörn på lur,
ej långt från sin idol, som, stödd mot randen
af en med grönska kantad gammal mur,
sig böjde ned emot den gula sanden,
liksom hon framsökt någonting derur
och sedan oafvändt mot marken blickade
en stund, i det hon sorgligt, långsamt, nickade.

Se'n gick hon bort. Han vågade ej följa,
den blyge ynglingen, men fram han flög
för att i samma sälla luft sig hölja,
som nyss omkring förtjuserskan sig smög.
Och hjertat slog och blodets purpurbölja
dref pulsen häftigt, feberaktigt hög,
ty der hon stått — ack, skönsta stund i lifvet! —
der var i sanden »Carlo» läsbart skrifvet.

De skimrade likt stjernskott, dessa strecken,
de fylde hela verlden med sitt sken,
de voro ju ett klart och säkert tecken,
att tvenne själar sammansmält till en,
att denna känsla, dold inunder vecken
af Carlos mantel, likväl yppats re'n
och öfvat ut hos henne, som det gälde,
sitt lyckobringande, sitt milda välde.

Hvad skulle följa nu, hvad var att göra,
hvad kunde gifva luft åt glädjen? — Hvad? —
Att bringa jublet till den huldas öra
på sångens vingar i en serenad?
Att låta henne ömhetsbikten höra
i messan? — vid en andaktspromenad?
Nej; intet dröjsmål. Klerken hemåt famlar
och till ett bref han sina tankar samlar:

»Signora Luisella Rapanucci!

Jag höll dig kär, jag brann med denna låga,
som, full af oskuld, ingenting begär.
Du var min fröjd, du var min högsta plåga,
du var mitt allt, om fjerran eller när.
Hur kunde väl mitt blyga hjerta våga
att söka ditt och finna genklang der?
Du var för mig en engel, ej en qvinna,
och ren som bönen kunde lågan brinna.

Du höll mig kär, fast jag det icke visste
och anspråkslös din rodnad ej förstod —
det varit hårdt att om ett väl gå miste,
som jag så gerna gäldar med mitt blod.
Du älskar ju den armaste, den siste,
du är ej skön blott, du är äfven god . . .
Du har mig kär — vid tanken på de orden
är jag i paradiset, ej på jorden.» . . .

Ett högljudt gapskratt afbröt här tiraden,
och Carlo vände sig förfärad om.
Der stod hans guvernör från helga staden,
en prest, som väckte oro, hvart han kom,
och nu med våld tog bort de skrifna bladen.
Den krans af kärleks förstlingsblommor, som
ej ännu hunnit blifva riktigt knuten,
nu låg den hårdt i rövvarhänder sluten.

»Aha! Maffei, mitt barn, du har intriger . . .
signora Rapanucci . . . godt, min son.
På detta sätt du dig åt Herren viger
i denna gräsligt gudsförgättna vrån . . .
Tyst, bed mig ej; jag ej med dylikt tiger.
I morgon följer du mig härifrån;
din fader sändt mig. — Lugna dig, den sköna
skall han i sinom tid helt visst belöna.»

Och liksom en af spindeln fastsnärjd fluga,
så presten svepte Carlo i sitt nät.
Det var ej värdt att inför lärarn ljuga,
han var en räf, som sig ej lura lät;
han ville medelst bikt sitt offer truga
att yppa hvarje taget syndafjät
och höll predikan under långa bräkningar
om afgrund, skärseld, svafvel, bot och späkningar.

De lemnade Velletri. Dessförinnan
fick sjelfve biskopen dock veta allt
och höra hotet mot förförarinnan.
Men, som prelatens hjerta ej var kallt —
han mindes hafva sett den unga qvinnan,
en flärdlös, drömmande och skön gestalt —
beslöt han att från staden henne sända,
på det ej något värre skulle hända.

Det var för Luisella dock en lycka,
att budet kunde lydas menskligt, mildt
igenom svågern, fast han måste rycka
ur lugnet den, hvars lif ju tycktes spildt,
hvars framtid tvångets fjettrar skulle trycka.
Allt tycktes tröslöst, hotande och vildt;
ty, när vid nästa fängelse hon hamnade,
fans der ej ömsint slägt, som henne famnade.

Men der var icke rum för flera gäster,
och denna nya vistes bort med hän.
Hvarthän man kom, till fästen och arrester,
gafs kort besked: »Drag genast härifrån;
fullt öfverallt.» I öster, norr och vester,
från stad till stad, förgäfves söktes vrån
att hysa in den ej för brottmål dömda,
tills vredens skålar en gång blifvit tömda.

Till Ascoli kustoden slutligt lände —
hans tålmod stod icke längre bi —,
och nu tog sökandet en önskad ände,
här kunde svägerskan förvarad bli.
Ty svågern här sin embetsbroder kände,
och Luisella fick gå ute fri,
enär, om man till annat haft benägenhet,
gaf häktet dock ej plats i någon lägenhet.

Då rådde fred på denna fläck af världen,
der allt ännu behöll sin gamla form;
dit nådde klangen knappt af dragna svärden,
ej politikens svek, ej strid och gorm.
Om frihet sqvallrade man väl vid härden,
på torg och gator, men dess friska storm
berörde endast en och annan tunga,
som lärt om hjälten Garibaldi sjunga.

Der gick nu Luisella hopplös, sluten,
och ena dagen var den andra lik,
tills ensamheten på en gång blef bruten
af tvenne män från konstens republik
i Villa Medicis. Ej långt förfluten
var tiden, se'n de egnade en rik
beundran åt och skyddade modellen,
som sedan dess de sökt på flera ställen.

De hade på sin sommarfärd en sändning
till Luisella. Såltdt var Müllers hus.
Hans bana hade fått en annan vändning
uti Pariserlivvets sus och dus,
der ock hans lyckas stjerna var i tändning.
Rom lemnades åt glömskan utan krus,
och Papelu, en vän till resenärēn,
var den, som hade haft om hand affären.

Bland Carlo Müllers bohag fans ej litet —
han derom underrättat Papelu —
som Luisella fått. I vänskapsnitet
beslöt kommissionärn att ej sig bry
om bandet, hvilket en gång blifvit slitet.
Och för att göra guld af minnets bly,
hvars tyngd han visste Luisella qvälja,
lät han ock hennes alla saker sälja.

Man trodde henne i Velletri vara,
och våra fransmän togo vägen dit.
Men ingen kunde eller ville svara,
då de med sökande sig gjorde flit.
Se'n vändes deras färd på måfå bara
mot Ascoli, och lönt blef deras nit.
Der gjorde de den sorgsnas öde blidare,
ty hon fick guld; och männen reste vidare.

Men dessförinnan skrefvo dessa tvenne
till Papelu med varm och ifrig bön
att åter söka nådens sol för henne,
som intet brutit och som var så skön.
Försöket sattes ock i gång af denne,
med följd, att Luisella fick sin lön
af hämnd, Maffeiska släkten vare prisad!
hon blef från påfvens stater tvärt förvisad.

Var det ett dunderslag? Åh nej; modellen
var längese'n vid denna tanke van,
som henne följt från morgonen till qvällen.
Nu blef den möjlig, hennes önskningsplan
att vandra fjerran till de drömda ställen,
der hennes sol gick fram på strålig ban,
der Carlo dvaldes och dit han måhända
med glädje skulle se den trogna lända.

Till neapolitanska gränsen nära
är Ascoli beläget. Samma dag,
som domen kom, gick donnan att begära
af ställets styrelse ett menskligt drag,
ett passkort; och — det ländar den till ära —
polisen visade sig mild och svag:
den skref, så som i slika fall man plägar,
att »innehafvarn gick på rätta vägar».

Och Luisella grep nu vandringsstafven.
Allt hvad hon lidit tycktes vara glömdt;
hon kände sig stå upp ur dystra grafven,
der hon i pinsam slummer länge drömt.
Lik den ur tunga bojor lösta slafven,
som flyr den jord, der smärtans kalk han tömt,
så ock den dömda skyndsamt ryggen vände
åt fosterlandets sorger och elände.

Hon gick med lätta steg den långa vägen,
som leder till Neapels sköna strand.
Dit ville hon och visste enligt sägen,
att derifrån man kunde nå det land,
dit hennes längtan flög, så varm och trägen.
Och verkligt tycktes det, att lyckans hand,
den hittills hårdt och obevekligt slutna,
nu upplät sig till bot för det föflutna.

Ty då den vandrande uti Gaëta
höll rast en dag, kom der en qvinlig vän,
en skön modell från Rom, benämnd Agneta,
och glädtigt kände de hvarann igen.
Den senare var ock på färd att leta
sig till Paris, der guld fans mera än
i Rom. Och, då nu vägen blef gemensam,
var det ju lyckligt mot att resa ensam.

NEAPEL OCH MARSEILLE.

, hulda damer! Om det vore möjligt
att längta bort, fastän man är hos er,
och om det icke förefölle löjligt
att sakna sol, när eders krets man ser,
nog flöge då min ande ofördröjligt
mot söderns vänligare trakter ner,
från detta hem, af snö och is en stapel,
och värmde sig en stund uti Neapel.

Ty der fins azurluft och böljeglitter
och vestanfläkt och ljuflig blomster-
doft

och lätta båtar, uti hvilka sitter
en naken lazzaron på hvarje toft;
der ljuder lunden af harmoniskt qvitter,
der slingrar rankan upp till husets loft,
och tempel, re'n beskrifna af Vitruvius,
stå ännu der i skuggan af Vesuvius.

Om jag i marken blott behöfde stampa
och kunde trolla så allt detta hit,
om jag fick låna blott Aladdins lampa
och låta anden flyga med oss dit! —
O, finge jag med er den jorden trampa,
så tror jag, att min hjessa — nu helt hvit
af årens snö, som kring den bildat flockar —
på nytt i glädjen finge mörka lockar.

Ni skulle då få se ett panorama
mer härligt, än hvad härligast ni tänkt;
och edra hjertan skulle bli så tama,
se'n söderns sol på dem sitt strålgöd stänkt. —
Vi skulle gå till Molo, der ett drama,
ett ode, högljudt läst, blir folket skänkt,
och »improvisatören» skulle undra,
att någon hörde på bland många hundra.

Med folkteaterns ystre Pulcinella
jag ville sedan göra er bekant
och låta er af löje tårar falla.
Se'n till Camaldolenserklostrets brant
vi skulle oförtöfvadt stegen ställa
och dricka vin på vägen, det är sant,
och göra tjogtals tiggaringar lyckliga
med slantar och med slängar, eftertryckliga.

Och hvilka vandringar uti muséer,
med skatter utan like på vår jord.
Och hvilka glacer se'n uti kaféer,
med granna väggar, fastän våta bord,
kring hvilka dväljs en skara cicisbéer
med tomma fickor under stora ord.
Och i hvart gathörn, hvilka positiver,
som spela hvar sin tonart med all ifver.

Vi skulle skåda Capris högblå grotta
och njuta af Amalfis täcka dal,
der barnen löpa paradisiskt blotta
och sjunga barcaroler utan tal.
Vi skulle nå Ravello, dit en råtta
knappt vågar gå, på stigen brant och smal;
men lönen blir den gästfrihet, man röner
der uppe hos en morisk folkstams söner.

Hur angenämt att vagga er kring viken
och vandra till Pompeji, som oss ger
en grundlig föreläsning om antiken,
fast ingen retor står på forum mer.
Der är så tyst som i de dödas riken,
ej välkomsthelsning gifs af mun, som ler,
och dock, hur tala icke dessa vårdar
af tempel, atrier och pelargårdar!

Se detta dolda hål. Från det kanhända
augurn i templet sände gudasvar.
I detta atrium var ingen ända
på smickret från klienter alla dar.
Och stolt matronan satt vid gyllne slända
i denna peristyl, der spegelklar
en dam gaf svalka och kring pelarbaserna
de skönsta blommor fylde Nolavaserna.

Här i triclinium låg husets herre
vid yppigt bord, på mjuka dynor sträckt
bland gäster, stundom nio, oftast färre.
Man sökte ifrigt att få törsten släckt,
men af falernern blef den bara värre,
tills laget slumrade, behagligt knäckt,
fast rosor prydde hjessan, för att fånga
den yra verkningen af vinets ånga.

Hvart blicken vändes, är ju allting färgadt
i grönt och gult och brunt och blått och rödt,
och fastän eld och tid det mesta härjat,
och regn, båd' nu och fordom, färgen blött,
är likafullt så mycket vackert bergadt,
att man af skådandet kan blifva trött.
Hur tröttsamt skulle det då icke blifva,
om jag ej hörde upp att torrt beskrifva?

»Men se, vid stadens gräns en spetsig kulle,
omkring hvars topp ett moln af ljusgul färg
sig länger till en ändlös, ojemn rulle . . .
Är det Vesuvius? — En sådan dverg!
Tänk, om vi vågade, om strax vi skulle
gå raka vägen upp på detta berg.
Det kan ju icke vara något farligt,
och kort blir vägen, det är uppenbarligt . . .?»

Så sägen I. För öfvermod er akten.

Jag gjorde samma misstag ock en gång
och drog åstad. I början skön var trakten;
bland vinfält tycktes vägen icke lång,
och jag var ung. — Allt mera öktes takten
af mina steg, de blefvo snabba språng.
Nog tyckte jag, att riktig väg var funnen,
men »dvergen», bergets topp, den var försvunnen.

Det mörknade. Allt glesare blef grödan;
snart fans ej mera odling eller gård,
då jorden ej förmådde drifva födan.
Allt mer blef marken ojemn, torr och hård.
Att springa lönte ganska litet mödan,
det medgaf icke heller benens vård,
om dessa skulle orka bära kroppen
upp till den med förakt bemötta toppen.

Än var den dold i fjerran. Det bar ständigt
upp öfver vida, sorgligt svarta fält,
tills på en gång det tycktes, att behändigt
en väldig mur sig tvars för vägen stält.
Nu gälde klättra. Det gick högst eländigt,
ty kratern hade fordom hitåt hålt
en lavaström. — Förr'n ni den vägen väljer,
gå hellre då på krossade buteljer.

Se'n lavamuren dock låg öfvervunnen,
sågs käglan lik en jätte resa sig,
och, innan nästa timme var förrunnen,
beträdde vandrarn toppens svåra stig.
Gån med, I lätta damer, om I kunnen,
jag vet, att hvar och en af er är vig,
men denna vägbit edra krafter bräcker,
då pimpstensgruset upp till midjan räcker.

Och krypen se'n på fötter och på händer
den dryga höjd, som ännu återstår.
Det luktar svafvel, och det osar bränder,
det tränger rök ur edra lätta spår.
I marken synas djupa, svarta ränder,
dess yta liknar onda, svedda sår
och, om vid bergets fot allt är förförelse,
så bor kring mörka hjessan blott förstörelse.

Men hvad gör det! Nu nå vi höga planen,
vi skåda kraterns fantasmagori
och höra suckarne utur vulkanen,
mot hvilka bergets väggar knappt stå bi.
När vidundret i djupet skakar manen,
far emot höjden ett fyrverkeri,
hvars ljungeldslika flammor väldigt lysa
och komma Adams barn att ängsligt rysa.

Se ned i kratern. Bottnens svarta yta
har långa remnor, hvilka yppa klart,
hur lavans strömmar upp ur djupet flyta
i tvenne käglor, hvarifrån med fart
de spruta ångor, eld och rök och ryta.
Det är förfärligt! Men man vänjes snart
vid allt och vågar stiga fram till kanten
af den högt öfver eldsjön häfda branten.

Märk, hur med korta pauser elden regnar
der nere. Hvem af er vill följa med,
då, som en tapper riddersman det egnar,
jag till de skönas ära går dit ned?
Jag gick der förr en gång å egna vägnar,
tills foten, bränd af lavaskorpan, sved.
En vän var med. I dödens gap vi skämtade
och eld på piporna ur kratern hemtade.

Vi sprungo stampande på varma skalet
i täta skurarne af glödgd sten;
det var en lusttur, der man hade valet
emellan dråpslag och förbrända ben.
Men lyckan ville, att det ej gick galet,
fast skor och annat icke dugde se'n,
och, när vi snuggan tändt i afgrundshålet,
blef hem och mat och hvila längtansmålet.

Det var en månljus natt, och återfärden —
då man tog skutt af flera famnars längd
i djupa askan från den stora härden —
blef ej af mörker eller lava stängd.
Och, när vi åter nådde drufvans gården,
förtärdes af dess »lacrymæ» en mängd.
Emellertid fick jag den natten lära
att gifva berget all tillbörlig ära.

Men allt för mycket jag från ämnet viker.
Förlåten det; den gamle har sin lust
i ungdomstidens skimrande reliker,
ehuru de ej locka andra just.
Hvar voro vi? Om minnet mig ej sviker,
går Luisella nu till samma kust,
der nyss vi tittade omkring i städerna
och drucko vin och refvo sönder kläderna

Må ingen tro, att donnan illa mente,
då i Neapel hon ej märkte, hur
natur och konst gå innerligt förente.
I konstens tjenst hon sjelf var skön natur,
och utifrån hon inga intryck länte;
hon aktade ej sol, ej kylig skur,
ej marmorns lif, ej penslarnes idyller,
hon hade blott ett mål, en tanke: Müller!

Vid Molo stod hon stirrande på vågen,
då skepp den förde i sitt höga svall,
och, när en vindstöt gnisslade i tågen,
när sjömanssången klang med återskall
från golfens stränder, då kom lif i hågen,
då var ej blicken mer så sträng och kall,
enär blott några dagar borde dröja,
tills franska ångarn skulle viken plöja.

Den inlopp äfven snart ifrån Levanten
och tog den ängsligt väntande om bord.
Det breda däcket öfver starka spanten,
som förestälde franska kronans jord,
beträddes fröjdefullt af emigranten,
och med en lättnad ej på länge spord
sad' hon sitt land farväl, då det i hafvet
vid horisonten tycktes bli begrafvet.

Agneta följde äfven; men för resten
var smått med resande på denna färd,
ty man var rädd för koleran. Likt pesten
hon börjat rasa kring vår gamla värld,
och ingen ville träffa på den gästen,
som böner, processioner, eld och svärd
ej kunde hindra, då långs spårlöst vatten
hon smög sig fram, så mörk och tyst som natten.

Förutom Luisella och Agneta
var passagerareantalet två:
en målare, som gjort besök på Kreta
i hopp att splitternya intryck få,
och en »madame» — det var ej lätt att veta
för hvad hon reste, men hon fans ändå,
och sjösjuk var hon, derom mälde tonerna
ur hytten, der hon låg i konvulsionerna.

Artisterna var helt ung. Med eldigt öga
han mönstrade de två, som kommit nyss.
Han talte, men de fattade så föga,
som om han varit vilde eller ryss.
Han var dock fransman, men ibland de tröga
att efter andra länders munart lyss;
för öfrigt var han liten, älskvärd, liflig
och på allt nytt i högsta grad begifflig

En storm, som rasat, var just stadd i tyning,
och våldsamt sökte ännu mången sjö
att häfva sig till något mer än dymning,
ehuru fåfångt; stormen måste dö.

Det blef alltså en hoppets ljufva gryning
för frun i hytten. Men hon låg der slö
och märkte ej modellerna, de tvenne,
som utaf miskund tagit vård om henne.

Hon var ett stycke amazon, af dessa,
som stundom man i Frankrike får se,
med later af en högst förnäm prinsessa,
men ord och näfvar af en slagtare.
Nu låg hon der med något skallig hjessa
och i en obeskriflig negligé
samt uppgaf suckar, så att hytten runkade
långt värre, än då sjön mot skeppet dunkade.

Hvad hade icke mäster Jean, artisten,
nu gifvit för Toscanas tungomål,
då teckenspråket måste fylla bristen
uti ett fall, som inga brister tål.
Han ville säga, att ej någon kristen
så varit pinad utaf mordiskt stål,
som han nu sargades i hjertats botten
af de från mörka ögon skjutna skotten.

Han var i början lika svag för båda,
de vackra barnen, dem han ej begrep,
och den, hvars anlete han sist fick skåda
band hjertat, om ock ej med starka rep.
Den stackars målarn gick i ständig våda,
än det från höger, än från venster knep,
men Luisellas band blef dock till arten
det starkaste, och hon tog lejonparten.

Jean måste ha en tolk för ömhetsaggen,
de trängde mer och mer till explosion;
och se, från mastens topp, från vimpelflaggen
kom hjälp. Det var en liten brun patron,
som, hvarför är ej känt, fått smaka daggen
och gned sin rygg, då han med ömklig ton
på italienska läste — icke böner,
men andra kraftord — öfver gallers söner.

Han blef betrodd att tolka en förklaring,
hvarvid mimiken fördes ut af Jean,
som väntade af denna uppenbaring
en blick, en nick och några smekords klang.
Men på allt detta blef total besparing,
då föremålet från artisten sprang
och sedan under resan, det var tacken,
beständigt vände ungersvennen nacken.

Det var i högsta mätto obehagligt,
just hvad man kallar en »dekonfityr»,
och här vid lag så mycket mer beklagligt,
som litet kärlek är ett nätt bestyr
för att få vistan om bord fördragligt.
Dock ilar tiden; innan dagen flyr,
är färden slut, och fritt blir åter valet
att ibland tusen välja idealet.

Madame Colombe, den sjuka amazonen,
var åter frisk, tack vare hjälp och råd
af italienskorna. Hon höjde tonen
och visade dem båda mycken nåd.
Med löstur täcktes hufvudregionen,
och ringar, kedjor, i ett rikt förråd,
beprydde hals och fingrarne de tjocka
på denna jättestora, hesa docka.

Hon snattrade, med näsljud likt en anka,
ett omkring Medelhafvet allmänt språk,
en röra, som fått namn af »lingua franca»,
och är af lika nytta som en båk;
ty allestädes kan man dermed hanka
sig fram, och utan allt för mycket bråk
förstå hvarandra, turk och italienare
och barbaresk och fransman och atenare.

På sagda språk bjöd frun att göra tydligt,
hur franska landet är af vådor fylldt,
hur dess klimat, så lockande och syddigt
är endast kalla hjertans vackra skylt,
och huru qvinnan, svag för allt hvad pryddigt
sig ter, om ock af flärden falskt förgylldt,
lätt narras in på vägar, der förvärfva
betyder just det samma som förderfva.

Hon kände miskund med de oerfarna,
som tanklöst satte sig för faror ut,
och ville för Marseille dem särskildt varna.
Att hjälpa dem var visst en svårlöst knut,
men, på det deras himmel skulle klarna,
gaf ock madamen del af sitt beslut,
sin ädelhet att bli beskyddarinna
så väl för dem som för hvar värnlös qvinna.

Nu bjöd hon båda främlingarne gästa
i hennes eget hus, ej stort, men snyggt,
och hvilket hon till hugnad för sin nästa,
men ej för mammons usla vinning byggt.
Det var ej så, som ville hon dem fästa,
men endast för att visa dem, hur tryggt
de kunde tro på hennes hägn och tycke,
bad hon dem taga mot ett femfrancsstycke.

Och hennes hesa stämman hördes darra,
och dygdens tårar göt den goda frun.
Men Luisella var ej lätt att narra,
i nöd och strid hon mistat sina fjun.
Det tycktes gälla här en »accaparra»,
en städsel, dold af löftens ejderdun,
som bragte emottagarn i beroende
af en person, den der ej väckt förtroende.

I följd häraf togs an hvad först blef bjudet —
på okänd ort var godt att få ett skydd —,
men höfligt undansköts det andra budet
af pengar. Frun blef både ond och brydd:
Ett nej? — Hon hade afsky för det ljudet,
hon var nervös och van att blifva lydd;
för öfrigt tjente gåfvan blott till pröfvande,
om hennes vänner vore hjälpbehöfvande.

Man kom till hamnen. Aftonen var inne,
och ångaren förtöjdes vid sin boj,
i vimlet utaf master, tåg och linne.
På kajen hördes intet muntert stöj,
och mången sjöman, trött till kropp och sinne,
låg redan slumrande uti sin koj.
Men staden höljdes af en qualmig dimma,
i hvilken ett och annat ljus sågs glimma.

Det var ej sent. Dock, denna hufvudåder
för handelsrörelse och idogt lif,
det buller, som dess kraftfullhet förråder,
dess språkförbistring, sång och skrik och kif;
hvar är allt detta? Något dervid låder;
har all befolkning valt sitt tidsfördrif
så inom hus, baracker och palatser,
att det är tomt på alla öppna platser?

De flesta handelsbodas äro stängda,
och mången våning obegagnad tycks,
der lakan blifvit framför fönstren hängda
i stället för brokadens tunga lyx.
Blott inom krogar ser man sammanträngda,
så tätt som bleka skuggor längs med Styx,
en mängd figurer af det sämre slaget,
som söka att i rus förglömma jaget.

Der skrålas vildt, och flitigt tömmas stopen;
emellan bord och disk är ifrigt tramp,
som afbryts blott, då någon utur hopen
till golfvet störtar och förvrids i kramp.
Man lyss ett ögonblick på jemmerropen,
se'n vräks den sjuke ut; hans sista kamp
får icke störa laget. Sundhetsvakten
må skaffa smittans offer bort från trakten.

Ty det är koleran, som slagit neder
i stadens sköte, der hon rasar grymt
och smygande i folkets täta leder,
se'n hon med giftig slöja himlen skymt.
På hjälploshet och död man sig bereder;
hvar en, som kunnat fly, har fjerran rymt,
och de, som stannat, våga knappast titta
ut genom dörrn af billig skräck för smitta.

Madame Colombe med sina unga vänner
gick skyndsamt genom ruskiga kvarter,
lik en, som noga hemmastadd sig känner,
tills det uti en krokig gränd bar ner.
Der fördes oljud utaf druckna männer,
som trängdes för att ständigt dricka mer,
och sånger ljödo, plumpa, bacchanaliska
af qvinnoröster, föga musikaliska.

Ett upplyst fönster, som till marken räckte,
lät blicken halka in uti en sal,
der några af det täcka könets slägte
bestodo en koncert med nyssnämndt val.
Fast smink i högar kinderna betäckte,
och klädnaden var grann som till en bal,
det är: i allra minsta måtto täckande,
låg dock i synen någonting förskräckande.

Ty rummet, som gaf bakgrund åt de sköna,
var icke annat än ett kolsvart kök,
och sättet att de sjungande belöna
var konjaksbjudning efter hvar försök.
De tycktes äfven dryckens verkan röna
så väl som den af qvalm och tobaksrök,
enär den ena sköljde öfver kjolen
och sedan handlöst ramlade af stolen.

Nu gick det i lokalen likt en snurra
af ben och armar; alla ville se.
Det var ett bo af getingar, som surra,
det var ett lustigt streck, som borde ske.
En hop af sjömän började att hurra
och ville draga ner »de andra tre»,
då deremot en lika väldig skara
bjöd till att kraftigt damerna försvara.

Tumultet ökades. Men i det samma
hann fru Colombe till detta »stilla hem».
Med ögon, hvori vrede börjat flamma,
och skälfvande af harm i hvarje lem,
begynte hon att hårdhänt kring sig ramma
och kasta undan, osedt hvar och hvem,
och ryta, hur hon skulle packet lära
att hålla hennes »étalage» i ära.

Madamens »väänner» sågo ej med ringa förvåning, hvad i huset föregick, och det var nog att ljus i saken bringa. De hade skådat lofvad fristads skick och började af alla krafter springa sin väg, tills inom några ögonblick de åter kunde lugnt, fast planlöst, vandra i nattens mörker stödjande hvarandra.

Der gingo de och buro hvar sitt knyte. Men Luisella kände sig bli trött och anfölls af en svindels svåra lyte. Än hade de ej någon menska mött, ej värdshus sett, der resande i byte emot betalning hoppas sofva sött. Allt mera sveks den förra af sin styrka, hon svimmade på trappan till en kyrka.

Agneta stod bestört i stadens öken, som ingen hjälp, ej någon tillflykt bjöd; ej heller följde framgång med försöken att väcka vännen; denna var som död. Den öfvergifna greps af fasans spöken, hon ville fly, då det på afstånd ljöd af steg. Det ljudet kylde hettad tinning och återväckte hopp och full besinning.

Agneta ropte ej, men framsmög varligt
och såg i gatans dunkel på en gång
två skuggor. Mötet tycktes icke farligt,
ty ena skuggan gnolade en sång,
då deremot den andra uppenbarligt
bar något stort och tungt uti sitt fång,
hvaraf ock följde ett och annat bidande
i vandringsmännens trygga framåtskridande.

De studsade och måste gången hämma,
ty flickan trädde midt i deras stråt
och bad dem med sin klara, mjuka stämma
i himlens namn att följa henne åt.
Men, nu en tanke kom att rösten dämna:
man henne ej förstod! — och bitter gråt
blef slutet på den bön, hon ville ställa
till dem hon mött, om hjälp åt Luisella.

Liksom i sjönöd stadd, den redan sjunkna
får några vass-strån i den hand hon sträckt,
men dessa brista, vissnade och unkna,
så var ock hoppet för Agneta bräckt.
Dock, om hon än i tårar kunnat drunkna,
blef nu en säker hjälp åt henne räckt,
då man på italienska henne sporde,
om hvad signoran så bekymrad gjorde?

De ljuden ryckte bort den skarpa taggen
af oro, som nyss sargat flickans själ,
ty talarn var ju tolken, han med daggen.
Nu gick han villigt lastad, lik en träl,
och bar en kappsäck jemte reseplaggen,
som egdes af hans gnolande befäl,
i hvilken åter på den ljusa pannan
man kände mäster Jean och ingen annan.

Artisten var på väg till tvenne tanter,
som bodde icke långt från denna trakt,
och tolken hade lemnat däck och vanter
för att som bärare få extra frakt,
enär han led af bristande kontanter.
Då skedde mötet, såsom sist är sagdt;
man kände strax igen hvarann och ilade
till stället, der den sjuka sanslös hvilade.

När Jean så återfann sin stolta sköna,
förskräcktes han, men blef derjemte glad
att kunna hennes köld med huldhets löna.
Hans saker gömdes i den kolonnad,
som byggts att breda tempeltrappan kröna.
Och bön på bön Agneta ängsligt bad,
då mannen varsamt buro bort den svimmade
till afsedt mål, der ljus i fönstren glimmade.

De goda gamla voro, fastän rädda
för koleran, strax färdiga till allt.
De läto genast åt den svaga bädda
och hemta läkarn, såsom Jean befalt;
och deras anleten, i skrynklor klädda,
föryngrades af hjertats goda halt,
då än de sågos kring den sjuka pyssla,
än för de friskas välkomstpläging syssla.

Det blef en märkelig lättnad uti laget,
då doktorn kom och den förklaring gaf,
att detta fall ej var af gängse slaget,
och fara nu ej skulle bli deraf,
ehuru svårighet i andedraget
mähända tydde på en tidig graf.
För ögonblicket var blott lugn det viktiga
och sedan kraftens stärkande det riktiga.

Till franska ångarn återvände tolken,
se'n han från kyrkan målarns saker fört.
Och Jean förtäljde nu, hvad han hos folken
vid östra Medelhafvet sett och hört:
hur lätt man der kan råka ut för dolken,
och hvilka faror jemt hans resa stört.
Nog var allt sant, men minnet stundom skenar
och skapar höga berg af små, små stenar.

De gamla obeskriflig fågnad røjde
att höra systersonens kära röst.
Men några dagar endast denne dröjde
hos tanterna, ty uti målarns bröst
en längtan åter småningom sig höjde
att blifva Luisellas stöd och tröst,
då han förstod, att det just ej var lycka,
som kunnat henne från sitt hemland rycka.

Men, att hon icke ville honom lida,
det hade han ju redan tydligt sett;
då var ock böjelsen ifrån hans sida
bevis, att det stod illa med hans vett,
och egenkärleken fick icke svida —
den och en fransman måste vara ett.
Bort alltså, skugga! — Konstnärn vill ha dager.
Upp till Paris! Der grönskar ärans lager.

Emellertid var Luisella blifven
betydligt bättre, fast hon ännu låg,
utaf kamraten aldrig öfvergifven.
Ro fans dock ej uti den sjukas håg,
och när hon, utan vetskap om motiven,
förnam om Jean och hans Parisertåg,
då greps hon af en feberaktig yra
och kunde icke längre tungan styra:

»Kom närmare och hör på mig, Agneta;
du måste bli min läkare näst Gud.
Låt genast mästern Jean, den gode, veta,
att till Paris du har ett viktigt bud
och måste dit. Der skall du åt mig leta
en målare» — här sänktes röstens ljud —
»sor Carlo Müller. Jean skall nog helt gerna
dig taga med och bli din forsknings stjärna.

Men nämn mig ej, var dermed tyst som muren,
du kan ju lätt förstå af hvilket skäl.
Och träffar du den sökta . . . i naturen
gifs intet, det jag då ej unnar väl
dig, goda, som till tröst mig blifvit buren . . .
Om Müller fins, det genast omförmål
i bref till mig, som du med lätthet låter
af någon skrifva. Se'n vi råkas åter.

Och då jag vet, att föga du har öfver
af scudi: sprätta upp min tröjas fäll,
der finnas pengar, mer än jag behöfver.
Tag hälften eller mycket mer behåll,
på det att icke brist i förtid söfver
ditt nit och gör det vatten likt i såll.
Och nu, farväl! Uti ditt skön är gifvet
att bringa mig till döden eller lifvet.»

Till afsked sökte hon att handen lyfta,
men kraften var af själens spänning tömd.
Agneta biföll allt och hördes snyfta,
då hon fann skatten uti klädet gömd,
fast hennes tankar började att syfta
åt en förhoppning, endast dunkelt drömd,
att nemligt till sitt hjertas varma äril
få locka Jean och fånga denna fjäril.

Det kan väl vara temmeligen troligt,
att målarns val åt detta håll sig vändt,
om det stått fritt; och mycket mera roligt
det varit, om hvarandras språk de känt
för att få tala gladt om likt och olik.
Han antog likväl villigt det, som händt,
se'n flickans bön förtydligats af bråket
med tecken, brutna ord och ögonspråket.

Ack, detta språk, det förs på hela jorden
af hvarje qvinna, hvarje stoftets son.
Mot det, hur torra äro icke orden,
det är en tydlig genklang uppifrån.
»En ljudlös klang» I, tärnor, säga torden
på spe. I arma, I då ej förstån
det språket, som med er jag ville tala,
om mina ögon vore mindre skrالا.

Jean och Agneta foro; ej på hafvet —
de hade af dess vilda squalpning nog —
ej heller redo de, så gångartrafvet
ljöd lifvande och käckt i lummig skog,
det sättet är för längese'n begrafvet,
ej heller man till vandring stafven tog.
Nej, detta allt är poesi och tjusande.
De färdades på jernväg, blindvis rusande.

Det sättet må nu vara ytterst praktiskt
för den, som endast skyndsamhet begär,
och uti statsekonomi didaktiskt,
då skuldsystemet derutaf man lär.
Ja, det må äfven vara mycket taktiskt,
om kriget manar folken i gevär —
men ur en vagn, der tjugu ögon vaka,
få poesi och kärlek bort sig maka.

Och samtal bör ju vara öfverflödigt,
det hväser och det piper, nog ända.
I följd häraf var bråk med ord ej nödigt
för konstnärn och modelln, de kända två.
Visst var Agnetas sinne stundom blödigt
i mistning af hvad hon just räknat på:
en långsam resa — men då Jean satt leende,
blef hon ock skenbart glad i sitt beteende.

Förr'n målarn reste, fann han angeläget
att skrifva namn och bostad på ett kort
och bad de gamla slägtingarne träget
att lemna Luisella det, så fort
hon hunnit friskna, på det hon benäget
uti Paris, en henne okänd ort,
med tillförsigt till Jean sig måtte vända,
då hon behöfde råd och hjälp kanhända.

Hvem vet, om det var längtan eller vilja —
den svage kan af båda göras stark —,
som lyfte sjuklingen på golfvets tilja
snart nog, och sedan ut på dimmig mark.
Hon önskade att från Marseille sig skilja
och, liksom dufvan utur Noaks ark
flög bort för att ej vända mer tillbaka,
så ville hon sin fristad nu försaka.

Men tanterna de menade och sade
så mycket, som den bleka ej förstod.
Med vänligt våld de stundom henne lade;
än dukade de upp ett ståtligt bord
med allt hvad rarast man i staden hade
af näring, jemte drufvors sunda flod,
och åto endast för att ge exempel,
hur man bör återvinna helsans stämpel.

De märkte ock, att krafterna hos gästen
med hvar dag stego, men dem syntes visst,
att hon bar fruktan här bland stadens nästen
för koleran, som än ej hade brist
på offer; samt, då det var klart för resten,
att främlingen ju måste bort till sist,
så gåfvo båda gummorna, de snälla,
snart afskedssignelsen åt Luisella.

VII.

PARIS.

å nu min sagas »hjeltar och hjeltinnor»
fått nästan alla samlas i Paris,
så måsten, huldaste åhörarinnor,
I följa med till detta paradis,
der nya moders öfversta prestinnor
beherska verlden med ett gyllne ris,
som hvar och en af er likt balsam
känner,
om än det verkar svidande för männer.

Förstås, att ingen fins, den der ej unnar
åt eder nya toiletters fröjd,
som lockar leendet kring edra munnar
och bringar eder fågring till sin höjd;
men, hvad det kostar hemtas ej ur brunnar,
det plockas ej, likt gräs, på äng och höjd,
och derfor fån I icke synas stötta,
om de betalande ibland bli trötta.

Bevars ifrån att torrt moralisera!
Dock ber jag att få fråga er en sak:
behagar ej det enkla, nätta, mera
än dyrbar grannlåt, använd utan smak?
Bekännom här, att få förstå det. Flera
de äro, som tro hedern under tak,
då blindt de följa endast modjournalen,
fastän den tycks dem sjelfva vara galen.

Vi lemna detta. I Paris fins annat,
må hända värdt ett flyktigt ögonkast
af den, som icke längre tid der stannat.
Att I det kännen, tror jag fullt och fast,
och ert charmanta skick har ju besannat,
hur I på stället njutit mången rast,
så att det skulle föga intressera
att höra tal om hof och slott med mera.

Men det Paris, I sett, är ej den gamla,
den mörka, glada staden, som jag säg;
ty denna har för längese'n måst ramla,
då den gaf skydd åt folkets upprorshåg,
men icke rum att nog soldater samla,
när barrikad på hvarje gata låg.
Nu ses knappt gator; breda boulevarder
ge svängplats nu åt kejsarmagtens garder.

Förr syntes husen icke fullt så rika,
det ena enkelt var, det andra grant;
nu äro alla gatfasader lika
i skrytsamt prål, som icke säger sant.
Ty hyresgästerna ha nödgats vika
för praktens dyrhet till en annan kant,
och blomstren, barnen, jägarhornen, sångerna
förnimmas ej som fordom från balkongerna.

I gamla dagar fans det en och annan
hazardspelsklubb, der folk gick in och ut.
Det hände der, att man sig sköt för pannan
och gjorde båd' på guld och lifstråd slut.
Men nu är allmänt fondspel himlamannen,
som alla trängas om vid börsens knut,
der vinstpassionen midt i öppen dager
millioner offer i förderfvet drager.

Det är en ström, der girigheten simmar
och lakar utur folket mærg och must,
till dess ej mera någon glädje glimmar
ur lynnet, hvilket är en svår förlust.
Den märkes, om man endast några timmar
går dit, der munterhet plår finnas just,
det är uti de sceniska lokalerna
och på de förr så glada trädgårdsbalerna.

I stället för det rörande, det qvicka
i nästan hvarje lustspel, hvarje dram,
som väckte skratt, så hjertat ville spricka,
och klämde tårar från hvar känslig dam,
är scenen blifven lik en oren bricka,
hvarpå man bjuder endast smutsigt kram,
dervid de skådande mest hållas vakna
af plumpa ord och kvinnoformer nakna.

Gå nu till balen. Der ses ej grisetter
och ej studenter mer i baskisk toque.
De förra äro svassande »loretter»,
de senare ha ändrat skapnad ock.
Ej »cancan» mera lif i benen sätter,
den dansen var för fri. O, sådant skrock;
den var en menlös blomma blott på tegen
bredvid de nya »Rigolboche'ska» stegen.

Jag talte om grisetter. Ack förlåten,
I sköna tärnor, om jag säger fram
min djupa saknad, att den nya stäten
har dränkt dem alla i sitt stygga slam.
I, hjertans goda damer, med mig gråten
af saknad öfver mina snälla lam,
de voro ju så qvicka, så behändiga
och trots förtalet oftast rätt beständiga.

Låt oss nu se i konstens ateliéer,
der förr det gick så öfverdådigt till,
att andra tokar äro blott pygméer
mot dessa löjets — jättar —, om ni vill.
Se dessa upptågs yra koryféer,
med deras väsen är som lärkans drill:
den helsar vårens, friska brodd, men tiger,
då sommarns torra sol på fästet stiger.

Från dörr och fönster tobaksröken rusar;
om rummets färg kan ingen säker bli.
Der står en mängd med blusbeklädda »busar»,
hvar en i hurtig fart bak sitt staffli.
Och marseillaisen uti korus brusar,
som gälde det att flå en dynasti,
och calembour'n, faralen, håller ordet,
till dess modellen stigit ner från bordet.

Nu träder hvila in, om det är hvila,
ett sådant lefverne, som städs blir fördt
af dessa kolare i konstens mila.
Man har en ny kamrat just nu förhört
inför en domstol, der båd' rep och bila
ses hota den, som »mästarkretsen» stört,
den krets, »der endast sköna saker målas
och hvarest ingen kluddare kan tålas».

Bort i en vrå en kraftig yngling gnider
och blankar ett patronköks breda rem.
Han sjelf har varit knekt i förra tider,
och fria Schweizerlandet är hans hem.
Buffleteriet skiner, hvad det lider,
tack vare skåln, hvori ett kritigt slem
ännu är ymnigt kvar. Vid bravoropen
från rummets midt går schweizarn fram i hopen.

Der står bland andra en i hela prakten
af nationalgardisters uniform;
han skall från ateliern beträda vakten.
Midt under prof-förhörets bifallsstorm —
då den examinerade har takten
att göra mången ordlek för abnorm —
är utaf schweizarn något hviskadt vordet
åt nationalgardisten, som får ordet.

Han menar, att den nye bör få smaka
af nådens solsken, skapt för mörkrets son;
men dennes nästan jungfrufina haka
tycks bära några fula svarta strån,
dem ställets värdighet befaller raka.
Ty bör strax tvålen hemtas fram ur vrån,
och efter han — gardisten — är barberare,
gör han sig genast till affärns klarerare.

Ett allmänt bifall ljuder åt förslaget,
och atelierhandduken, svart och fet,
får göra tjänst till stegring af behaget
för delinqventen, som på förhand vet,
att motstånd ingalunda är fördraget.

När sedan omsorgsfullt med skålens smet
hvar ansigtsdel är skönlöst öfverbakad,
blir syndarn med gardistens sabel rakad.

Derefter höjs novisen på ett bräde
och bäres genom gatorna i fläng
af truppen, sjungande till välkomstqväde
sitt »Grandeur d'âme, digne d'un Romain».
Och nedsläppt, liksom åkande på släde
in till den närmaste marchand de vin,
får triumfatorn bjuda hela skaran
på prunes à l'eau de vie, den ädla varan.

En annan gång — det midt i vintern hände —
fick man på gatans andra sida se
en skylt, som genast lustigheten tände,
ty der bjöds ut »appartements cachés».
Strax någon då en vänlig snöboll sände
att helsa skylten; men till mycket spe
för den, som kastat, råkade han skjuta
sin boll igenom grannens fönsterruta.

Nu var det färdigt. Man klef ut på taket,
ty ateliern var byggd uti en vind,
och snart var detta ifrån snö så naket
som vid den tid, då löf slå ut på lind.
Men midt emot ljöd oupphörligt brak
af rutor, hvilka snön, gjord hård och trind,
fått knäcka; och den nätta leken varade,
tills inga fönster mera voro sparade.

Se'n blef polisen blandad i affären,
och då var skämtet slutadt, det förstås.
Den nyss så glada snöbollskastarhären
fick undergå förhör uti sitt bås.
Det var ej värdt att sätta sig på tvären,
man måste gälda nöjet dyrt, gudnås,
och ateliern fick fönsterna behängda
med lås, tills året om de hållits stängda.

Så gick det förr, och visst var man besvärad
att bo för nära till en atelier;
ja, mången husvärd måste stå förfärad,
ty stundom flydde hyresgästerne.
Och den, som hyste ateliern, blef ärad
af grannarne, så litet slikt kan ske,
när frågan icke gäller förorätta
på sätt, som endast tvekamps blod kan tvätta.

Allt detta gyckel, detta fria lifvet,
som dugde då, det finnes icke mer.
Och, om det än ibland var öfverdrifvet,
så har det nu för mycket tystats ner.
Visst kan man spörja, hvarest det står skrifvet,
att konsten trives bäst, der högst hon ler?
Jag tror dock, att i glädjen skapas mera,
än då hon börjar melankolisera.

Och detta gör hon nu, se'n alla store,
de, hvilkas namn och sätt var ett banér,
gått bort. Man söker, liksom konsten vore
förlorad, och man vet ej riktigt mer
hvarthän. Och, om än andan plötsligt fore
i någon snillrik man med skönt manér
att leda flere på den högre stråten,
så vore allmänheten missbelåten.

Man vill ej skåda mer den gamla tiden
med klassiskt draperi och nakna ben;
och riddaråldern är ej heller liden,
med rustning stående i heligt sken.
Minerva sträcker fåfångt ut egiden,
hon harmas öfver det, som timat re'n.
Och konsten krymper, icke mer hon brukar
de höga ämnena på vida dukar.

Om äfven stort kan rymmas i det lilla --
jag talar nu om konstverk, väl förstådt --
så är och blir det dock bestämdt en villa
att såsom storverk anse något smått;
och »kabinettskonst» är visst icke illa,
men, om det hade funnits sådan blott,
då skulle bildningslågan, föga spriden,
ha smugit, likt en tjuf, igenom tiden.

Nej; konstens mål är klarhet, ljus för alla,
och för dess storhet fordras stora fält.
Den skall ej smeka blott, den bör befalla,
ej locka blott, men äfven mana gällt
och till altarets fot nationer kalla
och värma dem, tills råhetsmalmen smält.
Om se'n förfining går till öfvermätthet,
då är att verka stort ej någon lätthet.

Just sådan öfvermätthet är den sjuka.
hvaraf det franska folket tyckes tärdt,
och tröttad jord är magrare att bruka
än den, som ännu inga frukter närt.
Paris såg hos Couture det bleka, mjuka,
i »Roms förfall», stort och beundransvärdt,
men, sjelf förfallen, älskar nu publiken
blott det, som passar för pygméers riken.

Och verkningen häraf är lätt att spåra
på dem, som tjena uti konstens led;
de söka hvar och en sin egen fåra,
förtroendet har flytt och glädjen med.
Från ateliern ej fria visor såra
de närmsta grannarne en trappa ned,
och man ej mera något ohägn vållar
med rakning, eller snö, som gjorts till bollar.

För öfrigt äro konstens barn fördrifna
från stadens midtel, der en mängd af rum
stå ofta hela åren öfvergifna,
då hyran — tror jag — är en franc per tum,
och ej artister hittills äro blifna
nabober, och bland dem den vore dum,
som ville måla, der man all sin dager
från grannens murar eller hustak tager.

De hafva därför flyttat, nästan alla,
till trakter utaf staden, der de fritt
få hemta luft och låta ljustet svalla.
Men äfven hit har liknöjdhet sig spriddt
och afund lyckats tränga med sin galla,
så att en hvar har känslor blott för sitt
och umgås bland de öfriga artisterna
med samma köld, som råder bland trappisterna.

Uti en trädgård vid en fjerran gata
stod förr ett lusthus, som nu gifvit plats
åt en fasad med former delikata,
ett litet trefligt, dyrbart fépalats.
Besagda lusthus var dock ej att rata,
så vida någon fans med föresats
att anse fria läget jemte ljuset
som bot för skröpligheterna på huset.

Ty för antiqviteters varma vänner
var byggnaden åt gatan riktigt skön,
med sina sönderfallna persienner
och spruckna muren, genom mögel grön,
hvaröfver spindeln sina trådar spänner;
och vissnadt gräs, som hängde ned likt spön
ifrån det mossbelupna taket, brutet
och emot vind och väder illa slutet.

Åt trädgårdssidan — det ej tvifvel lider —
var huset bygd af konsterefarens hand.
Der stodo ännu två karyatider,
fast illa skadade af tidens tand;
och ofvan dessa gamla invalider
fans än af ornamenten kvar ett band,
som fordom längs fasaden sträckt sitt mönster
men nu var brutet af ett bålstort fönster.

Mot detta syntes inifrån sig luta
en dammig, sönderslagen écorché,
och bakom en och annan solbränd ruta
stack fram ett börjadt — mästerverk — må ske!
Af detta kunde man ju säkert sluta,
att paviljongen var en atelier?
Så var den ock. I flera år den hade
bebotts af sjelfve mäster Jean, den glade.

Om denne i Paris fått blifva buren,
så hade han visst varit allt för stolt
att ha till skylt den mossbeklädda muren.
Men det var Arles, som honom såg i kolt,
och han var ekonom utaf naturen.
Dessutom hade han ej hittills sålt
af sina foster, hvadan ock i sparsamhet
han skred emot sin äras dag med varsamhet.

I ateliern, der den, som ville leta,
fann stil à la Marie Antoinette,
stod Jean i farten med att grundfärg kleta
på en ofantlig duk från sin palett.
Hans ämne var en kyrkofest på Kreta,
i ett kapell — ett hybble rätt och slätt,
men fullt med folk i pittoreska drägter,
helt visst utaf piraters vilda slägter.

Förlåten, damer, att I fån beskrifvet
på förhand, hur den stora taflan blef.
Ett härligt konstverk är den, och motivet,
att Jean med ens till lyckans höjder klef.
Det snille, som så rikt var honom gifvet,
slår ut i detta sköna mästerbref,
som ställer Jean i oförgänglig dager
och låter honom dela Rembrandts lager.

I taflans bakgrund är en glugg, der solen
slår in och sprider en reflex så varm;
der står ock presten högt på predikstolen.
På golf och bänkar, mellan vägg och karm,
ses än en qvinna i den vida kjolen,
än männer med gevär på luden arm,
än barn, som slumra, mödrar ock, som söfva
och skönsta moderspligt mot barnen öfva.

Så blef det se'n; men ännu syntes hvita
partier utaf duken här och der,
med lösa utkast kors och tvärs i krita,
ett virrvarr, som för ingen tydligt är,
om ej för konstnärn, hvilken så plär rita
sin tanke, tills den tydlig form begär,
och, danad efter lefvande modeller,
får lif och lifvar andra, då det gäller.

När målarn såg den spända dukens yta,
betänkte han förskräckt emellanåt,
att passande modeller torde tryta.
Dock låg allt jemnt en tanke i försåt,
som hade kraft att alla hinder bryta
och klädde målet uti hoppets ståt.
Han kände, huru verket skulle qvälla
ur penseln, blott han egde Luisella.

Men denna tycktes vara rent försvunnen;
ty gamla tanterna uti Marseille
ju skrifvit, att hon rest. Hon var då hunnen
se'n länge till Paris, men syntes ej.
Det var dock bättre, än, om redan funnen,
hon hade utsläckt hoppet med ett nej.
Och sporde Jean Agneta, gaf hon fräsande
ett ovisst svar, båd' fullt af hån och snäsande.

Modellen hade förts utaf artisten
till några af hans fack, och i en hast
blef hon på modet, ty hon fylde bristen
på typer af en skönhet, kraftig, fast.
Hon hade fåfängt slösat ömma listen
af ljufva, inställsamma ögonkast
på Jean och glömde inom kort allt annat
för yran i den hvirfvel, der hon stannat.

Ibland de få kamrater målarn tyckte
sig ega utan någon ojemn kant,
var Max, en tysk, med vackert konstnärsrykte
och — liksom Jean var sjelf — en protestant.
En våldsam feber nyss den förre ryckte
ur fantasiens verld till grafvens brant
och, då för skötsel han ej hade valet,
låg han i bättring stadd på hospitalet.

Jean brukade att sitta långa stunder
hos vännen, och de höllo visa tal
om konsten och dess höga, dolda under,
om färg och form och ämnens rätta val;
om stigen upp till ärans sköna lunder,
som är så villsam, törnbeströdd och smal;
samt huru hvar och en, som sökt den vägen,
måst stanna ofta, modlös och förlägen.

När Jean en afton skulle hemåt vända,
gick han i vestibulen om ett par
personer — ett par läkare måhända —
och hörde slutet af den enes svar:
» . . . nu har dock sanslösheten tagit ända,
och er förmodan ganska riktig var.
Hon Luisella Rapanucci heter,
och lifvet fick hon ur Italiens eter».

En purpurrodnad täckte målarns panna,
och han besinnade ett ögonblick,
om han väl borde vända eller stanna,
då han en sådan säker ledning fick.
Men det var sent, han måste sig bemanna,
det var af ödet dock en vänlig nick
att hafva visat spåren af den qvinna,
som var hans högsta önskningsmål att vinna.

Hvad Luisella angår, tör det vara
förklarligt, hur hon fans på Hôtel-Dieu,
då hon ej velat sina krafter spara,
tills dessa riktigt qväft det ondas frö.
Man ansåg det på vägen blifva fara,
att hon af häftig qväfning skulle dö,
och i Paris blef enda rätta sättet
att lägga främlingen på lazarettet.

Jean kunde ingen hvila få om natten,
se'n fyndet blifvit gjordt så oförtänt.
Han gick på kajerna längs Seinens vatten
och var ifrån sig såsom en beskänkt,
och utanför det dystra hus, der skatten
nu låg i smärtsam dvalas armar sänkt,
flög blicken med en fråga längs fasaderna,
der månen speglades i fönsterraderna.

Likt seglarn, som ej vågar in bland skären,
förr'n sol gått upp och stormen rasat ut,
så kunde Jean ej ställa med affären,
förr'n mörkrets långa timmar tagit slut.
Då stod han förste man uti den hären,
som hvarje morgon, medelst bön och prut,
hör åt, om de på plågans läger bäddade
fått sluta kampen eller äro räddade.

Artisten hade lycka nog att känna
den väldige, som gick för portens vård
och klef — ett jättehinder — midt i denna,
en karl till sättet oförskämnd och hård.
Han blinkade åt Jean, lät honom ränna
förbi sin breda rygg, likt smidig mård,
och hopen, tjusad af en slik manöver,
som lurat väktarn, jublade deröfver.

Men litet var, hvad målarn vann den gången,
han fick blott veta nummern på den sal
och säng, der sköna sjuklingen låg fången.
Dag efter dag han sedan in sig stal
i Hôtel-Dieu, till dess den englasången
en morgon gjorde slut på längtans qual:
»Nu får ni träffa numro tolf, min herre,
men akta blott, att hon ej sjuknar värre.

Och såsom pilen flyger ifrån strängen,
när intill ögat lägges bågens kolf,
så visste Jean ej, hur han kom till sängen,
der blek hon låg, den stackars »numro tolf».
Hon låg der lik en snöhvit ros på ängen —
fast ängen var ett rödbrunt tegelgolf —,
och nu var Jean på nytt i språkets fälla,
han kunde endast: »cara Luisella!»

Dock måste hafva legat uti rösten
ett uttryck, som fann väg från själ till själ,
ett hjertligt välljud, hvilket bragte trösten
till henne, som behöfde den så väl.
Ty lik en vänlig glimt af sol om hösten,
då strålen genom dimmorna sig stjäl,
så log den svaga, när hon räckte handen
åt Jean, som tyckte sig vid himlaranden.

Han blef der länge. Hennes blick var sluten,
men leendet i dragen än ej flytt,
och späda handen, uti målarns sluten,
gaf tecken ej att få sitt tvång förbytt.
Det var så tyst; den ilande minuten,
hvad hade Jean väl om dess flykt sig brytt?
Då hviskade det plötsligt i hans öra:
»Gå bort, ni får ej längre henne störa.»

Så flöto veckor. Hvarje dag det samma förnyades, som första gången skett, med skilnad dock, att målarn börjat stamma af italienska språkord ett och ett; att då och då han af sin närda flamma helt säkert hade återskenet sett hos henne, som han tillbad, samt att tiden för vård i Hôtel-Dieu var snart förliden.

Men dess förinnan lärde han dock fatta det, som i början icke tolkats rätt, då såsom böjelse han velat skatta det vänliga i Luisellas sätt.

För honom voro dessa känslor matta och, om hon åt hans närmande sig glädt, var han dock endast ett af dessa stöden, som man med glädje griper till i nöden.

Det händer väl, att Jean för häftigt dömde, då han blott gissat till den sjukas ord, men som en man han hädanefter gömde den dröm, hvaraf han blifvit lyckliggjord. För Luisellas skull sig sjelf han glömde — den dygden är hos männer sällan spord, och, då den träffas, tillhör det de sköna att den, för sällsyntheten blott, belöna.

Jean blef nu främlingen till verklig nytta,
tog henne rum, men ej i sitt qvarter,
och sörjde, då han tyckte henne flytta
så långt, att de ej borde träffas mer.
Ack, hvad hans dagar skola blifva lytta,
nu går den bleka lefnadsstjernan ner,
om ej han så med taflan framåt jagar,
att han modell behöfver alla dagar.

Ty Luisella hade låtit ana,
att hon väl ej för målarn tänkte fly,
men att hon ville börja fritt den bana,
som i Paris stod lockande och ny.
Han skulle derfor icke efterspana,
hvad väg hon tog, men hafva hufvudbry
blott för det verk, hvartill hon lofvat vara
modell och sitta då för honom bara.

Så Jean för andra gången erhöi »korgen»
af denna qvinna, som förstört hans frid;
och, om än hennes vänlighet var borgen,
att hvad hon en gång lofvat, blef hon vid,
om än ett drag af saknaden, af sorgen
i afskedsstunden, gjorde blicken blid,
var det dock hårdt som döden, ja, väl hårdare,
att ej få blifva Luisellas vårdare.

De skildes, båda för att lika lifligt
sig närma skilda önskningarnas mål.
Jean öfvade sin vilja obeskrifligt
och fick i kraft och tanke detta stål,
som, ej för tunga griller eftergifligt,
drar verket fram och inga hinder tål.
Ju mer det led, dess förr ju skulle randas
den dag, då nära henne han fick andas.

Och italienska språket, som han brast i —
det är, I flickor, mjukare än vårt —,
han läste deraf allt, hvad han fick fast i,
och dag för dag förstod han mindre svårt
Boccaccio, Tasso, Ariosto, Casti —
den skalken, som blef straffad allt för hårdt —
och Jean var flitig, ty det skulle gälla
att fatta och förstås af Luisella.

Naturligtvis var denna underrättad
af målarn, hvarest nu Agneta fans,
och oron skulle blifva något lättad,
när endast detta första steget hans,
att få af vännen nyhetshungern mättad
och veta, om med noggrannhet och sans
hon forskat efter, hvad af Müller blifvit,
och hvi hon icke enligt löfte skrifvit.

Signora Rapanucci, arma qvinna,
var, hvad man ofta söder ut får se
så väl hos tiggerska som hertiginna,
besatt af kärlek lik en fix idé.
Låt verlden ramla och låt himlar brinna,
de trotsa kaos för sin älskare.
Men, bryts hans tro, då hatar den förskjutna
och hämnas, om ej krafterna bli brutna.

Nu Luisella skred till den examen,
som vännen borde noga undergå.
Hon gatan fann och äfven huset. — Ja, men
så stort, så grant! — Rätt var det nog ändå.
Men när i entresoln den fina damen,
som kom, då Luisella ringde på,
var just Agneta, blef den förra slagen
af häpenhet och stod tillbakadragen.

»Hvad ser jag, Luisella, hvilken lycka. —
När kom du, kära, säg, fick du mitt bref?
Jag ville dig ur vissa griller rycka,
du vet . . . Så dumt, att ödet hit dig dref.
Ty Müller, som du söker, lär ej tycka
så fasligt om dig, se'n han underskref
sitt giftermålskontrakt, just nu i dagarne.
Och här, min unge, håller man på lagarne.»

Så vännen, medan parasoln och hatten
hon tog och skyndsamt utför trappan steg
samt såg emellanåt, likt sluga katten,
på Luisella, som gick med och teg.
»Förlåt, min söta, jag skall bort. — Den skatten,
du sökte få, blef dig en syrlig deg.
Far väl, mitt hjerta!» — kallt Agneta skämtade
och uppsteg i en vagn, som henne hemtade.

VIII.

SKÄRSELD.

är man går ut och tror på solens glitter,
då intet moln på himmelen sig ter,
och längtar att få höra trastens qvitter
och lägger sig bland friska blommor
ner,
men hastigt upp ur sina drömmar
spritte,
då ljusets guldfloed icke strömmar mer,
ty den har dämts af skyars svarta
hölje,
som drager storm och tordön i sitt
följe;

då äro plötsligt lugnets bilder flydda,
och mörk som luften blir hvar fantasi.
Man ville väl på något sätt sig skydda
mot blixstens våld och vindens raseri,
men vida ängen har ej träd, ej hydda,
och svärmarn måste finna sig deri
att slungas ned af stormen, kanske krossas
utaf den ljungeld, som från höjden lossas.

Så stod den hånade, ur stånd att veta,
om väl hon kunde sina sinnen tro,
om hon hört rätt, om detta var Agneta,
som lemnat henne så. Helt visst; ack jo!
Allt, allt var sant, det var ej värdt att streta
mot blixten, som förstört all framtids ro.
Det sagda hade splittrat hoppets kyller,
och hjertat blödde sitt farväl åt Müller.

Mig sägen, damer, älsken I bekymmer?
Så skiljoms då, ty det gör icke jag.
Ve hvarje töcken, då det solen skymmer,
ve den, som ser på sorg med välbehag.
I fån alltså förlåta, om jag rymmer
från målningen — hvartill jag är för svag —
af den bedragnas qual, som mot all vana
man ej i gråt och klagan kunde spana.

Hon teg och led. Det sättet är det bästa,
om man vill se en saknad ständigt närd,
ty börjar man förtro den åt sin nästa,
då blir den snart ej mycken omsorg värd.
Och den, som vant sig vid att tåren fästa
inom den kränkta känslans dunkla verld,
har till hugsvalelse, när hjertat lider,
att ingen kan bele dess tysta strider.

Jag vill ej härmed säga det, som sårar,
och fattar ganska väl af edert knorr,
att I försvaren dessa ljufva tårar,
förutan hvilka verlden vore torr.
I ären undantag, I, friska vårar,
men vänten! Ålderns hårda vind från norr
skall eder med sin isbark ock förvittra
och göra edra hjertan kalla, bittra.

Likt dufvan, som är skjuten under vingen
och sitter döljande sitt sår och dör,
så Luisella klagade för ingen,
hon hade ingen ju att klaga för.
Och såsom den kring axeln böjda ringen
beständigt samma cirkelomlopp gör,
så ville hennes tankar jemt sig vrida
kring honom, som smög bort från hennes sida.

Men, prisad vare tiden, han, som helar
hvad öde eller menskor sårat grymt;
med hvar och en af sina små, små delar,
ger han af lugn och tröst en liten skymt,
till dess på slutet icke mycket felar,
att det, som plågade, har fältet rymt
och blott vid minnets sken än ärren glöda
af dessa styng, som ville oss föröda.

Så blef ock Luisella långsamt botad.
Hon återvann sitt förra, stilla skick
och, om än saknad var i hjertat rotad,
låg den ej mera sträng i hvarje blick.
Re'n dagens fart begynte tyckas motad
af denna ensamhet, hvari hon gick,
och stundom fann hon det likt glädje smaka
att önska sig i romerskt våld tillbaka.

Om denna längtan hem fått blifva mogen,
då hade ock martyren varit krönt.
Men, liksom då man vilse utur skogen
ledsagas af en vän, hvars kraft man rönt,
så kom i rätta stunden, god och trogen,
den glade Jean och hoppades bli lönt,
för det han tåligt dröjt och sträfvat hårdigt
att börja taflan och att tala färdigt.

Och, om han äfven icke kunde skryta
med mer än italienskans första brodd,
så räckte den dock till att tystna'n bryta,
att sjelf förstå och göra sig förstådd
och kunna återge med språkets yta
hvar tankes eller känslas djupa sådd.
Han kom och gaf sin hand till räddnings nående
åt den bland grubblerier vilse gående.

Och denna lät sig äfven villigt föra.
Hon lyssnade till modersmålets sång,
som ljud så smekande i hennes öra
och lät så främmande på samma gång.
Ty underverk det kunde Jean ej göra,
men deremot förunderliga språng
emellan språken, då i samma andning
de ville trassla sig till löjlig blandning.

Men detta täppte icke målarns svada;
den var väl något arm på uttryck än,
dock strömmade den friskt, och liden skada
togs nu med skratt och brytningar igen.
Och till hans hem de vände stegen, glada
han att se henne, hon att se en vän,
som ej af någon framgång kunde brösta sig
och dock var trofast och förstod att trösta sig.

Den dagen blef med studier ej stretadt.
Modellen sattes blott i verket in,
och dertill blef allt möjligt sammanletadt
af smycken, drägter båd' af tyg och skinn
samt alla dessa saker, som man vet, att
en konstnär samlar, då i tanken sin
han fått att stöda med natur talangen
och träda så i kamp om högsta rangen.

För en romantisk själ det simpelt tyckes,
att, om man blifvit svärmande och kär,
om sinnet af bekymrens börda tryckes,
om på parnassens höjd man lagrar skär,
ja, om man till extasens himlar ryckes,
det dock kan hända, att man hungrig är
och får från kärlek, sorg, parnass och skyar
se till, att man med mat sin kraft förnyar.

Jean kände det och äfvenså modellen. —
O, prosa, prosa! Hädan dig begif!
Jag har ju sökt att fly dig hela qvällen.
och nu, nu hotar du ju dock mitt lif. —
I, muser, gracer, förbön åt mig fällen;
och, hjälper icke det, kom då och blif
mitt stöd, du sjelf — o prosa, — att berätta
om mat och dryck och hungriga och mätta.

Allt nog; det var ett vackert soligt väder,
och Luisella bort med målarn for
till en af dessa täcka sommarstäder,
der folket från Paris så gerna bor
och der i hoppets färg naturn sig kläder.
Till Bercy bar det, enligt hvad jag tror,
ett ställe, der i trädgårdar man äter
och svärmar sedan på en bal champêtre.

Hvad det var härligt fordom, detta ställe
med dans och lekar i hvar enda vrå.
Här ljud orkestern, der ett gammalt skrälle
till positiv, som angaf takt ändå.
Än föll en lord och än en drucken sälle
i galoppaden, värd att se uppå,
och korkar smälde, allmän var kampagnen
mot cidern, sodavattnet och champagnen.

Och uti klädningar så hvita, sida,
som smögo sig kring växten, smidig, fin,
sågs mången ljuft förtrollande Armida,
som då var lycklig utan krinolin.
Sylfidiskt tycktes de på gräset glida;
med hvilken gråce de läppjade sitt vin,
bevakade af pappor och af mammor,
af fästmän, bröder, lindebarn och ammor.

Ifrån en lång veranda vexlar klangen
af glas och sång med sörj af prat och skratt.
Der inne fältet är för den falangen,
som stillar hungern och kalasar gladt.
Det görs väl ingen skilnad just på rangen,
dock har man mellan alla fönster satt
helt tunna väggar, blott af draperier,
och så gjort rum för skilda kottier.

I ett af dessa täcka kabinetter
bjöd Jean den sköna gästen slå sig ned,
då han som värd bestälde vin och rätter.
Jag vet ej hvilka, ty jag var ej med,
men gissar, att cliquot och omeletter
och stekta raphöns icke fingo fred.
Det kan dock qvitta lika: kockens gloria
är icke hufvudsak i min historia.

Men det är visst, att sedan barndomsåren
njöt Luisella knappt så sorgfri stund,
ty Jean var lycklig, han var glad, den dären,
och glädjen smittar, när i dess förbund
champagnens perlor fräsa öfver spåren
af det, som dystert dväljs i hjertats grund.
De gjorde ock, att Luisella skrattade
och talte fortare, än målarn fattade.

Med ens blef hon dock tyst, och handen räcktes
till tecken, att hon vännen stillhet bjöd;
mot damastväggen hvita halsen sträcktes,
och kinden blef än blek, än häftigt röd;
af munnens bittra uttryck Jean förskräcktes,
och blicken stirrade som på en död.
Hon lyddes, satte handen till sitt öra
och tycktes sjelfva domsbasunen höra.

Jean lyddes ock, men allt var enahanda
med hvad han hela tiden hade hört:
ett sorl, som ständigt fortfor att sig blanda,
fast slumpen något närmare det fört,
då vägg om vägg en ganska liflig anda
förnams uti ett lag, som tycktes rördt
af vin och lust, att italienska, franska
och tyska språkens ljud på en gång granska.

Till detta syntes ej modellen akta;
men nära invid väggen märkte hon,
att två personer talade helt sakta
och nämnde hennes namn med spefull ton.
Först blefvo känslorna i svallning bragta,
se'n nådde de den isomhvärfda tron,
från hvilken man betraktar hela lifvet
som ett poem, förfeladt, sönderrifvet.

Ty stämmorna de blefvo tydligt kända,
då paret Müller och Agneta var;
och orden stannade i minnet brända,
ty detta kärlekssamtal vittne bar,
att, hvad än måtte Luisella hända,
fann hon hos ingendera miskund qvar.
Det var ett straff på hennes hufvud fallet
för synd. Så tänkte hon i känslösvallet.

Men detta sjönk, och nu blef hjertat fruset.
Det var den bittra liknöjdhetens köld,
som våldsamt undanträngde kärleksruset.
Det var, som då ett röfvarband gjort stöld
och allt är tomt, när egaren af huset
vändt åter under kära larers sköld;
all trefnad är från hemmets härd fördrifven,
der han står hopplös, fattig, öfvergifven.

Förfärlig blef, men kort, den inre striden,
hvars slut en stilla suck tillkännagaf.
Emellertid var dagen redan liden,
och Jean, hvars goda lynne gått i qvaf,
då festen blifvit åt det dystra vriden,
var angelägen att bege sig af
till staden, alldenstund han säkert trodde,
att hvad som händt på sjuklighet berodde.

Men Luisella fylde vin i glaset
och talade, då hon drack värden till:
»Tack, ädle herre! Slutadt är kalaset,
men nu må balen börja, om ni vill.
Det var så längese'n jag hörde fraset
af mina steg i takt med flöjtens drill.
Kom, Jean!» Och dermed drog hon den förvånade
i parken ut, der dansmusiken dånade.

Det är väl sant, att här gick annorlunda
än hemma till, men dansen var ej svår
mot dessa böjningar så mjuka, runda,
hvarvid hon vants ifrån behagens vår.
Och såg man henne, måste man begrunda,
om ej hon lärt af sjelfva Terpsichor,
ty hon förstod med konstnärskap förstålla
de franska stegen till en tarantella.

Det led till midnatt. Då begynte dansen
att blifva småningom allt mera vild.
Den vreds ej mer likt blommorna i kransen
uti en kedja, lekande och mild,
men blef en hvirfvel att förlora sansen.
Af hejdlös lidelse blef den en bild,
en fest för Bacchus, drufvans yre fader,
der fauner sågos tumla bland månader.

Nu förde Jean sin danserska tillbaka.
Hon satt så trött, så blossande och varm
och tyckte nattens svalka ljufligt smaka,
då kalla vinden smekte kind och barm.
Hvad målarn fann sig lycklig att få vaka,
när Luisella sof emot hans arm
i vagnen. Se'n de skildes. Hon gaf lagen,
med löfte dock att komma andra dagen.

Och Luisella kom. Ifrån den stunden
gick taflans målande med hurtig kraft,
och ämnet växte fram ur dunkla grunden,
och dess figurer fingo lif och saft.
Artisten var ej mer af tvekan bunden,
det gick, som om han tio händer haft,
ty uti ateliern satt nu modellen
hvar enda dag från morgonen till qvällen.

Den fina växten på en hvitklädd flicka
med frygisk mössa bort i taflan der;
och qvinnan, som med vaggan synes vicka —
en korg —, der hennes älskling nedlagd är;
och modern sedan, som ger barnet dricka
ur källan, hvilken först oss alla när —
till så'na typer kunde denna ena
i skilda ställningar och drägter tjena.

Och bildens männer — hvilken skulle tro det
bland dem, som konstens vägar ej förstå —
de voro ej modellerna på modet,
bland hvilka finnas mörka, blonda, grå;
nej, det var gubben blott, som skötte lodet
vid egendomens port, monsieur Pouchot,
en gammal knekt, som väl med målarn menade
och trogen båd' som kock och ombud tjenade.

Den ena dagen var så lik den andra,
att ingen aktade på tidens lopp
och Luisella hade brådt att vandra
till ateliern, hvar morgon hon stod opp.
Hvad Jean beträffar, lärer ingen klandra,
att han ännu beständigt närde hopp
om känsligt svar på hjertats ömma fråga,
då den ännu en gång han ville våga

Jag ber er, flickor, att I icke glömmen
det egendomliga i dessa fall.

Ty Luisella var af konstnärsdrömmen
en del och lefde på modellens pall,
der väl hon trufdes, likt forell i strömmen.
Men målarn såg ju klart, att hon var kall
fast vänlig, och då var det bäst att vänta,
tills Amor började på hjertat glänta.

För öfrigt känner Jean ju ej det hinder,
som förefinnes mot hans hjertas drift,
då misstron Luisellas tunga binder
ifrån bekännelsen, att hon är gift.

Den ene ser sin brud i hoppets glinder,
den andra hoppas endast få — en grift,
och till ett sådant skeft och svårt förhållande
lär ej min enkla saga vara vållande.

Som sagdt: man hade lugn i paviljongen,
åtminstone till skenet, någon tid
och satt ibland på breda trädgårdsgången
att njuta morkans stärkande likvid.
Der syntes mellan rika blomsterfången
en liten del af gatan nära vid,
men ifrån denna skymde löfvets täcken
allt, som befann sig innanföre häcken.

De sutto der en dag, och talet rörde
blott dans, som var ett älskadt tidsfördrif,
hvertill de blefvo ofta nog förförde,
och hvilket ämne lockades till lif,
då de allt närmare på gatan hörde
de falska ljuden från ett positiv
och sång dertill, men med så ömklig stämma,
som om den kommit från en gris i klämma.

Snart syntes också sjelfva virtuosen,
en liten klen och skefbent karlfigur
med smutsig mössa, ljusblå som turkosen,
och klädd uti en trasig, röd bonjour.
Han tycktes gå på utkik, likt matrosen
uti en förstäf, ty mot hvarje mur
och port och fönster uppmärksamt han spejade,
allt under det han grymtade och drejade.

I huset midt emot han blicken spände,
så att från häcken syntes blott hans rygg,
och paret log, då man bak grönskan kände
sig vara för den oförskämde trygg.

Men när han se'n åt detta håll sig vände,
fick Luisella se en syn, mer stygg,
än om hon hotats af den värsta drake,
ty Rapanucci var det — hennes make!

Se'n denne blef af hustrun öfvergifven,
förföll han i en djup melankoli;
och utaf längtan nästan svagsint blifven,
då han utur arresten sluppit fri,
fann stackaren till Müllers hus sig drifven,
det Papelu numera bodde i,
och blef — barmhertigt nog — af denne dragen
utur eländet samt till husdräng tagen.

Ibland hvad Papelu ock fått förvärfva
med villan, ett porträtt på köpet vans,
en bild af Luisella, som i djerfva
och friska drag var framställd under dans.
Den taflan snärjde fast i ångerns härfva
och rörde upp, hvad ännu menskligt fans
hos Rapanucci, den af rus förvirrade,
som bittert grät, då han på bilden stirrade.

Förr sökte han från pengar sig befria
och skyndade med deras ringa last
till krögaren i närmsta osteria.
Nu höll han hvar bajock med seghet fast
och läste en gudsnådlig litania,
för det han icke mäktade i hast
få mellan sina magra fingrar tumma
en för hans önskan nog betydlig summa.

Ty fastän illa lottad af naturen
och utan båd' moral och karakter —
till äfventyrs ur sämre ämne skuren
än leran, hvaraf menskan kommen är —
var Rapanucci dock så god som djuren,
hos hvilka ömhet är ett starkt begär,
som ej af tid och rum sig qväfva låter
och alstrat hundratals med anekdoter.

Hvad mannen i all tysthet bar in petto,
var nu det närmsta målet för hans lif,
ty, när han samlat tjugu scudi netto,
då ville han få reda på sitt vif.
Och till den ändan bar det först till Ghetto
att köpa sig kostym och positiv
och likt en pajas sedan gå kring verlden,
i hopp att finna hustrun på den färden.

Men hvad är Ghetto? hör jag någon fråga.
Det är en syndig skamfläck på tiarn,
den del af Rom, der man till skymf och plåga
har spärrat Israëls förtryckta barn
och hvarifrån de sällan ut sig våga,
fastän de njuta skydd af rådstalarn
och gälda glupsk tribut åt »helga stolen»
för att få lefva — utan att se solen.

Att Rapanucci för sin efterspaning
fått någon ledning, har han aldrig sagt;
men föga troligt är, att långtans maning
allenast honom fört ifrån den trakt
af hemmet, dit han väl bort hafva aning,
att hustrun flyktat eller blifvit bragt.
Visst är det dock, att, skrålande och vefvande,
han vandrat ända till Paris lifslevvande.

Der fick han af en träffad landsman rådet
att söka ateliérernas kvarter
och sedan taga för det tunga dådet
att fråga, gata upp och gata ner.
Om målet fans, så skulle han nog nå det,
ty i den trakten ofta nog man ser
modeller från Italien. De veta
måhända, hvar man närmare bör leta.

Om Luisella kunnat tiga bara,
när hon såg draken stiga upp ur dyn,
då hade icke varit någon fara.
Men, om en klippa faller ner ur skyn
och hotar krossa, hvem kan då väl svara,
att man om hjälp ej ber en mild försyn?
Så Luisella äfven hördes skria:
»Hu! — Rapanucci — heliga Maria!»

Hvar en, som gått på jagt och vet, hur hunden
i språngets värsta fart gör tvärt arrête,
med blicken blodsprängd skarpt vid offret bunden
och kroppen skälfvande — han äfven vet,
hur mannen, som just börjat stora runden
uti Paris, stod stel af häpenhet,
då villebrådet, känt af röst och namnen,
så godt som flög den sökande i famnen.

Han gick till porten och begynte ringa.
Der mötte honom strax monsieur Pouchot,
så kärf och bitande som slipad klinga
och utan lust att något skämt förstå.
Nu hjälpte intet hot och väsen, inga
försök att gråta ville här förslå,
och väktarns galla började att jäsa,
så han slog porten till för bedjarns näsa.

Men detta rörde Rapanucci föga,
han hade fyndet, och han höll det fast.
Och voro portens gångjern allt för tröga
att öppnas, gälde det att utan rast
bevaka den med nit och öppet öga,
tills lyckan genom något gynsamt kast
lät rätt och lag i fulla kraften gälla
att skänka maken åter Luisella.

Han satt på positivet sammankrupen
tätt invid husets sockel midtemot,
och dagen gick. Den var tilländalupen,
men spejarn blef likt stubben fast på rot.
Och hanen helsade med gälla strupen
den återkomna solens gyllne klot,
som väckte alla sparfvar små på taken;
men spejarn hade varit ständigt vaken.

Nu sökte Luisella mer ej dölja
för Jean den olycksdigra hemlighet,
som omslöt henne likt en väldig bölja
och i förtviflans afgrund henne slet.
Hur komma lös? Hvar skulle hon sig dölja,
se'n mannen henne sett och visat det,
då han ej blott blef kvar just här på orten,
men äfven börjat att belägra porten?

Att smyga hem — det kunde hon ej drista;
att stanna här — hvad skulle det bli af?
Jo, skyhög flamma af den falska gnista,
som Jean med sådan möda höll i qvaf.
Han ock var rädlös; utväg tycktes brista.
Då kom Pouchot och gåtans lösning gaf,
i det modellen fick bostad inåt gården
af huset, der som värd han hade vården.

Men när om morgonen, den andra dagen,
man såg den postande, som, gul af svält
och trötthet, tycktes utur grafven dragen,
fann Jean för rådligast att gå i fält
mot fienden och söka, om behagen,
dem mutor ge, ej kunde mäkla snällt
en önskad fred. Dock tycktes det ej möjligt
och Rapanuccis sinne föga böjligt.

Med missmod tänkte målarn rymma fältet,
då tiggarn hastigt sträckte ut sin hand
och visade en öppning uti bältet,
som kan förslå till penningbörs ibland.
»Hör», sade han, »jag ledsnar nu vid kältet,
och denna tål att fyllas litet grand;
tag alltså hit hvad ni tycks ha i fickan,
och jag skall lemna er i ro med — flickan.»

Han liknade en trolldom och slipprig groda
vid detta anbud, som kom fram så fräckt,
och målarn vågade väl ej förmoda
den usles girighet så lätt betäckt;
men vunna timmar äro likväl goda,
då man behöfver skydd mot farans fläkt,
och Jean fann molnet nästan undandrifvet,
när mannen smög sig bort med positivet.

Det var dock icke lätt att reda tråden
till frälsning ur bekymrens labyrint,
då enda möjlighet till fred var nåden
utaf en skurk, som kanske spelt en fint.
Men, hur man sökte bland de goda råden,
blef slutet att blott anförtro sig blindt
åt skickelsen, som kanske skulle ställa
allt väl ännu en gång för Luisella.

Hon hade svårt att hemta sig från skräcken
och återfå sin starka viljas bruk,
fast Jean ej låddes om den mörka fläcken
i hennes lif, som gjorde själen sjuk.
Han visste icke än, den gode gäcken,
allt det, som doldes af det flyddas duk.
Dock, om det varit känt, är mer än troligt,
att han haft lika svårt — och lika roligt.

IX.

BEFRIELSE.

mellertid begynte allt att flyta
 uti den gamla fåran tryggt igen.
 Jean fortfor att på lagerkransen
 knyta,
 och Luisella satt som blad i den.
 Se'n målades Pouchot, och se'n
 en gryta,
 och så en korg och se'n, på nytt,
 hans vän,
 som, fastän hon med möda blott
 sig sansade,
 dock följde med till bal Mabelle
 och dansade.

O, huru skön hon var, just vid det laget! —
 Jag då den fina perlan ofta såg. —
 Hon log, men med det sorgliga behaget,
 som anger, att man pröfvat storm på våg.
 Och utur blicken flöt af mildhet draget,
 i hvilket än en dyster känsla låg
 af hemlig eld, hvars sista glöd dock glimma
 af hemlig gråt, som löst sig upp i dimma.

Jean köpte sig en dag förnödenheter
till tafan hos den verldsbekante Susse,
der han var känd. Butikens rariteter,
besågos af en man, som inträdt nyss
och blef ett mål för djupa artigheter.
Vid namnet »Jean» sågs mannen hastigt lyss
och lät sin blick så skarpt mot målarn lysa,
att denne ovilkorligt måste rysa.

Se'n talte främlingen med Susse och gjorde
emellanåt en lång och nådig nick,
som om han varit en af »Herrens smorde»,
och Susse fick kyssa handen, när han gick.
Åt målarn sades sedan, att han borde
gå efter inom några ögonblick,
till påfvens nuntie, som täckts befalla
en sådan nåd; den var ej gjord för alla.

Jean trodde väl, att nuntien tog miste
och kände icke alls hans härlighet,
men just för det han ingen orsak visste
att lyda budet, efterkom han det.
Han var den förste ej och ej den siste,
som handlat af instinktlik ovisshet,
i det han tankspridd till hotellet lunkade,
der Petri nycklar öfver porten prunkade.

Hans eminens var hemma. I hotellet var praktfullt inredt, men så tyst och dödt, att Jean helt säkert hade vändt från stället, så framt han ej i första salen mött en pudrad dräng, som ned till fotabjellet var svept i en livréfrack, röd och nött, och frågade förnämt, om Jean var galen, som trängde in så här hos kardinalen.

Till svar lät målarn veta, kort men höfligt, att han var kallad hit till fridlyst ort och ville blifva anmäld. Då, som öfligt, han tog och skulle skicka in sitt kort, stod der adressen; det var obehöfligt — och Jean ref bort den, lika nätt som fort. Betjenten gick, kom åter mindre pockande och följde Jean igenom rummen, bockande.

En dörr läts upp, och tunga draperiet drogs undan. Jean steg in i nuntiens rum, det apostoliskt hemliga kansliet, en kammare så djup och qvaf och skum som fanatismen och bigotteriet. Der inne satt vid embetsbordet, krum, hans eminens och visade tonsuren åt målarn, som stod stel och tyst lik muren.

I rummet hördes surret af hvar fluga
och urets sömnigt jemna pendelslag
och pennans raspande, då prestens sluga
idéer hon skref ned i snabba drag.
Till värdsam tystnad fick ock Jean sig truga,
men hostade ibland ett litet tag
för att få början på audiensen
och icke glömmas bort af eminensen.

Det dröjde, innan denne täcktes fälla
sin penna för att vinka målarn fram
och detta till en plats, der Jean fick ställa
sig så, att ljuset kring hans anlet sam.
»Hör, unge man, ni gömmer Luisella,
ni dränker er i dårskap, synd och skam.
Ni räds — som protestant — ej kyrkans aga,
men jag kan dock skandalen ej fördraga.»

Det var en helsning, som gick rakt på saken,
ett häftigt anfall på en oberedd;
men den det gälde var båd' klok och vaken
att skåda faran i dess hela bredd.
I hvad som följde hörs ej ofta maken
till finter, svängar, stöt på sida ledd,
och snaror, lagda lockande, men menliga
för tvetal och det mindre sanningsenliga.

Prelatens anlete, i början mulet,
blef vänligt under tvungna biktens fart,
ty, hvad i den blott skymtade förstulet,
ådagalade oskuld uppenbart.
Jean pinades, Ixion lik på hjulet,
och brann af längtan att få skynda snart
till hemmet för att se den fara motad,
hvaraf han trodde Luisella hotad.

Ty kardinalen hade täckts begära
att nästa dag få Luisella se,
och Jean ju gifvit löftet vid sin ära;
det var alltså en sak, som måste ske.
Hvad hinder kunde man väl förebära? —
Så tänkte han. — Då sågs prelaten le,
i det han stolen mot sitt skrifbord vände
med vink, att företrädet nått sin ände.

Men åter sprang han upp och sträckte handen
åt ynglingen: »Gif akt, min unge vän;
jag ser ni rifvit er adress från randen
af kortet. Tror ni jag ej känner den?
Så barnsligt! — Göm er, dölj er under sanden
på havvets botten. Jag er tar igen,
i fall jag vill. Och mins, att de affärerna,
hvari ni råkat, straffas med galerna.»

Han sade detta med en vänlig stämma.
Men Jean sprang hem och mälde hvad som skett.
Det bragte hans modell på nytt i klämman,
och mera rädd man aldrig henne sett.
Hon kunde knappast sina tårar hämma,
och styrkan svek för orons nya bett,
så att hon nästa dag knappt kunde röra sig
och låta Jean till kardinalen föra sig.

Då Rapanucci hade sett, att vägen
till makan icke öppnades så lätt,
föll han i raseri och var förlägen
att finna ledtråd för sitt handlingssätt.
Han visste dock, för mera än en sägen,
att påfvens ombud skulle se hans rätt
till godo och att intet dess förinnan
med framgång kunde göras emot qvinnan.

Det var ej svårt att finna kardinalen,
hvars nåd mot fattigt folk var utan gräns,
och der en hop af landsmän vid portalen
begärde hjälp utaf hans eminens,
som icke tröttnade vid sorgetalen
och tycktes ha en kassa aldrig läns.
Vid detta forum Rapanucci landade,
med lögn och sanning om hvarandra blandade.

Han gjorde Jean så afskyvärd som pesten,
och hustrun blef ett sammandrag af brott;
sig sjelf gaf hedersmannen sken för resten
att vara en martyr, ett offer blott.

Se'n så han laddat ur sig väl hos presten
samt löfte om det rättas skipning fått,
gick karlen nöjd. Det skedde just den dagen,
då målar'n blef hos Susse impromptu tagen.

Och därför var affärn i lifligt minne
hos kardinaln i fabrikantens bod.
Men Jean förändrade prelatens sinne,
så att han ömkade det unga blod
och önskade att kunna hålla inne
sin stränghet i den dom, som förestod
och som måhända yrkades af pligten,
se'n Rapanuccis hustru aflagt bikten.

Hvad skulle för modellen blifva lotten?
Ty henne tycktes det, att vagnen for
den sista, mörka vägen till schavotten.
Sjelf modfäld målar'n henne ömt besvor
att icke genom ängslan råga måtten
af tunga öden, hvilkas dunkla flor
ju var en dimma blott, som torde kunna
åt hennes framtid sol och glädje unna.

Men det var fåfångt. Kall och blek som döden
gick Luisella genom portens hvalf,
och, skild ifrån sin enda vän i nöden,
blef kraftens ringa återstod blott half.
I det förflutna fann hon icke stöden
för hjertat, som af ödslig fasa skalf
och för den tid, som närmast torde stunda
var bästa råd att låta tanken blunda.

Hon väntade en stund, försänkt i dvala,
men väcktes oförmodadt af en röst,
hvars ljud ej var af arten att hugsvala,
om än det ingöt mod i hennes bröst.
Hon hörde nämligt Rapanucci tala;
det spände hatets kraft, gaf vredens tröst,
och rak hon gick, och häftigt pulsen svallade,
då man till företräde henne kallade.

Det varade rätt länge, detta möte
emellan en modell och andans man,
ty Luisella lade i hans sköte
en bikt, för första gången hel och sann.
Hvad vore nåden väl, om ej den göte
sin balsam öfver alla sår den fann?
Och hvartill skulle hemlig bikt väl tjena,
om ej att nåd med råd och bot förena?

Prelaten var en man, som hjertan kände,
men denna qvinna gömde i sin själ
en sällsynt göl af tomhetens elände;
hon var en så förkrossad olycksträl,
att ämnad stränghet sig till miskund vände,
och nuntien beslöt till hennes väl
att söka något medel, derest tiden
till räddning ännu icke var förliden.

Nu blef ock Rapanucci hårdt ransakad
i hustruns närhet och fast han var trög
att tala, såg han sig i trångmål makad,
enär han oförskämdt om allting ljög.
Till slut blef domen, att han, väl bevakad,
derest han i sin hustrus fotspår smög,
på ögonblicket skulle fångslas, gömmas
i något hål och se'n för alltid glömmas.

Hvad Luisella angick, fick hon draga
den boja, som ej kunde slås itu,
och detta måste tjena som en aga,
för hvad hon felat, både förr och nu.
För öfrigt ville nuntien ej taga
sin hand från Rapanuccis sköna fru,
hvars lidna oförrätter han ju hämnade,
då hennes vård åt Jean han härmed lemnade.

Det kan väl, hulda damer, nästan tyckas,
att nuntien gick på för liberalt,
då han lät hustrun ifrån mannen ryckas
och gynnade ett band, så skört och halt.
Men, kanske var han säker på att lyckas,
då Luisella ur sitt inre talt
och visat, huru hjertat, en gång brutet,
var emot annan ömhet evigt slutet.

Till prestens heder må vi detta tänka,
ehuru väl det var ett vådligt prof
att sådan tillit åt de unga skänka.
Ty Jean behöfde icke vara bof
och Luisella icke heller enka,
de kunde dock bli ljufva villors rof.
Allt nog: modellen på vägen allt berättade,
och hem de kommo, från bekymren lättade.

Men liksom spelarn — i passionens bränning
ej märkande, att kroppen blifvit trött,
då alla nerver stått i häftig spänning
att följa lyckans språng på svart och rödt —
först efter spelets slut får hastig känning,
att själen blifvit slö och hyddan nött:
så märkte Luisella ock, att sista
förrådet utaf kraft snart måste brista.

Hon sökte dock att mot det onda sträfva
och satt i ateliern på en divan
hos Jean, som började att glädtigt väfva
af hoppets tråd en angenäm roman.
Han kände vid sitt bröst den hulda bäfva
och var så säll som sjelfva storsultan,
då häftigt, midt uti hans höga gamman,
modellen med ett anskri krympte samman.

Jean rusar upp och griper efter hatten,
han söker hjälp och ropar på Pouchot;
men Luisellas blick är skum som natten,
och fina munnen öppnas, kall och blå.
»Fort, skaffa läkare — spring efter vatten —
nej, vänta — stanna, — jag skall kanske gå.»
Så yrar målarn. — Läkarn kom. — Modellen
var än vid lif, men — afled innan qvällen.

Der låg den undersköna rosen bruten
och log i döden åt en stormig verld,
ifrån hvars glädje hon var utesluten
och der hon vandrat som på skarpa svärd.
Om anden, liksom höljet, varit gjuten
i ädel form, af ädel bildning närd,
då hade Skaparn tydligt velat ställa
sitt mästestycke fram i Luisella.

Men mörker rådde inom rosengården,
som aldrig åtnjöt hägnad eller ans,
ej knoppades i hulda modersvården,
ej ympades af religionens sans.
Der växte vilda örter upp kring bården
af yppig fågring i sin högsta glans,
och denna snärjdes tidigt utaf mistlarne
och låg nu vissnad, qväfd inunder tistlarne.

Och Jean! — Han satt om natten hos den döda,
der sorgen utbröt i en häftig ström.
Välsignelse, då tårar kunna flöda,
de tära smärtan, tills hon blir en dröm.
Och se'n, bestyren — denna bittra möda
att få till öppna grafven säga: Göm! —
det allt kom samman för att qvalen söfva
och mörka grillerna hos målarn döfva.

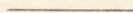
Ty till begrafningens formaliteter
gick Jeans bemedling ingalunda an.
Det fordrades hos prest och myndigheter,
att sådant gjordes af den dödas man.
Men Rapanucci kom med svårigheter,
dem endast glupsk betalning öfvervann,
till tröst för denne, som var enkling vorden. —
Och så fick Luisella ro i jorden.

Jean sörjde. Men han erhöll en belöning, hvartill den döda vännen nog var skuld, då taflan, den hon tjenat till försköning, blef vägd med ärans högsta vjgt i guld, och lagern skars till mästartrens bekröning. Men, fastän lyckan städs var honom huld, sågs målarn ofta saknadstårar falla vid minnet af sin sköna Luisella.

Carl Müller gifte sig och gick i nedan med rykte och talang. Agneta blef långt mera dålig, än hvad hon var redan, och snart hon ner i brottens afgrund klef. Men Rapanucci, han gick hemåt sedan han märkte, att polisen honom dref; och hvad till sist beträffar kardinalen, så slog han sig till ro i Arno-dalen.

Nu tror jag, flickor, att I ären mätta på dessa rim och önsken deras slut. Jag har ej heller mera att berätta; min saga har likt brasan falnat ut. Så skynden då till ro. Må drömmar lätta kring bädden sväfva och med löjets spjut förjaga minnet af hvad mörkt är blifvet i dessa skildringar ur konstnärslifvet.

VAPENSMEDEN.

PROHIBITION

Det var en afton i september månad.
Siroccons qualm låg blytungt öfver
Rom,
der anländ främling skulle sett för-
vånad
hvar gata, lik en torkad flodbädd,
tom.
Der var så varmt, att under törstig
brånad
man sökte vinets svalka för sin
gom
och bytte brända luften i det fria
mot feta ångan i en osteria.

Just i siroccon låg väl äfven skälet,
att »Vacca d'oro's» sal så fullsatt var,
ty detta värdshus hade eljest felet
att icke hysa gäster alla dar.

Nu dracks der friskt, och flinkt gick morraspelet,
med ifver värden skinkan sönderskar,
och camerieren, svart om kind och öra,
var yr i mössan af sitt myckna göra.

Det rådde lustigt väsen utan like
bland folk, som samlats dit från alla håll;
den arme slog sig ned bredvid den rike,
och skinnrock strök mot sidenmantels fäll.
Der glömde campagnolen teg och dike,
der lade tiggarn bort sin krymplingsroll,
och der satt grälige trasteverinen
improviserande vid mandolinen.

Det var en riktigt gyllne qväll för värden,
som gerna sett, att den ej tagit slut,
ty sjelfva påfvens vakt med långa svärden
gick i det mörka nästet in och ut.
Och lik en fåraskock från kyrkans gården,
betalte några munkar dryg tribut
åt törsten, der i vrån de hördes sorla
och läto vinet utför strupen porla.

Knappt skulle värden nu mot Petri-tronen
sin Vacca d'oro velat byta bort,
så ond var tiden; ty reformationen
begynte jäsa öfver sedan kort,
och »Frihet», den der fruktade demonen,
satt som en alkemist vid sin retort,
beredd att låta svämma fram ur denna
ett guld med glödkraft att tiaren bränna.

Ja, det såg farligt ut bland kristna hjorden,
som börjat trotsa kyrkans hägn och bann;
i synnerhet var fallet så mot norden,
der kättarn Luther tidigt anhang vann,
der klostren stängts, se'n sammanvigningsorden
skänkt mången himmelsk brud åt jordisk man,
och munkar jagats bort af protestanter,
till den katolska verdens alla kanter.

En sådan splittring mägtar lätt förklara
hvad eljest kunde tagas för en dikt,
att nämligt nyssberörda brödraskara,
som icke ansåg tystnad för sin pligt
och i ett romerskt lag ej skydde fara,
högt ordande om allt, med tillförsigt
så gjorde, alldenstund de italienska
ej talte, utan ärlig, gammal svenska.

Dessutom borde de få ostördt sitta
såväl som hvarje annan törstig munk,
enär för svenska helgonet Birgitta
fans kyrka, brödraskap och messors prunk
i Rom, der än kapellet står att hitta.
Allt nog: här pratades och dracks en klunk,
och flitigt togs utur en korg med mat i
af brödren hungriga och »siroccati».

Och mängden tycktes icke på dem akta,
ty Rom var Babel likt och är det än,
så framt man anser skilda språk för fakta.
Der fans dock en person, en ungersven,
som nära munkvrån satt sig ner helt sakta,
i rustning klädd likt påfvens schweizermän,
en riktig Herkules i krigarkläder;
han lyddes uppmärksamt på dessa fäder.

Den tiden egde rum, hvad ofta händer,
att helge fadern räddes för sitt folk,
som alltid liknat illa släckta bränder
och varit väl bekant med gift och dolk.
Alltså bland det ej, men från andra länder
sin livvakt påfven tog till magtens tolk,
och då blott muskelkraft gaf valet ledning,
fick knekten eljest vara turk och hedning.

Soldaten med det långa ljusa håret
var just en sådan främmande drabant,
en själ, som råkat fast i afgrundssnåret,
en högväxt, men förtappad protestant.
Från gamla Visby kom han förra året,
på vandring stadd, i fickan ej en slant,
och lät sig värfva, icke just af nöden,
men snarare af lust att finna döden.

Han hade sökt att flydda dagar glömma,
då dessa munkars högljudt svenska tal
å nyo väckte känslor bittra, ömma
och minnen, blandade af fröjd och qual.
Han började på nytt om Gertrud drömma,
der skön hon stod i mäster Konrads sal,
han såg sig sjelf vid verkstads-äsjan smida,
belönt af jungfruns ögonkast, de blida.

Hur hoppfull var ej vapensmedsgesällen,
då djerft om dotterns hand han mästarn bad,
och hon, af blygsel röd som sky om qvällen,
till fadern smög sig, smekande och glad.
Hur mörkt blef ej, när gubben, hård som hällen,
blott svarade: »Se'n i vår goda stad
du fått ditt borgarbref till orlofsedel,
kom då igen; till dess farväl, Salzwedel».

Det var ett snöpligt slut på framtidsdrömmen.
Af harm röt svennen, mön af ömhet gret,
och det der kalla, hårda ordet: »Glömmen!»
de varma hjertan fattade ej det.
Men ynglingen lät föra sig med strömmen
af kränkta känslors första häftighet
och drog med staf och ränsel öfver hafvet
för att i fjerran få sitt qual begrafvet.

Han tog sin väg igenom Tysklands städer,
på måfå blott, försagd i verldens larm;
höll stundom vandringsrast hos vapensmeder
och böjde stål likt vax med senig arm;
blef älskad öfverallt och åtnjöt heder,
men fick ej någon ro för sorg och harm,
ty Gertruds bild och afskedshånet brände
i lifligt minne, hvart han stegen vände.

Så kom han söder ut bland drufvolanden
och stötte på en trupp af schweizermän,
som värfvats för att slåss mot rövvarbanden,
dem Sixtus icke mägtat spränga än.
Den raske smeden räckte gerna handen
till lek med döden. Bland kamrater se'n
svor han på Petri nycklar trohetslofven,
och året om drog kättarn svärd för påfven.

I svennens tankar rörde sig allt detta,
då sänkt i drömmar tyst han satt i vrån
och glömde båd' sirocco och foglietta
vid de bekanta ljuden hemifrån.
De hördes väl i torftighet berätta
smått klostertsqvaller, kättardåd och rån,
hvarvid den stränge Sixtus ock fick slängar,
men hufvudtemat var som vanligt: »pengar».

»Ack, bröder» — lallade en rödnäst pater,
som tycktes täfla med Metusalem —
»hvad pråten I om lumpna tiggardater,
här fins ju ingen, som betalar dem.
Nej, endast otack bor bland Roms prelater
och, om blott kraften räckte, gick jag hem
till Gotland, att bli stormrik och för mera
än bisp och aflatskrämare med flera.

Ty brodern Lars, den gamle sakristanen,
som rörde påfvens hjerta för vår sak,
var med, när Lübeck sände röda hanen
att härja Visby allt från grund till tak.
Då gafs ej tid för mognande af planen
att rädda kyrkoskatterna i mak,
men, fastän Hansa slukade det mesta,
behöll Sankt Klemens' kyrka dock det bästa.

Der gräfdes ner en gås med tjugufyra
små ungar, allt af tungt, välsignadt gull.
Lars stretade så flitig som en myra
för att få skatten dold af sten och mull,
men måste hufvudstupa kosan styra
från ön, för Antikrists och Luthers skull. —
Mot dessas glupskhet skydde nu Guds Moder,
i Klemens' kor, de dråpliga klenoder!»

Soldaten hörde icke munken mera.
Han gick, den nyktre, likasom i rus
och började på nytt att konstruera
sin framtidslyckas fallna tempelhus,
der mön och hemmet skeno beggedera
så klart i gyllne gässens sagoljus;
och se'n hans värfningsstid var ändad vorden,
gick han tillbaka upp mot fjerran norden.

Men slägga, städ och fil gaf han på båten
med yrket, det han lärt vid Konrads härd,
och följande som krigsman stora stråten,
bar han på schweizervis ett tvåhändt svärd
och hjälm och harnessk. Hurtig och belåten,
såg han med andra blickar nu sin verld,
än då, förtryckt af hopplöshets elände,
han utan mål från fosterjorden rände.

Och ensam var han ej, ty krigarbanan
beträddes i Europas alla vrår
af äfventyrare, som under fanan
beslutat söka lyckans lätta spår.
Nog visste de, att nymfen enligt vanan
beredde åt de flesta nöd och sår,
men ock, att lika vänlig eller butter
hon var mot påfven som mot fader Luther.

I vägens dam, inunder himlatältet
var guld och ära vandrarskarans mål,
och det föll ingen in att spanna bältet
i orätt tid mot Peter eller Pål.

Ty hvem och hvad — det gälde först på fältet,
der hugg är fråga, svar är slipadt stål. —
Nu deltes ljuft och ledt och tömdes fickor
vid herbergsdisken och i dans med flickor.

Så gick det lustigt hela långa vägen,
och svennen kom till Lübecks portar fram,
der han vid hamnen skådade, förlägen,
en stad af fartyg ligga stam vid stam.
Till hvilket skulle han väl ställa stegen;
fans något skepp, som snart till Visby sam,
med fordringar nog billiga att passa
för vandringsmannens allt för klena kassa?

Långs stranden sysslade med raska later
det oförtrutna sjöfolk. Af och an
ibland dem trängdes digra hanseater
och ryssar, turkar, negrer om hvarann.
Här sågos krämare från alla stater,
här mammons dyrkan proselyter vann,
och månglare med röster som trumpeter
försålde här de skönsta rariteter.

Det hände lätt i sådan villervalla
att få en stöt mot hufvud, rygg och ben.
Salzwedel hörde ock ett nödrop skalla
och såg en gubbe, som på svaga knän
haft oturn att uti en trossring falla.
Der låg den gamle redlös lik en sten,
tills forne smeden skyndade ur hopen
och hjälpte honom ur den trånga gropen.

Ej härmed nog; som mannen tycktes lida
af fallet, fick han lindring i sin nöd,
då svennen varsamt framgick vid hans sida,
ett vimlet plöjande och säkert stöd.
Till slut sad' gubben: »Raske krigsman, bida
och se, om ej ett skepp med vimpel röd
här ute fins; dess segel äro klara,
det väntar mig och skall till Visby fara».

Salzwedel gaf sin åtrå strax till känna
att följa med, och uppfylld blef hans lust.
Men oro började i hjertat bränna,
då skeppet ilade till Gotlands kust;
ty, låg väl någon sanningsgrund i denna
berättelse, som vållat resan just,
och hvartill tjente det att hemåt vandra,
om ena skatten fans, men ej den andra?

Den gamle for till Gotland för att ärfva
en slägting, länge bosatt utomlands.
Soldaten nämnde nu sin plan, den djerfva,
för tysken, som af tysthetslöfte bands
och för att reda egorättens härfva,
om fyndet gjordes, hade råd till hands
samt svor att, derest något ledsamt hände,
förskaffa hjälp af syndicus, hans frände.

Man nådde målet. Smeden kom tillbaka
en morgon tidigt i sin barndoms stad,
med hopp att lifvets sötbrödsdagar smaka,
om lyckan gunstigt vände ödets blad,
men ock beredd att lida och försaka.
Och tyst förbi ruiners mörka rad
gick han med gubben in i ärfda huset,
som öde stod och bommadt till för ljuset.

Den dagen tycktes vara utan ända,
och längre afton svennen aldrig sett;
dock tar den slut. De klara stjernor tända
sitt sken, och natten har sitt täcke bredt
kring torg och hörn, der en gestalt ses vända
så skyggt. Han bär ett blindljus och ett spett
och kryper samman, rädd vid hvarje buller,
för stadsrättvisans sömniga patruller.

Dock snart den mörka skepnaden försvinner
bland grus och stenar i Sankt Klemens' kor,
och blindlyktskenet mellan murar brinner,
der eljest ostörd läderlappen bor.

Gestalten stannar; han på väggen finner
madonnans bild, betäckt af möglets flor;
nu griper han sitt spett den djerfve sällen
och börjar bända tunga stengolfshällen.

Då tyckas himlens alla åskor braka,
det gamla templet svigtar på sin grund,
blå flammor irra framåt och tillbaka,
troll flaxa skrånande kring korets rund,
och gästar sina långa armar haka
vid lyckosökarn; men i samma stund,
som hällen ger för starka tagen vika
och lyfts, är åter tyst och allt sig lika.

Salzwedel fann den sköna, vigda skatten
och flög med sina guldgäss hem igen.
Der gjordes köp ännu den samma natten
af gods och gård från främlingen, hans vän.
Och bort for denne öfver stormigt vatten,
se'n svennen, obekant för rådet än,
fått burskap, fastebref och andra akter,
till skydd mot dolda anspråks alla magter.

Nu först bekom han mod att varsamt fråga,
hur det stod till i mäster Konrads hem;
han kände dervid kind och hjerta låga
och bäfvan genomgå hvar enda lem.

»Den gamle», svaret blef, »gör dotterns plåga,
han henne nog ger bort, likgodt åt hvem,
på det hon icke må förgås i ruset
af kärlek till en sven, som rymde huset.»

O qvinnotrohet, blida solskensväder,
du jagar molnen bort från mannens barm
och gör ett nedtyngdt sinne lätt som fjäder. —
Den unge borgarn, segerstolt och varm,
tog på af rika lagrets skönsta kläder
och gick till gården, der han förr så arm
stod hamrande bland sköldarne och svärden
och hoppades med Gertrud ega världen.

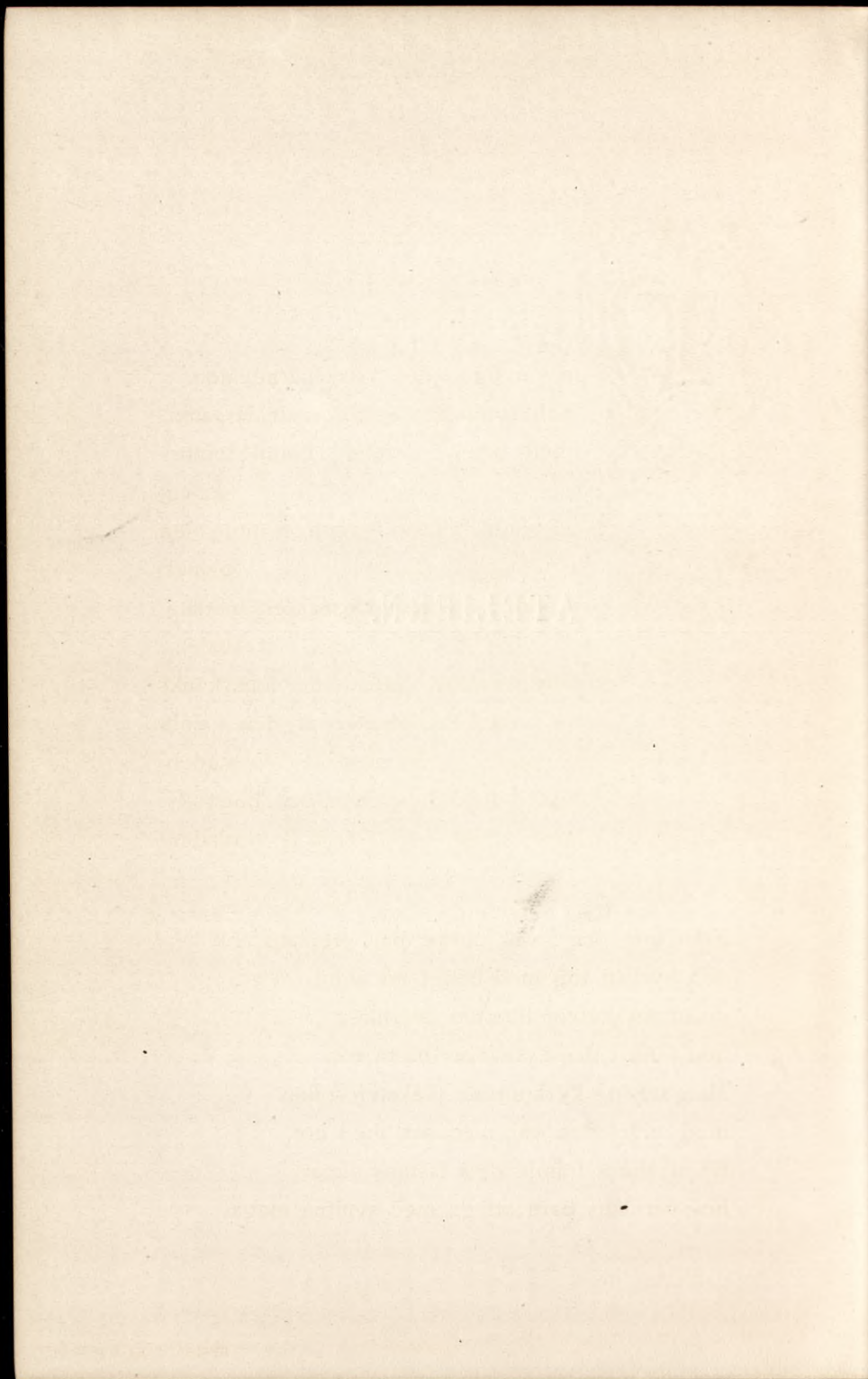
På afstånd hördes redan slagen klinga
i smedsverkstaden, gällt som förr och fort,
der Konrad med sin förskinnsklädda bringa
stod bredbent, tittande ur öppen port;
och fönstret bar ännu sin murgrönslinga,
som dolde hulda jungfruns tillflyktsort;
allt var sig likt, och bäst af allt: der inne
brann ungdomsömhets äm i kärligt minne.

Hur svennen helsade sin gamle herre,
som först blef ond, men sedan glad i håg;
hur Gertrud, blek af sorg, blef det än värre
af fröjd, då hon sin älskling återsåg;
hur denne vid en fest, ej bland de smärre,
blef mäster Konrads ärade herr måg;
hur öfverlyckligt paret var — allt detta
är solklart och ej nödigt att berätta.

Salzwedels sinne oro mer ej tryckte,
han blef af gyllne gässens afvel rik
och slöt som stadens styresman, med rykte
att det i dygd och kraft ej fans en slik.
Vid vapenklang han sig föryngrad tyckte,
och länge sågs af honom en relik
i Visbys gamla herbergshus för smeder;
det var hans skrud af stål från påfvens leder.

ATELIERN.

I.

an var förbi, den ystra karnevalen,
och Roma låg i fastans dvala sänkt,
med minnet letande bland tomma
skalen
af glädjens frukt, som nyss mot solen
blänkt.
Confetti, blommor, masker, corson,
balen,
intriger, moccoletti — allt, som skänkt
ett ungdomsskimmer åt den gamla
staden,
var bytt mot penitens och bönboks-
bladen.

Från torg och gator hörde man predikas,
och kyrkan tog med heligt nit emot
de armas gåfvor likasom de rikas,
hon fann i dessa ångerns bästa rot.
Man såg på kyrkportaln plakater spikas
med nådelöften väl, men ock med hot,
till styrkans främjande i fastans dagar
hos verdens barn att gå med svultna magar.

Det var ett krypande i »Scala santa»
af folk, som kysste trappans kalla sten;
i »Sacro cuore» gaf man sig bastanta
förplägningar med bot, då gisseln hven
i mörkret; processioner sågos kanta
hvar gata; och vid facklors röda sken
man sång och bön i Colosseum strödde,
der tusentals martyrer fordom blödde.

I hvarje biktstol lyddes paterns öra
till sjelfanklagelser af många slag
från läppar, danade att stenar röra,
från synderskor, så fulla af behag,
så ångrande, så milda, men så sköra,
att penitensen måste göras svag
och isberg döljas under prestens kappa,
om ej hans hjerta skulle hörbart klappa.

Det var egentligen vid ave-tiden,
som de mantiljomsveptas sköna här
smög skugglikt ut att söka samvetsfriden
och finna tröst för lifvets små besvär.
Det lät så mystiskt detta fras af siden
i husens djupa skuggor, här och der;
det tycktes vara andeverldens gäster,
som kommit upp till fastans tunga fester.

Men i den mångbesjungna skymningsstunden
gick äfven mycket folk till annat mål,
än der den kommande var ängsligt bunden
att korsa sig och tömma vredens skål.
I osteriorna vid öppna sprunden
satt vinets gud, som inga suckar tål,
och kallade omkring sig sina trogna,
för hvilka lifvet ler och drufvor mogna.

Bland dessa feltes icke konstens söner;
de gingo under fritt och högljudt tal
att njuta den förbrödring, hvar en röner
vid sammankomsterna i Fianos sal.
Der lästes ej på radband långa böner,
blott dityramben klang vid fylld pokal,
och de, som ländt till Roma första gången,
dem gälde festen, skålarne och sången.

Om sina dåd de måste högt berätta
och te på svarta taflan sin talang,
som fick till uppgift endast en foglietta.
Det gaf dem rätt till jemnlighetens rang,
men äfven pligt att med orvieto mätta
de »gamles» ständigt törstande falang,
då denna bjöd till tack på mellanrätter
af visor, »Schnitzelbank» och marionetter.

Här höll »bajocco-orden» sitt kapitel,
och vidt omkring i verlden spriddes den.
Kung Ludvig slanten bar i stjernors middel,
och en Vernet, Cornelius, Thorwaldsen
beskärde glans åt skämtets riddartitel,
som gafs åt små, men ock åt store män. —
Med skratt och buller fortgick receptionen,
se'n njuten måltid glädjen höjt och tonen.

Och »Ponte Molles» president tar ordet,
det är: han börjar gillet gamla sång
om »Kaiser Constantinus», och kring bordet
marschera riddarne med ljus på stång.
Rätt mången stapplar, fast han icke tror det,
man går ju rundt, och visan den är lång;
slikt tröttar, och orvietons milda vara
rör den väl benen? O nej, hjertat bara.

Ty vänskap knytes, ovän man förlåter,
här Europa är ett enda helt.
Man skils i vimlet, och man träffas åter,
då slår ej libationens helsning felt.
Hör, en tyrolerlyra. Mången gråter
af tjusning, sedan mäster Ludolf spelt,
och en är så belåten, att i yran
han kysser först och slår se'n vin i lyran.

Det fins dock något allvar med i laget:
omkring ett bord i salens ena vrå,
der ordensrådet jemkar hop förslaget
att nästa vårfest hedrande begå.
»Cervarofolket» är dock ej i taget
att lugna sig en stund och höra på;
för mödan äro alla sinnen kalla,
fast lönen, nöjet, nog blir sökt af alla.

Gent emot gången ut till vestibulen
ses ock ett par med allvar i sitt skick.
Den ene jemt mot dörren stirrar, mulen;
han blond och vacker är. Den andres blick
bevakar honom, hånlig och förstulen,
om än till uttryck mera trög än qvick,
och hos den mannen ser man tydligt britten,
i anletsdrag såväl som klädningssnitten.

På bruten italienska säger denne
och drar ur sin cigarr ett väldigt bloss:
»Nu, sor Giovanni, tänkte ni på henne,
som blifvit tvistefrö emellan oss.
Jag säger er som vän, välj ett af tvenne:
ni måste vika eller med mig slåss.
Duell på grogg! se'n går en hvar sin gata,
och snabbhetspriset blir Annunziata.

Giovanni gaf till svar: »Ni vilkor ställer
i tomma rymden; valet är dock fritt,
och, som jag icke svärmar för dueller,
så tag ett gyllne råd ni, käre Smith:
sök vinna pris för edra aqvareller
och låt min tankes rike vara mitt.
Ni har förföljt mig allt se'n karnevalen;
förlåt, men har ni råkat blifva galen?» —

»Nej, kloke herre; ögat är som sansen
så friskt, och därför ganska väl jag vet,
att ni är lysten efter friardansen
just der jag friat sjelf i hemlighet.
Den flickan, som på corson gaf er kransen —
per Bacco! — jag kan icke glömma det —
af henne fick jag mjöl blott och confetti.
Ni ler. — Det tycker ni hon gjorde rätt i?

Ni hade intet skäl till företräde,
då jag allt redan mig vid donnan fäst
och hyrt mig plats midt öfver på ett bräde
vid boden, derifrån hon syntes bäst.
Till hennes barm och hvita hufvudkläde
jag mången ros lät flyga såsom gäst;
hon började mig märka, blef förlägen,
och allt gick bra, tills ni er stack i vägen.

Ni strök långs corson, midt på ljusa dagen,
i sanning utan allt koketteri.

Er narrdrägt var helt visst från Ghetton tagen:
en sammetsrock med utnött broderi.

Ej under då, om af förvåning slagen,
jag såg Annunziata lifvad bli,
när ni till henne kastade buketten,
som dolde, hvad jag märkte dock, biljetten.

Med purprad kind åt er hon kransen räckte,
och äfven jag smög genom vimlet fram
att hylla perlan i de skönas slägte.

Min lön den blef dock endast skratt och dam,
men det min åtrå ingalunda stäckte.

Att genast vika, ansåg jag för skam
och tänkte: söken edra vägar dölja,
här fins dock den, som mägtar fjäten följa.

Vet, sor Giovanni, flickans slägt jag känner:
högst simpelt folk, men det gör ingenting —
för kärleks skull kan man ha pack till vänner.

Med edra serenader och ert spring,
hvad vann ni? Blott, att elden smärtsamt bränner.

Ni och er vän van Diem må löpa kring
och natt och dag Annunziata leta,
nu är hon borta; hvar, får ni ej veta.» —

»Ni gäckas, Smith, och edert skämt är dåligt» —
Giovanni gentog leende, fast blek —
»ni fresta vill mitt lynne, det är tåligt,
men skona mina vänner för er lek.
Ert sätt emot van Diem är retsamt, pråligt,
ni vet, att han är fattig, hjälpsam, vek;
hur menar ni, att jag vill honom bruka?
säg ut, jag eljest kallar er en — kruka.»

Så ord och blickar hade börjat ljunga,
men tvisten väckte strax uppmärksamhet,
och presidenten ropte: »Gamla, unga!
En sak är glömd i qväll, jag ångrar det;
Giovanni, nordbon, lofvat har att sjunga.
Gehör! Stäm hemlandstoner upp — du vet —
på bordet lyften sångarn, midt i salen,
tyst öfverallt och hören näktergalen!»

Det var ej värdt att strida emot strömmen,
och aldrig man Giovanni fåfängt bad.
Han fick sin vredeskänsla snart i tömmen
och, under det om högan nord han qvad,
såg han dess fjäll och sjöar som i drömmen.
Af bifallsstormar hyllad, tog han glad
sin plats igen. Men svängande på klacken
till dörrn gick Smith, med hatten ned i nacken.

Van Diem, den lille, inkom i det samma
och möttes med en väldig armbågsstöt
af britten, som en svordom hördes stamma,
i det han ut igenom dörren sköt.

Giovannis vrede steg på nytt i flamma
för det att ock med våld man freden bröt,
men då han orostiftarn följa ville,
blef han tillbakahållen af den lille.

»Ett ord, Giovanni: låt den länge fara;
du anar icke hvad jag spanat ut.
Tag hatten och guitarn och följ mig bara,
förr'n Pontemolle-laget här tar slut.
Den sökta bor nu nere vid Longara,
men hon kan snappas undan hvar minut,
ty jag är viss, att man vill henne gömma;
man fruktar dig och dina visor ömma.»

Långs mörka gator gingo snart de båda,
med tysta steg och rädda för allarm,
ehuru vandringen ej bragte våda,
då Roma hvilade vid nattens barm.
Lugn tycktes äfven kringom huset råda,
der under fönstret sångarn stod så varm
och anslog, medan framåt och tillbaka
van Diem sig smög att platsen väl bevaka.

II.

u gamla stad, med krokas, prång och
kullar,
hvad du för romantik gör själen stämd,
ty ingen regularitetsvält rullar
inom din krets, af vattenpass ej klämd.
Du önskar icke fjerma dina tullar,
du har ej någon svärmisk drätselråd,
du mins, hvad många andra platt för-
gäta,
att prosans andar dväljas i det räta.

Ditt yttre är ej lockande gestaltadt:
kolonner, hvalf och murar skräpa ju,
och blind har tiden visst förbi dig haltat,
då han dig låtit qvarstå intill nu.
Ditt väl har icke blifvit rätt förvaltadt:
en jernväg borde skära dig itu,
och hvar ruin slås ned och numereras
för att tills vidare magasineras.

Du är dock bäst med alla dina brister,
du är dock störst med dina minnens blad,
om än sin herskarglans tiaren mister,
en sloknad stjerna lik i kronors rad.
Af helgon skyddad, tillbedd af turister,
dig vare frid, du verldshistoriens stad,
der andligheten band på anden tvingar,
men konsten sväfvar fritt på breda vingar.

Bland dina barn, när dagens bragder sluta,
är natten dock på värf och drömmar rik.
Då smyger Amor kring att pilar skjuta
och fånga hjertan genom-mild musik.
Då klinga mandolin, gütarr och luta,
och älskarn, klagande, sig alltid lik,
vill dö af smärta nedanför balkongen . . .
så ock Giovanni nu begynte sången:

»Hvi döljer du din fägring, blomma blyga,
hvi har du misskänt så mitt hjertas drift,
var jag en orm, som ville till dig smyga,
min ömma trängtan, var den dig ett gift?
Hvad finnes då, som kan dig öfvertyga?
Din flykt, din misstro reda ju min grift —
och dina löften, tog du dem tillbaka
från dåren, som i dig re'n såg sin maka?

O, nej — min späda ranka — jag är eken;
dig stöd förtröstansfullt emot min stam.
Förr'n ödets stormar börja hårda leken,
sök skydd hos herden, du, mitt ljuftva lam.
I, ögon, mig ert blida sken ej neken,
en gång min bild i er förklarad sam. —
Annunziata, låt i nattens timma
mig åter få din röst, din blick förnimma.»

Det är ju nästan lag vid serenader,
att månen träder upp i magisk roll,
med skimmer längs palatsernas fasader,
och ökar stämningens behag i moll;
banditer böra stå bak kolonnader,
och trubaduren helsas af ett troll,
i fall han lyckats sina refben berga
från påkslag eller stöt med dolk och värja.

Så högst dramatiskt var dock ej förloppet
nu vid Longara. Luften, grå lik bly,
lät af en regnskur känna kalla droppet,
och huset var som från en usel by.
Den sjungande stod våt, fast glad i hoppet,
men den besjungna tycktes ej sig bry
med mödan ens att lyfta fönsterhaken
och gifva sig till känna såsom vaken.

Då hördes porten oförmodadt knarra,
en röst ur mörkret hviskade: »Kom hit!»
och målarn började af glädje darra,
i det han lyssnade med kärligt nit.
Man kunnat honom i ett bakhåll narra,
ty utan tvekan skyndade han dit,
der kolsvart portgång öppnade ett sköte
för fara väl, men ock för kärleksmöte.

»Kom med, jag går förut och visar vägen»,
man fortfor, fattande Giovannis arm,
och till ett rum åt gården buro stegen,
der rökig lampa sken från fönstrets karm.
Här stannade den förde, så förlägen,
att han ej kunde fatta sig till harm,
då kammarn dolde inom sig i midten
långt värre än en bravo. Der stod britten.

»Per Bacco! Låt oss mötas nu helt fredligt» —
begynte han —, »ty här står illa till.
Ni såsom jag har säkert menat redligt,
fastän på skilda vägar, om ni vill.
Jag sökte vinna släkten, helt beskedligt,
ni tjuste donnan med er ömma drill,
en hvar i spelet sökte fånga turen,
men, ser ni, fogeln har nu flytt ur buren.

Tag saken lugnt. Allt var blott list och hyckel,
det ni kom lättare än jag ifrån,
ty nyss i qväll jag köpte portens nyckel
af fadern, jemte namnet »käre son».
Fördömda lättro! Packet dref blott gyckel.
Jag ilar hit till undangömda vrån
vid utsatt tid, men huset döljer bara
en gammal, ful och haltande ciocciara.

Alltså, ert klinkande blef utan nytta,
och fruktlöst fjesket var af er spion,
som än en gång jag kastar kullerbytta,
om han för nära möter min person.
Ni skulle göra väl uti att flytta
er vänskap bort från detta fattighjon,
som lyckats namn och rykte åt sig skrapa,
långt mer än jag, fast han blott är min apa.»

Giovanni hade ingen lust att strida;
på en gång var han sorgsen, ond och flat,
och omärkt lät han genom örat glida
det falska klandret mot en god kamrat.
Att se Annunziata vid sin sida
var sviket hopp; och engelsmannens prat
gick lätt att till stor enkelhet förkorta:
den sökta funnen var, men åter borta.

Man skildes åt. Sitt fiasco britten glömde
vid ångan af en stark och bålstor grogg;
van Diem, att leta skatten den man gömde,
gick lik en kryssare med pejl och logg,
och älskarn sjelf, han suckade och drömde,
af saknad sargad som af ilsken dogg.
Han började att hela världen hata,
för det han der ej fann Annunziata.

Och tråkigt tycktes honom konstnärslifvet,
han såg blott tillgjordt grin i harmlöst skämt;
allt nytt i konst blef »smaklöst, öfverdrifvet»,
det gamla gjorde sinnet blott beklämdt.
Och se'n hans lynne väl en gång var blifvet
för ensamhet och mjeltsjukt grubbel stämtd,
beslöt han flytta till en trakt af staden,
der frihet vans ifrån bekantskapsraden.

Vid hörnet, der del Ormo-gatan slutar,
fins än i dag ett skröpligt, mörkgrått hus,
hvars fönster dels stå lappade med klutar,
dels murknat och fått plats bland annat grus.
Tomt tycks det vara inom dessa knutar,
om dagen ses ej folk, om qvälln ej ljus;
nu dväljas kanske tomtar der och féer,
förr funnos dock åt gården ateliéer.

I en af dessa slog sig målarn neder,
det var den högst belägna just han tog.
Visst gaf den skapligt skydd mot vind och väder,
men dermed var ock hela lyxen nog.
En vägg var täckt med några gamla bräder,
en väfbit satt för fönstret. Grymt det drog,
och hyresgästen måste sig besluta
att genast låta sätta in en ruta.

Det var en målad bit det gamla stycket,
på hvilket regnet piskat, solen bränt.
Af färgen återstod väl icke mycket,
men konstnärn, se'n han kors och tvärs det vändt,
begynte se ett hufvud, fint i tycket,
just så, som Leonard da Vinci känt,
och dessa drag, de mjuka, delikata,
ur dem log bilden af Annunziata.

Nu började Giovanni skrapa, skura
och lappa målningen på alla sätt.
Än gälde det att tjockt med färgen mura
och än att sätta i en »touche» helt lätt.
Här kom en »ton» och der en »velatura»,
och slutligt blef af trasan ett porträtt,
som Leonardo sjelf bort skrifva under,
i fall han velat locka till sig kunder.

Men idealets likhet fans ej mera,
åtminstone ej mästarn mer det såg;
och ledsnad började på nytt regera
uti hans öfverspända, mörka håg.
Van Diem gick från och till, men inga flera,
och vännen det med skäl om hjertat låg
att åt Giovanni skaffa mod tillbaka,
på nya vägar, krökta eller raka.

En rik artist — i fall det fins en sådan —
kan sysslolös och lugn se tiden an,
då för den arme sådant bringar vådan,
att allt går åt, hvad förr han sparde, vann.
Snart blef det äfven klen i penninglådan
för sor Giovanni, tomma grillers man;
van Diem det visste, men för bot ock sättet:
han erbjöd sig att sälja bort porträttet.

Det medgafs, fast med knot. Nu bör man veta,
att Rom beständigt har en talrik kår
af hedersmän, som efter taflor leta
i vindar, bodar, sterbhus, skjul och vrår.
De lura engelsmän och blifva feta
på främlingen, som ingenting förstår;
med stora namn de döpa svarta dukar,
och enfald öppnar gapet, tror och slukar.

Sor Pastacaldi dref i stort den saken;
för honom var ej andeverlden stängd,
ty han i månet land har prydt gemaken
med nya verk af döde män i mängd.
Hvar dyrbar tafla fann hos honom maken,
i monogramförfalskning var han slängd
och kunde skaffa tjojtals Rafaëler,
förutom andra gallerijuveler.

Nu blef Giovannis lappverk honom bjudet,
och tafvelhandlarn tog med vigtig min,
men utan tvekan, mot det gjorda budet
af varan »äkta, användbar och fin».
Från femti scudi klang det kära ljudet,
i det han mente under listigt grin:
»att när som helst man ville köpa flera
af samme mästare och gifva mera».

Med denna nyhet, liknande en saga,
flög strax van Diem till vännens atelier,
der några inkast gjordes, fastän svaga,
och menskohatarn nästan täcktes le
åt silfrets sken; det tycktes hågen draga
till verksamhet. Han suckade: »Må ske!
Jag nödgas söka bistånd hos de gamla,
då för att forska höfves medel samla.»

Och sedan grep han åter till paletten.
I klädstånd köptes mången gammal duk,
som efter skrapningen och hårda tvätten
på nytt blef lämpliggjord för färgers bruk.
Nu ökades den stora helgonätten,
madonnor med en karnation så mjuk
bestodos; allt var målare och skald i
och allt betaltes väl af Pastacaldi.

III.

å kanske en och annan redan frågat,
hvi hitintills berättarn envist teg
om den, som så Giovannis hjerta
plågat
och fängslat engelsmannen, kall och
seg,
lär det väl vara allt för mycket
vågad
att med novellen taga längre steg,
förr'n om Annunziata man fått veta
en smula mer, än hvad hon råkar
heta.

Ett gammalt elakt romerskt ordspråk säger:
»Af barn är bäst blott ett och lagom två;
för mycket rik är den, som trenne eger;
men fyra barn och modern ofvanpå
förvandla faderns bädd till afgrundsläger». —
Om sanning finnes i den satsen, då
var ej Annunziatas lycka ringa:
hon hade bröder ej och systrar inga.

Hvad hennes fader brukade bestyra
är ganska svårt att göra reda för,
men i hans hus var personalen fyra
att taga dagen, som i Rom man gör.
Der äro ej förnödenheter dyra,
och mången lefver der helt nöjd och dör,
som alltid hållit fasteartad måtta,
med litet vin, finocchio och ricotta.

Signor Gabella sökte bland basister
förgäfves plats vid Tordinones scen;
än var han cicerone åt turister,
än högg han — som abozzatore — sten.
Han sökte ock modellplats hos artister,
men dertill hade han för smala ben,
då deremot ett tjockt och dugtigt öra
fick stundom gagna staten med att »höra»

Hans fru var äfven fallen för musiken
och sjöng vid vissa messor skarp diskant.
Men mostern uti sterbhus svepte liken
nedåt Ripettan, der hon var bekant.
Familjen lefde ytterst arm och sniken,
en äfgud var för den hvar enda slant,
och blott i ett fall nändes man den rata,
det var i fråga om Annunziata.

Hon var så vacker. Hvar hon fått sin fågring,
vet himlen — ej den kom från far och mor —;
och dag från dag den tycktes gå i stegring,
allt härligare blomman stod i flor.

Hvar helst hon syntes, blef det en belägring
af blickar, till dess vårdartrion svor
att svartsjukt dölja vid föräldrahärden
en skatt, som tycktes allt för god för världen.

Hvad hjälpte det? Hon var ju redan hunnen
af alltets eld, som ljuft i känslan brann;
för flickans tankar var oasen funnen,
der var så soligt, solen var ju *han*.

»Giovanni!» suckade den sköna munnen,
och uti hjertat sucken genljud fann. —
Hon honom såg från fönstret första gången
och vardt betagen, liksom han var fången.

Han sjöng om qväll'n. Hon lyddes; släkten äfven.
Hon gladdes barnsligt, släkten den blef arg,
och fadern sade: »Akta dig för räfven,
om han dig råkar, var på blickar karg».
En spindel lik, som rubbats utur väfven,
var modern; gamla moster blef en varg,
som ville bita. Rädd för prat och rykten,
tog man i hast till annan bostad flykten.

Men karnevalen kom och måste firas —
det görs af alla till hvad pris som helst —.
Annunziatas hår med blommor viras,
och i en bod — der fattigast, men äldst
bland kunder gubben är, och dörren siras
med gammalt tyg, från någon lumpbod frälst —
får flickan på en ställning ståten skåda,
med mor och moster, midt emellan båda.

För nöjet tycktes släkten glömma faran,
som »minskas något under karnevaln,
då i den hundratusenögda skaran
man kanske icke märker bodportaln.
Det är ju öfverflöd på skönhetsvaran,
långs hela corson och hvar qväll på baln;
Annunziata — mängden ser ej henne» . . .
Känt är likväl, hur hon blef sedd af tvenne.

Det snälla barnet kunde icke läsa;
hvad gjorde hon då med en viss biljett?
Den smögs i barmen för att hjertat qväsa,
det svälde så i snärjande korsett.
Om qvällen instack Smith sin långa näsa
hos herrskapet Gabella. Det var lätt
att funna vildbrådsvägen hemåt spåra
och låta sång och anbud flickan dåra.

Smith ansåg, att han hittat på det bästa
af sätten, ledande till önskad mål,
då han med pengar sökte fadern fresta:
»Guld» — mente britten — »biter mer än stål».
Han lät den gamle hemma hos sig gästa
en dag, och denne var för mycket snål
att icke taga mot, när han blef bjuden,
fast han af värden hellre dragit huden.

Gabella var af adel, men på tvären
familjen råkat. Argsint som en tupp
var romarn alltid emot »forestieren»,
i hvilken skepnad denne än stod upp;
och om han kunnat strypa målarhären,
det hade varit just en nöjsam kupp,
men deremot den värsta ibland lotter
att nödgas hos en främling se sin dotter.

Man i Italien ej gerna blundar
för fattigdomens stora, svåra fel,
och der man tror, att ingen hemgift stundar,
blir flickans frihet sällan satt på spel.
Gabella visste det. Men att åt »hundar»
ge bort sitt kära barn, sin bästa del,
de föreställningarne voro stygga,
och sökas måste någon räddningsbrygga.

Familjen rådslog och beslöt att lemna
klenodens öde åt en kardinal; —
han lefver än, men här är ej att nämna
hans namn, ty följdén kunde bli fatal,
i fall man skulle se'n till Rom sig ämna. —
Annunziata lånte mosterns sjal,
och fadern fann till monsignore vägen
med dottern; husets dräng var dem benägen.

Hans eminens såg flickans drag med nöje:
»Hvad är er önskan väl för detta barn?» —
»Ack, nådig herre, ej ers höghet dröje
att rädda henne ur försåtets garn.
Hon vill försaka världens flärd och löje;
hon krossas der, lik kornet i en qvarn,
om eders härlighet sig ej förbarmar
och gifver henne skydd i kyrkans armar.»

Annunziata visste man beveka
att bli åtminstone en tid novis;
och kardinalen, när han såg den bleka,
men ljufva donnan, var ej såsom is.
Gabella ville vinna tid att leka
med ovälkomna friares kurtis,
och hellre än att dem sin älskling unna,
såg slägten henne blifva vigd till nunna.

Hon fördes af till klostret från Longara;
det öfriga är längesedan känt.
Men fadern, glad att hafva sträckt en snara,
i hvilken Smith med hundra scudi ränt,
förflyttade sig öfver Tibern bara,
med ögat öppet, örat alltid spändt;
han tycktes vara sagans dvärg, som bäfvar
för resens tunga, hårbevuxna näfvar.

En klostercell! — I tankens fria riken
har detta ord ett hemskt och sorgligt ljud,
som dock ej låter så för katoliken.
Visst händer det, att mön blir kyrkans brud,
först då hon är af jordisk brudgum sviken,
men oftast sker det enligt slägtens bud,
och flickan ses då kallt ur verlden vandra:
»det brukas så; det händer tusen andra».

Och vill hon ej, så gifves det i bikten
ett kraftigt medel att få saken gjord.
Der pressas hvarje motstånd ner med vigten
af gräsligt hot och honungssöta ord.
Och villad mellan sanningen och dikten,
blir snart en slapphet inom själen spord,
som måste råda i det ögonblicket,
då hela lifvets lycka släpps i sticket.

Se'n hjälper ej, att ögat sköljs af tårar,
att ånger oupphörligt sinnet tär.
Förtryckets harm den gula kinden fårar,
och offret känslolöst sin boja bär.
Då först är nunnan färdig. »Verldens dårar
med menskligt usla syften och begär»,
dem ömkar hon bakom sitt fångselgaller,
der split och lättja bo och bön och sqvaller.

Annunziata kom bland nunnefloeken,
lik dufvan till en skog af ugglor full.
Än hade saxen skonat mörka locken,
och rosor prydde kindens fina hull.
Det slog så friskt inunder grofva rocken
novisens hjerta, godt och rent som gull,
och oskuldsglädtigt ljus från blicken trängde
mot uggleögonen, som onda blängde.

I klostret skulle hon blott föga dröja,
så hade man till tröst der hemma sagt,
i fall hon icke tycktes längtan röja
att vigas dit igenom helig akt.
Men att gå utan hår och bära slöja,
den lusten fick med flickan ingen magt,
fast många voro sockersöta talen
så väl af klostrets mor som kardinalen.

Den förra var att anse för en rektor
i heligskolan, der den andres kall
var öfverblicken såsom sträng inspektor.
Med ordning var det klent i alla fall,
och kardinaln blef synnerlig protektor,
han satte myndigheten lik en vall
för »sin» novis, som, friare än andra,
fick, hur hon ville, inom klostret vandra.

Men flickan följde villigt ordens regel,
med undantag att efter hvarje dag,
då natten spände mörkblått, stjernströdt segel
utöfver fästet, hon fann ljuft behag
uti att sitta vid fontänens spegel
och drömma om och minnas kära drag.
Till midnattsmessan brukade hon vaka,
se'n gick hon ensam i sin cell tillbaka.

Hon vid Giovanni talt en gång allenast,
på passeggiatan, kort, men likväl nog
att gifva mächtig fart åt flamman genast;
nu manade den fram hans bild, som log.
Hon hvarje natt ju hört i sömnen senast,
hur han ackorder på gitarren slog,
och hvarje morgon suckade den ömma
att bäst väl vore hela dagen drömma.

Man störde henne föga. Alla visste,
att sådant kunde blifva straffadt tvärt;
och blott ibland, liksom man råkat miste,
fick »kardinalns novis» en känbar snärt.
En nunna mumlade: »Den blomma briste,
som lyser ibland liljor här för bjert».
Men hopen menade: »Låt henne vara,
hon bleknar väl i doket; vänta bara!»

IV.

tt icke äkta guld är allt, som glimmar,
det hade väl van Diem i Roma sett,
då der han tillbragt många bittra
timmar,
försakande och under mödors svett.
Den ene lätt med lyckoströmmen
simmar,
den andre drifs tillbaka allt för ett,
det gäller här liksom på andra ställen
och drabbar konstnärn äfvensom ge-
sällen.

Den nämnde målarn lyckades ej
bryta

sin väg, ty han förstod ej riktigt, hur
man kommer upp på modets hala yta
och hoppar öfver svårigheters mur.
Han kunde låta dock från penseln flyta
en lockande och skön arkitektur,
var sedd och aktad bland artistkamrater,
men okänd för beställande magnater.

Smith deremot med aqvarelln sig svängde
i samma riktning; klen dock var hans art,
fast köpare till honom hoptals trängde,
betraktande hvart streck som något rart.
På ciceroners hjälp hans framgång hängde,
då dessa gifva mot betalning fart
åt mången konstnär, den der älskar klangen
af mynt långt mer än renhet i talangen.

Van Diem gaf britten någon gång de orden
helt öppet in, och detta blef ett skäl,
att knappast någon fans på hela jorden
som engelsmannen ville mindre väl
än konstivaln. Men denne var nu vorden
så fattig, att han nästan svalt ihjel
vid samma tidpunkt, då han lyckan fann i
att undan hungern rycka få Giovanni.

Och detta skedde med en listig kafvel,
som bredde skrupna dukar ut till bröd,
slog stängda scudikistan upp på gafvel
och riklig lön för penseltagen bjöd.
Att verken blefvo gammal mästarafvel
förteg van Diem, tills i sin stora nöd
han frågade, om vännen kunde tåla,
att äfven han i ateliern fick måla.

Visst drömde sor Giovanni mer än öfligt
plär vara, då man räknas vill, för klok,
men, att den andres tillstånd var bedröfligt,
det syntes såsom i en öppen bok.
Och svaret blef mer vänskapsfullt än höfligt:
»Hur kan du bedja mig om slikt, din tok;
kom hit, du är ju chefen för fabriken.
Tag del af vinsten! Tror du jag är sniken?»

Det borde blifva drägligt nog för båda,
då hvar en af dem verkade och teg.
Den ene fått en nyck att helgon knåda
och baka nya verk af brukad deg;
den andre kunde låta vännen skåda,
hur slott och villor växte steg för steg,
och blott ett enda »men» stod mot det hela,
hur nämligen man skulle ljuset dela.

Ty fönstret var blott ett och dagern ringa. —
Giovanni satt i skymningen en gång
med tankar, hur han skulle ordning bringa
åt två i ateliern, så mörk och trång;
då såg han mellan bräderna en springa
af ljus, ett snöre lik, så fin och lång,
och höll just på att stället undersöka,
när man en trappa lägre hördes stöka.

Det var i ateliern, som förr stått öde:
»Alltså, farväl du sökta enslighet;
farväl du afskedssuckars dystra flöde,
då strängens klagan genom natten gret!
Hvem är väl gästen? Om jag honom bjöde
att skona ifrån granskning och förtret?
Har han väl rätt att i min fristad trampa?»
Då uppläts dörrn vid skenet af en lampa.

Och der stod Smith med sina polisonger
och sitt: »Per Bacco! Sir; jag har er fast.
Visst var jag er på spåret flera gånger,
men oupphörligt tråden för mig brast.
Att nånsin jag er släppt, har gjort mig ånger,
nu dock oss ingen skiljer åt i hast,
ty, som jag gissar, lär ni ej er lata
att vädra upp vår skatt, Annunziata.

Der pepparn växer, dit vill ni mig skicka,
ej sant? Blott skada, att jag ej har lust,
enär jag räknat ut, till punkt och pricka,
att följa er, likgodt till hvilken kust.
Ni slutar med att leta fram vår flicka,
hvems sedan hon vill bli, är knuten just;
emellertid är känt bland mina kunder,
att nu jag tagit ateliern här under.» —

Det fins en styrka hos den oförskämde,
som ofta gör försynthet vapenlös,
och brittens anblick nästan målarn skrämde.
Vid talet ryckte han lik en nervös
och knutna handen hårdt mot pannan klämde.
Han var ej het, tvärt om, han nästan frös
och sväfvade emellan dröm och vaka,
då Smith med största lugn gick ut tillbaka.

Giovanni kunde icke reda skälen
till sin förlamning, skarpt han lyddes blott,
då britten stötte trappans steg med hälen
och slog i porten. Längre se'n han gått,
stod målaren ännu lik gömde trälen,
som väntar att bli gripen för ett brott,
och hade svårt att lif i tanken bringa,
tills ögat åter föll på väggens springa.

Då vidtog han idén att öka ljuset
och bröt ett bräde ifrån muren bort.
Der bakom yppades en glugg på huset,
ett fönster, fastän ej af största sort.
Helt tätt intill det samma hördes suset
af vinden i ett träd till hälften torrt,
som emot väggen sträckte tjocka grenar
och nästan skylde fönstrets glas och tenar.

Snart var det gjordt att hela smygen rensa.
En lummig trädgård fans der nedanför;
bort mellan träden märktes ljussken glänsa,
och toner ljödo af en qvinnokör.
»Till något kloster lär väl huset gränsa» —
Giovanni tänkte — »då man sången hör» —
Och genom det som sågs, blef snart förvissadt,
att han den gången hade riktigt gissat.

På trädprydd plan stod fram ur dimmig skugga
en vattenkonst, som bar madonnans bild,
och månens bleka dagrar spredos njugga
på blomstren, hvilkas färgprakt så blef mild.
Emellan löfven tycktes gnistor dugga
från eldflygsvärmen, samlad än, än skild,
och intet fans, som störde aftonfreden
i detta doftande och stilla Eden.

Det drog så svalt; här var det godt att stanna,
i denna harmoni af dämpadt grönt,
i detta sken, som flöt kring målarns panna
och gaf ett nöje, ej på länge rönt.
Han kände det var tid att sig bemanna,
och med ett löje blef nu britten lönt;
han hade rätt, Giovanni borde finna
det mål, som ock den förre ville vinna.

Allt mera klart sin ljusning månen bredde,
allt mörkare blef skuggan öfverallt,
då ur dess dunkel sig vid källan tedde
en långsamt vandrande och smärt gestalt.
Hon satte sig midt för den icke sedde,
som drog sig inåt, mönstrande helt kallt
den nattbelysta taflans färg och hållning,
som hade något af en mild förtrollning.

En egen känsla var det ock att kunna,
i höjden dold, få hemligt gifva akt
och se — hvad slumpen ej plär mången unna —
en klostergårds af murar stängda prakt,
der, höljd i magiskt sken, en ensam nunna
följt kallelsen af någon hemlig magt
och smugit ut att lemna fria tömmar
åt bittra minnen eller ljufva drömmar.

Hon satt vid brädden af fontänen, stilla,
och lät från marmorskålens ljusa rand
det klara vattnets fina strålar spilla
ett regn af lätta perlor på sin hand.
Nu såg hon uppåt; var det skimrets villa,
som med en annans dessa drag förband? —
Se'n lät hon likt en suck de orden flyga:
»Hvi döljer du din fågring, blomma blyga» . . .

Det var Giovannis sång, men hvems var rösten,
hvem var det, som så mildt i natten quad;
var hon en dröm, som bragte kärlekströsten,
en månskensbild bland trädens dunkla blad;
en flygtig dimma, kommen före hösten,
en engel, sväfvande i ljusets bad?
O nej; för målarn var hon mer än detta,
hon var den älskade, den enda, rätta.

»Annunziata!» — sade han helt sakta,
men ordens ljud bars fram af vindens fläkt —
»Min blomma och mitt lam, jag vill dig vakta,
det är Giovanni, var då ej förskräckt.
Du blida sol, hvars ljus jag högst bör akta,
min är du, fastän höljd i nunnedrägt;
dröj, hulda, dröj! Oss tvingar icke muren,
af nattens vingar är vår lycka buren.»

Och från den mörka gömman inom karmen
han grep i trädets gren, mot fönstret böjd,
och glädtigt väcktes ungdomsmod i barmen,
då han sig svängde ut i luftig höjd,
med trygg förtröstan till den starka armen.
Mot marken gliden flög han yr af fröjd
till den, som han allt redan trott sig mista,
hvars anblick åter lifvat hoppets gnista.

Hon dröjde, lik en stod af silfver gjuten,
förstummad, ängslig, älskande och brydd,
tätt vid fontänen, der hon tycktes sluten
inom madonnans mäktiga beskydd.
Men med den korta, ilande minuten
var ock Annunziatas fruktan flydd,
och snart höll helgonbilden öfver tvenne
den hand, som nyss var värnet blott för henne.

De stodo i hvarandras armar tryckte,
och öga in i öga såg så blidt.
Här fans ej slägt och ej beställsamt rykte,
ej lyssnare; de kunde tala fritt,
bekänna allt hvad hjertat innelyckte
och yppa, huru det i längtan stridt;
det gafs dem ro att på en framtid tänka
och låta den i kärligt solsken blänka.

Så rena stodo de i stilla natten.
tills månen bakom murens tinnar skred.
Se'n ljud blott sorlet af fontänens vatten,
och obemärkt sitt doft violen spred.
Ty borta var Giovanni, borta skatten,
de hade åtskilts i madonnans fred,
fast bilden, taget strängt, bort uppror göra
i klostret för de planer den fått höra.

an Diem kom tidigt andra dagen,
 sedan
 han noga lastat med sig hvarje sak,
 dels taflo, dem han färdigmålat
 redan,
 dels utkast, gjorda med talang och
 smak.
 Han flyttade i gryningen, emedan
 den arme höll sig bland kamrater
 rak
 och ville dock ej taga sig för nära
 med sådan lyx som den att låta
 bära.

Han fann Giovanni uppe och i oro,
 men togs emot af vännens öppna famn.
 Snart i ett ifrigt samtal båda voro,
 der förekom Annunziatas namn,
 och af och an de med förslager foro
 att söka hjälp och vinna säker hamn;
 mot om och men man oupphörligt rände,
 och svårigheter hade ingen ände.

Ej minst att frukta var den nye grannen,
ehuru han ej bodde här ännu;
det var ej lätt att undgå engelsmannen,
när en gång med sin nyck han tog itu.
Och kom han väl i huset, den tyrannen,
då funnes der en farlig Argus ju,
för hvilken inga dörrar kunde muras —
alltså var frågan, hur han skulle luras.

Allt blef dock aftaldt. Lyckan är ju vänsäll
emot den djerfve; det var målarns hopp.
Han packade i hast sin lätta rensel
och tog sitt gamla pass. Men det belopp
af guld, som flutit ur Giovannis pensel,
blef efter drömmars tid den fasta kropp,
vid hvilken han sig säkrast kunde stöda,
då nu han gick att pröfva farans möda.

Giovanni flydde till en osteria
helt nära Pantheon, i ett kvarter,
der getter bräka och der åsnor skria,
men sällan några främlingar man ser.
Se'n i polisen gälde det sig fria
från spörsmål, vanligt, då om pass man ber;
det gick dock: när en scudo lättat slängen,
skrefs passet om, för tvenne: herrn och »drängen».

I »Gyllne soln», der vetturinen gästar,
var härnäst viktigt göra ett besök.
Der sutto kuskarne med röda vestar
och drucko tappert i ett sotigt kök.
Giovanni fick en säker karl och hästar,
som kunde trafva — inga halta ök —
till vagnen, hvilken han från nu bestälde
att hållas färdig, hvar och när det gälde.

Sist bar det af till en af Ghettons judar,
hvars bod var märkt med namnet »Noaks ark»
och bjöd på allt slags tyg och gamla skrudar
af persiskt taft, af polynesisk bark,
för munkar, röfvare, för troll och gudar,
för påfven och för tiggarn på hans mark;
här tog Giovanni allt som höfdes »drängen»
och gick så hem att kasta sig på sängen.

Van Diem höll under tiden på att dölja
hvert spår af fönstret se'n förliden natt;
ett gammalt skynke, grönt som grumlig bölja,
blef öfver hela brädpanelen satt;
se'n fingo ramar och paletter följa
och dukar, kläder, allt hvad han fick fatt,
tills väggen kunde sbirrers granskning tåla;
derefter började han lugnt att måla.

Snart hördes någon gå i husets trappa
och långsamt röra dörrrens skrala vred.
In trädde Smith, som genast tycktes tappa
sin säkra ton, då den, som han ej led,
satt rökande, draperad i en kappa,
med pensel och palett och hatt på sned.
Den komne sporde kort och buttert: »Kan ni
mig säga, hvar jag träffar sor Giovanni?» —

»Han bor ej här. Men, då han tycktes ana
att ärad bli af er med kär visit,
så skref han detta.» — Sur af gammal vana
skrek Smith vid åsyn af ett bref: »Tag hit!» —
Der stod: »När i Civita Castellana
ni täckes gästa mig med vänligt nit,
så kan ni sjunga bas, i fall det smakar,
vid serenaden för två sälla makar.»

Och britten sväljde glupskt den grofva kroken:
»Per Bacc» . . . till mera hade han ej tid.
Han tumlade att taga reseboken,
sprang till en droska, fick en drucken guide,
gaf väl betalt — och bort från Rom for token.
Men halfvägs stjelpte kusken; der blef strid,
och Smith, till fots, kom nästa dag att spana,
förgäfves, i Civita Castellana.

Den samma dagen syntes ej novisen
i Veperescheklostrets morgonbön;
det märktes väl af qvinliga polisen,
som yrkade för glömskan straff till lön.
Men abedissan knäckte icke isen,
hon fruktade med skäl den öppna sjön,
der afundsvindar, när de börjat hvina,
förvandla allt till villervallans pina.

Annunziata såg ur sömnens sköte
ett lätt palats, af rosor innelyckt,
der kom Giovanni till ett kärligt möte
och vid hans bröst hon hvilade så tryggt.
Det var, som om till ett de sammanflöte
och hade bo i paradiset byggt.
Till hjertligt famntag armarne hon sträckte,
då abedissan den försofna väckte.

»Upp, dotter, upp! Högt solen redan blänker.
Om kardinalen såge denna syn —
jag menar lättjan — säkerligt, jag tänker,
han skulle rynka sina ögonbryn.
Men han är nådig; sitt beskydd han skänker
åt dig; du är för sant hans sockergryn,
och till ett kloster, med långt mera stat i
än detta, vill han få dig, vid Frascati.

Stor är hans magt, hans later äro milda
att dana själen för en högre verd;
låt ej hans fromma mödor bli förspilda,
det går ej an att vara som ett svärd
emot de höga, lätt de blifva vilda;
det undviks med en ringa ömhets gärd.
Var klok, mitt barn, och du kan dig förvissa
att, liksom jag, en gång bli abedissa.

Hans nåde kallar just i dag din pappa,
ja, det kan hastigt bli din lyckas klaf;
och tänk, att vara slägtens räddningstrappa,
då nöden eljest hotar den med qvaf:
det kommer dotterns hjerta visst att klappa,
det blir en vacker vård på nunnans graf . . .
O, jag är rörd . . . jag går till frukostsalen . . .
mins barn, i morgon kommer kardinalen.»

Det talet gjorde kanske godt åt muren,
men flickan fann det utan all effekt.
Hon var lik fogeln, som ur trånga buren
vill flyga strax, då gallet synes bräckt;
hon brann, se'n väl den sydländska naturen
för ömma känslor en gång blifvit väckt,
och barnet mognadt var till romarinna,
beredd att våga, längtande att vinna.

Om qvällen sprängdes målarns djerfva mina,
allt var beräknadt, allt på riktig plats.

Novisen, karlklädd, hjälptes med en lina
att komma från intrigernas palats. —

Med kraft lät vetturinen piskslag hvina,
och hästar byttes friska, sats på sats;
Civita vecchia nåddes; klar låg ångarn,
och paret fjerran bars af böljegångarn.

I ateliern var minsta spår försvunnet
af det som skett. Van Diem var flyttad in
på allvar, se'n Giovannis spel blef vunnet
och våda icke fans för någons skinn. —

I klostrets trädgård var ej märke funnet
af den förrymda, och med ilsket sinn
gick systrahopen, letande och slagen
af skräck att veta kardinaln bedragen.

Han blef ock vred, i det han påstod dristigt,
att »dumma hönor alltid tänka trögt»,
och gubbens öga märkte, vandt och listigt,
det höga trädet emot grannmurn krökt
till dolda gluggen; fallet var ej tvistigt:
»den vägen hade just novisen sökt».

I drängprydd statsvagn for han alltså backen
uppför, som ledde till artistbaracken.

Värdinnan, döf och närsynt, satt som dånad
af fröjd, att fursten kom till hennes gård.
Van Diem blef deremot ej gladt förvånad,
när tvenne män i frack med brokig bård,
med min så hög som från Olympen lånad,
och ropande: »Gif plats!» med stämma hård,
hans dörr på gafvel emot väggen smälde,
och sig på hvar sin sida styfva stälde.

Af moln så diger som det dystra fjellet
steg eminensen in, i början stum,
och mätte uppifrån till fotabjellet
den lille målarn, som stod ödmjukt krum:
»Tag tyget bort, som hänger här på stället,
det fins ett fönster till i detta rum» —
bjöd kardinaln — »man mig med list ej tvålar . . .
Der ha vi det.» — Van Diem stod som på nålar.

Ty väldigt röt en storm kring stackarns hjessa
om »hur han var en djupt förtappad bof,
mot hvilken lagen skulle bilan hvässa,
då han begått ett gräsligt klosterrof».
Man sökte ytterst ifrigt syndarn pressa
till bikt af bragden, oförskänd och grof,
dock kände domarn allra mest behovet
att veta hvarest röfvarn dolde rofvet.

Men midt i farten afbröts stränga talet,
af fru värdinnan, äfven kommen med:
»Ack! eders höghet: nåd! ni tar ju galet,
var ej på denne lille herrn så vred;
han nyss har flyttat hit, betalt kvartalet
och vet om gluggen icke alls besked.
Om något skett, så var det af den förre,
som gick i går — Giovanni — han är större.»

Att olycksfönstret tillslöts, säkert muradt,
blef slutligt hela följdén af affärn. —
De kunder Smiths adress till huset lurat,
af dem vann snart van Diem båd guld och värn.
Och sedan harm och grogg hos britten turat,
fann han en skönhet, icke hård som jern,
hos hvilken i Civita Castellana
han afbröt för ett år sin konstnärsbana.

Men flyktingarne drogo öfver hafvet
och togo mark vid franska rikets strand;
der dök förklädnaden i våta qvafvet,
der signades de tu af kyrkans band.
I makans minne hemmet låg begrafvet,
skönt log det kommande vid makens hand,
och nordligt mål, så längtansvärdt för denne,
var fastän okänt älskadt ock af henne.

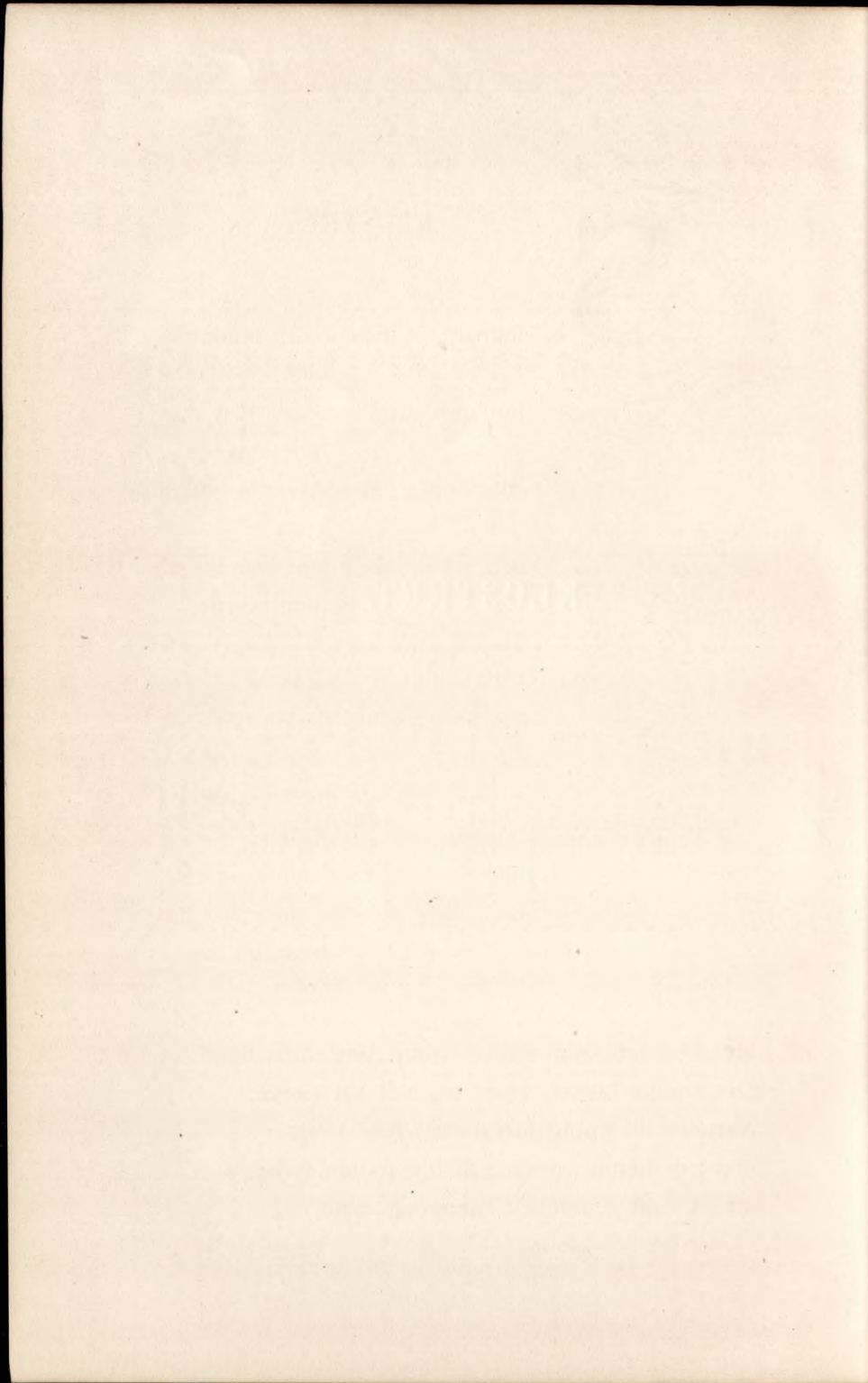
De hunno dit. Der glödde icke drufvan,
der gaf ej solen lif till öfverflöd,
men modet grodde gladt kring friska tufvan,
och sommarnattens drägt var rosenröd.
Ljuft vespermessan sjöngs af trasten, dufvan;
rent korset stod med frihets starka stöd;
det landet var en ringa del af jorden,
det var ett härligt hem: den höga nordnen.

Annunziata såg, hur blomstren dogo,
hur träden kläddes af i stormig höst
och långa band af sångarskaror drogo
åt södern, lydande naturens röst.
Men kärleksvarma hennes pulsar slogo,
och vintern qualde ej Giovannis bröst,
då ständig sommarsol han lyckats finna
hos glad och skön och trofast romarinna.

KLOSTRET.

ETT RESEMINNE.

KLOSTRET.

e, rimfrosten glimmar och himlen är
klar,
förnumstig på »stadigt» han står,
barometern —,
stig, hulda, då upp i min luftiga
char
och låtom oss gunga framåt ge-
nom etern.
Med ilande flygt på dess vågor
man far,
det finnes ej tid för en tanke på
svindel,
ty stormilen, när med den vildaste
hast
han rusar, är trög som en spindel
mot vagnen, som dock har oss
båda till last.

Hvad vårluft, som fläktar kring panna och barm!
Det snöiga täcket, hvart tog det väl vägen?
Naturen till yppig förvandlats från arm,
man ser hennes prakt och blir nästan förlägen
att så i ett ögonblick känna sig varm.

Se, se, hvilken luft, hvilket haf af turkos,
der svallvågor slå efter ystra delfiner
och bryta den gyllne kolonnen, som skiner
på ytan från qvällsolens strålande ros.

Men der, ofvan synkretsen stiger en rand
af azur och purpur i skimrande toner.
En hägring visst är det? — O nej, det är land,
ett sagoland, skapadt i drömmarnes zoner.
Der vilja vi stanna, vi flyga ej mer,
i Eden det härliga slå vi oss ner.

Ja, underbart! Paradis bjuder för visst
den kust, som med vördnad nu foten beträder,
men paradisoskulden, den ha vi mist,
ty, sorgligt nog, bära vi kläder.
Likgodt: hvart än blickarne tjusade nå,
de skönaste vittnen om skapelsen stå.
Nog voro de temligen dumma ändå
de två våra uräldsta fäder!

Här fins ju ej engeln med flammande svärd,
som hindrar oss människobarn från att landa,
tvärt om gå oss vänliga herrar till handa
med anbud att leda vår irrande färd.

Den ene bestämdt är en vörnadsvärd lärd,
han gör ur klassikerna långa citater —
den andre är nog en af landets magnater,
han bjuder sig artigt att blifva vår värd.

Hvad fågring! Hur festlig naturen här står.
Med palmer, agaver och cactus i häckar —
den rikedom växtverldens alstring här når
beskrifningars fagraste ordsvall ju gäckar;
af blomprakten höljas båd' kullar och snår,
sjelf klippan, der stolt hon sig reser i dager,
ett skimmer af färgprakt från ljuskällan tager
mer härligt än ängen i nordlandens vår.
Och borta i viken, hvars guldgula kust
framtrollar för tanken hvad sagor berätta
om skären, der ljufva sirener sig sätta
och locka med sånger till kärlekens lust,
der simmar, på svajande trädkronors rad,
så luftig och glansrik de saligas stad,
och solstrålen tvinnar
sig samman med höga kupoler och tinnar.

Ack, här må vi dröja? Kort är ju den dag,
som njutning allena oss arma förunnar.
Här äro vi fjerran från tadlande munnar
och kanske i fred för förgängelsens lag.

Hvar hafva vi hamnat? Ej sant? I hvar drag
det strömmar in lifvande krafter för anden,
det tycks, att man frias från jordiska banden,
och tillvarons intryck är endast behag.

Förrådiska fågning! — Dock ej rår du för,
att människors dåd dina löften förvända.
Ditt fel kan ej vara att själsadeln dör,
att känslorna varda förbrända.
Den kust, som vi nått, är Siciliens strand,
Palermo är staden, der bo ej de saliga.
Laster der dväljas och lagbrott otaliga
mot borgerlig ordning och sedliga band.
Gå varligt bland rosorna! Mördarens dolk
dig eljest kan hinna, han lurar bak bladen,
och anse ej marmorpalatsen i staden
för välvillig gästfrihets trofaste tolk.
Trinacrias jord bär ett hoprafsadt folk,
som anorna räknar från okända stammar;
och bördiga landet, som yppighet ammar,
har sjelft inga stadiga arfvingar fått,
det trampas af främlingars ättebarn blott.
Bland höga och låga, ehvart du dig vänder,
fins säkerhet ej att det synliga tro,
ty Maffians orm vet att ringlande sno
sig in öfverallt och med giftiga tänder

de band slita sönder, som stärka en bygd
och knyta förbrödring af ära och dygd.

Der vandra ej släkten till förfäders grafvar
att egga sin kraft genom ädla exempel;
från storhetens tid stå ruiner af tempel,
försmådda och glömda bland söner af slafvar.
Den gifmilda jorden, hvars skördrikedom
för fornfolken utgjorde välmågas flöde,
är nu lagd i trädesmål, sköflad och tom,
är vild i sin fägring, och öde
hon sofver öfver de döde.

Men lusten än kittlar de lefvandes gom
och sinnen att njuta, fast medlen de sakna;
det kommer de onnda begären att vakna
ty — heter det — »mätt är långt bättre än from».
Så söker en hvar då att draga sig fram
med rätt eller orätt — det ingen kan hjälpa —,
och går det ej bra, så får farkosten stjelpa
bland skären af motgångar, missdåd och skam.
De manliga skotten från lutande stam
få bana sin väg såsom fäderna gjorde,
som sjö- eller krigsmän, tonserade, smorde,
bedragare, tjufvar med Maffians stöd —
likgodt hur det sker, om blott munnen får bröd.

Men flickbarnen måste dock vårdas, de svaga;
familjen i dem ser en olycka blott,
då skönhet högst sällan de få på sin lott.
I släkten vill ingen just vård om dem taga,
och himmelen vet hvad de skulle bli af,
om kyrkan ej moderligt redde dem graf.
De vigas till nunnor. För arma och rika
är lotten gemensam och framtiden lika;
otalig är derföre qvinnornas mängd,
som inom Palermo i klostren är stängd.
Der få de ej svinga med manfolk på baler,
der vankas ej smicker och stundlig kurtis,
der måste de hålla sig kalla som is
och kyska se'n lika vestaler.

Slö vanan dock gör, och det helighets sken,
som annorstäds flammar kring korstecknets brudar,
har bleknat kring barnen af morer och judar
och turkar och kristna dertill längese'n.
För öfrigt, då säkert bland nittio hus
man finner — lågt räknadt — ett tillbommadt kloster,
hvarinom förnimmes af sqvaller ett brus
och psalmsång, samt utanför traspäck som poster,
då vänjes man vid att med leende min
blott mumla: »Ett kloster igen — det var hin!» —
Och nunnorna sjelfva: dem pinar ej lagen

så hårdt, som det eljest är sed öfverallt.
Siciliens sol hindrar blodet bli kallt,
och fattigdom blott har till doket befalt
de arma, som ofta fått fulhet i dragen.
De få ej sig blanda i vimlet för dagen,
men hvad i det fria plär stundligen ske,
det få de på afstånd emellanåt se.

I kyrkorna gömmas de innanför galler
och sända mot höjden sin härliga sång,
så skön att man glömmer dess helgd mången gång
och handklappningssalfvan i andakten faller —
ett hån emot kyrklig anständighets tvång.
Men ej blott i kyrkor; långs gathusens murar
ses sträcka sig utbyggda, gallrade burar,
som icke till husen ha ingångar fått
men stå i gemenskap med löntrappor blott
och underjordsväg, som i källare leder
till närmaste kloster, hvars nunnor alltså
med skydd för sin sköra, vestaliska heder
i flock kunna gå
till buren att verldstumlet skärskåda få.
Dessutom i klostret en förstuga är,
der månglare afemna hushållets varor
och hvarest om morgnarne tränges en här,
som lättligen vållar små faror;

ett hyllskåp der vänder sig rundt, på sin sprint,
när inåt det svänges, ses utåt blott ryggen,
så tät som en vägg; men vill Amor, den styggen,
nog spelar han der mången illistig fint.
Bak gallren dock vissnar mång ljuf hyacint,
som ämnats af skaparen att såsom maka
ge länkar på länkar åt samhällets ring
i stället att uträtta — plätt ingenting.

Naturen fast instängd ej drifves tillbaka,
hon pockar med strider och qual på sin rätt;
och tvånget att längta men städse försaka
vill menniskan bryta, liggodt på hvad sätt.
Sjelf dold ser ju nunnan så tydligt och lätt
helt nära, det fria, det manliga könet,
och sålunda nödgas hon uthärda rönet,
att hjertat är känsligt för annat än bön —
ett fredsfarligt rön! —

I bröstet det stundom så oroligt dunkar,
när biktfadern nalkas, fast skraptorr som trä
han tillhör ett samfund af skalliga munkar
och snarkar i biktstolen, lugn som ett få.
Men är han en man än med svällande kraft,
då kan det för biktbarnen blifva rätt vådligt,
ty trösten, som alls icke låtit gudsnådligt,
har stundom rätt brydsamma verkningar haft.

Bland klostren var ett i Palermo, förnämt,
dock icke välsignadt med helighetsrykte,
ty högborna jungfrur och furstebarn tyckte,
att doket de fått för att lefva beqvämt
De ville ej hindra sitt adliga blod
från lusten att söka och sköta intriger,
och därför den heliga fristaden stod
i rop för bäst är, att man tiger.

De nunnorna hade sin spjelade bur
i urgamla kyrkan benämnd Martorana.
Der sågos de skymta och sitta på lur,
men otydligt blott, enligt vana.
De sjöngo så härligt. Ej operascen
kan bjuda på tonernas konst mer fulländadt,
och hänryckt man lyddes till englakörn, sänd att
två själen till himlafärd värdig och ren.
Sjelf byggnaden underbar är i sitt slag,
och konstnärer dväljas der mången god dag
att hemta motiver för form och belysning.
De röna då ofta en angenäm rysning,
när tystnaden störes och nunnornas sång
seraflik framsväfvat i pelaregång,
än kraftig i jublande tonfall gemensam,
än vemodigt ljuf, af en sångerska ensam.

Den skäggige Beyne, en skön »asiat»
och målare, praktexemplar ibland ryssar,
talangfull, stor vinvän och fallen för mat,
dock än mer för kärlek och kyssar,
herkulisk gestalt med markerade drag
men ädel i hela sin hållning,
han råkade i Martorana en dag
att gripas af sångens förtrollning.
En qvinnoröst var det, som klang der så säll
och smög sig så mjuk mellan bågiga kryssen,
att tårar han fälde på sin aqvarell
och satt der som fastnaglad, ryssen.

Helt ensam han satt der och gång efter gång
ljuft gret han och lyddes till tjuserskans sång
samt bad upp mot läktarn med trånblick så lång:
»I toner, till dödssömn mig vyssen!»

Då hörde han steg i den gyllene bur,
de stannade ofvan hans hufvud, helt nära —
det suckade — hörde han rätt eller hur? —
Här var icke plats att förklaring begära —,
nu flög genom gallret en fjäril helt hvit,
som kretsande sänkte sig ned emot jorden;
snabbt fångades flygande pappersbit,
på hvilken stod tydiligen skrifna de orden:
»Vid midnatt kom, älskade, hit».

Mot läpparne tryckte han innerligt budet;
till henne, den anade, lyftes hans blick,
men redan förkunnade prasslande ljudet
af någon, som skyndade bort, att förbjudet
var teckenspråk; bäst alltså blef, att han gick.

Det led emot ave, och skymningen allt
begynte att lägga i grått föremålen,
då Beyne skred ut, tätt förbi en gestalt,
som stod, svept i kappa, vid vigvattensgålen,
hest hviskande: »Passa med omsorg er tid,
vid midnatt och porten mot norr, här bredvid». —
Ett guldmynt blef budbärarns rikliga lön,
men gifvaren lyste åt allt sträcka famnen,
då lycklig han sväfvade ned emot sjön
och till sitt hotell invid rörliga hamnen.

Af adel var ryssen, talangfull och rik,
god äfven och tapper, måhända förmäten;
hans hållning var ledig, men dock magnifik
bland palermitanska nobless-societeten.
Till vänskap han erhöll så talrika bud,
att korad han tycktes till »säsongens» gud
om ock nästa »säsong» förgäten.
Prins Serra di Falco, en käck militär,
den ende dock var bland de enträgna alla

som Beyne fick lust att allvarligen kalla
en vän, värd att anförtro fröjd och besvär.
Till denne han gick och tog löfte om tystnad,
hvarefter han ärligen talade om,
hur lyckan så hemligt och underbart kom
att gynna hans lifliga äfventyrslystnad.
Men prinsen blef orolig: »Gå icke dit,
åt sådana frestelser låna ej öra.
En ovän kanhända har använt sitt nit
att, lättrogne, dig till en olycka föra.
Hvad har du med nunnor och kloster att göra,
för helgerån kom du väl ändå ej hit?» —
De tvistade länge, de talade mycket,
men omöjligt var att på saken få slut,
då Beyne var fast i det fattade tycket
att börja ett vågspel och spela det ut.

Förliden allt'ren var en del utaf natten,
det stilla var blifvet på gator och platser,
ljus tindrade blott i de rikas palatser,
då äfventyrsriddaren sorglöst tog hatten
och sade till vännen farväl. Men med harm
bjöd prinsen den vågsamme främlingen bida,
han bad honom fästa ett svärd vid sin sida,
och stack en pistol halft med våld vid hans barm.
»Sjelf — påstod han — följer jag troget som vakt
och färdig till hjälp, om det skulle behövas.

Jag hindrar dig ej, men tag väl dig i akt,
det anar mig bofstreck i natt skola öfvas,
då kloster för älskog är lifsfarlig trakt.» —

Tryggt ryssen dock log åt den barnkammarsaga,
som vännen så ängsligt nyss dukade opp;
han log med den segrande älskarens hopp
och afslog bestämdt att en värjklinga taga,
men för att ej göra den välmente vred
bar laddad pistol han i bröstfickan med.

De gingo så tyst mot det uppgifna mål
och skilda på ansenligt håll från hvarandra;
på rosiga moln tyckte Beyne sig vandra,
då prinsen blott väntade rassel af stål.
Likt skuggor de smögo på månbelyst bana
tills Serra di Falco tvärt stannande stod
vid hörnet af platsen, der la Martorana
re'n uppnåts af vännen med ungdomligt mod.

Här denne försigtigt kröp fram till den norra
portalen, dit budet bestämdt honom sändt.
Han sökte i mörkret att ekporten borra
med blickarne. — Stod den måhända på glänt?
Allt närmare kom han, men föga bevändt
det blef med att varligt på låsvredet trycka,
som stängde den djerfve från väntande lycka.

Det dröjer. Allt mera står hjertat i brand —
han börjar att tro sig få vänta förgäfves —
den ifriga spänningen sviker ett grand,
då ljudlöst den stängande låskolfven häfves
och in honom drager en silkeslen hand.
Att handen var kall, att den skälfde, var gifvet,
så gifvet som det att en nunna är rädd.
Men Beyne tog kraftigt den rädda om lifvet
och trefvade framåt med henne i bredd.
Så uppför en trappa han varsamt blef ledd,
en ljusstrimma tecknade celldörrens springa,
och smekande såsom då lut-toner klinga
förnams hennes hviskning: »Min riddare bård,
var käriligen helsad, du är i mitt våld.»
Och dörren gick upp, och hon stängdes så tyst.

Med eldblickar mättes i hast förarinnan:
en härlig madonna hon var, denna qvinnan,
ej skönare anlete Amor belyst.
En helgonlik mildhet var stämpeln i drag,
som leende dolde en vemodig trånad,
gestalten af Venus och Niobe lånad
var öfver dem båda i ädelt behag.

Hon sträckte mot Beyne sin famn med en kyss:
»Haf tack att du kom, ej du gjort det förgäfves». —

Mot bröstet han tryckte den hulda som nyss;
då qvidde hon: »Illa du gör mig, jag qväfves». —
— »Förlåt, o du härliga, huldrika sol,
jag glömde» — och upp tog han prinsens pistol.

Förskräckt gjorde nunnan en åtbörd af harm
och drog sig tillbaka. Då plats mellan båda
så uppstod, och paus, gick det hastigt att skåda
kring rummet. En klostercell liten och arm
det var ej; långt snarare kunde man fråga,
hur verldslig beqvämhet och modernas plåga
dit in vågat sprida sitt snöda allarm;
ty väggarne täcktes af sidenbrokad,
förgyllning låg blank öfver rika baguetter;
skulpterade speglar, kåsöser i rad
och mellan dem dynklädda sfinxtaburetter;
på golfvvet en matta af persisk fabrik —
allt gjorde den cellen så lysande rik
som pråliga rummen för kungliga ätter.

I bakgrunden stod inom rymlig alkov
divanen med svällande putor och kuddar,
så yppig, att storsultan ej vid sitt hof
på mjukare bolster sitt välde försuddar.
Der framför stod dukad en taffel så fin,
som spridde förunderligt rusande lukter

från rökverk och frukter och gnistrande vin,
stängdt inom kristallfångsels slipade bugter.
En vällust ingifvande anblick det bjöd
det hela, belyst af en angenäm dager,
som spridde sig, magisk och rosenröd,
från vägglampor dolda bland blommor och lager.
Allt detta, som fordrar en tid allt för rund
att nämna och dock detaljerar så föga,
blef fattadt af nattgästens öfvade öga
inom en sekund.

Han knäföll helt ödmjukt och vapnet höll fram
åt nunnan, som tycktes af misstanken sårad.
Ej under: han sjelf kände ånger och skam
att väpnad mot ulfvar gå hotfull till lam —
han blifvit af vänskapen dårad.

»Säg, att du förlåter mitt tanklösa brott,
min fruktan för Maffian gör mig förlägen —
här vore ju döden en afundsvärd lott,
men skydd tog jag med, under vägen.»

Då klarnade jungfruligt äne igen,
och vredgade blicken sig löste i tårar:
»Du älskade, tiden vi spilla som dårar,
stig upp — du har rätt — jag förstår dig, min vän.» —

Pistolen hon tog och till fruktbordet gick,
der fylde hon leende tvenne pokaler:
»Kom, ungersven, grubbla ej mer, utan drick
en skål, att vår lycka ej störs af kabaler!
Med kyssar kredensar jag, så är mitt skick.»

Den lycklige ynglingen kysste och drack,
och yrt blef af kärlek och drufsajt hans sinne.
Se'n hviskade nunnan: »Min hjertevän, gack
och öppna den dörren, der får du ett minne
af mig, ja, der har jag åt dig dolt en skatt
till hugkomst af kärlekens glädje i natt.» —

Mot anvisadt ställe tog älskaren språng
och öppnade lätt, men stod slagen af häpnad,
då plötsligt ur väggskrubben, dunkel och trång,
föll framstupa ut mellan armarnes fång
en prestklädd och tåglindad mumieskepnad,
hvars redan i upplösning svartnade drag
ej mer läto se hvad de varit en dag.
Snabbt Beyne steg baklänges fuller med skräck,
från tjuvnings höjd slungad till motsatta polen,
och liket det rullade ned som en säck.
Men nunnan log hänfullt och vände pistolen
mot bröstet, som nyss hon ju famnade ömt.
»Du dåre», hon sade, »om kärlek du drömt,
men något för något är lagen du glömt.

Jag deremot mins den; ditt mod jag nu frestar.
Tag denne på axlarne, bort honom bär,
du känner nog, huru han rummet förpestar.
Det brådskar. Lyd genast, ty eljest jag svär
att utan betänkande, miskund och smärta,
jag kulan ger plats i ditt lättrogna hjerta.» —

Förbryllad var Beyne. Hur kunde hon tjusa
så nyss, denna qvinna? — Nu var hon Medusa,
hvars stenhårda blick tycktes verka allt re'n
likt isande frost genom nerver och ben.
Val fans ej. Förfärlig ju blefve skandalen. —
Beslutsamt tog ryssen den liflösa balen,
som stadigt hölls samman — som tåg lindad packe —,
och häfde den öfver sin kraftfulla nacke.
På axlarne qvarhöll han liket vid kappan,
och följd af den falska, som antändt ett ljus,
bars bördan med möda, men tyst utför trappan;
snart öppnades porten, — hon reglarne stängde,
och bäraren bort genom nattmörkret trängde.

Nu kunde han bryta den tvungna traktaten,
se'n helbregd han kommit från mordkulan ut,
han borde ju strax kasta af sig kamraten
och få på sitt gräsliga äfventyr slut.

Men virrighet rådde i brännande hjerna,
han tyckte, att liket med honom for af
till stranden, der redd fans för båda en graf;
och ej var det värddt att mot olyckan spjerna,
se'n blodskuld för alltid släckt kärlekens stjerna.
Allt värre han raglade, nådde dock hamnen,
men då voro krafterna tömda; han föll
och tyckte beständigt, att prestmannen höll
med våld honom sluten i spökiga famnen.

Snart började dödsqval att bränna hans bröst,
högt jemrande vred han sig sanslös på stranden,
tills prinsen, som sökt honom, hörde hans röst
och ilade att om sin vän taga handen.
Strax läkare kallades. Domen lät torrt:
med obotligt frätande medel förgifven
helt nyss, var den sjuke till lifsgränsen drifven,
och anden för längese'n borde flytt bort.
Förintelsespåren klart tydde för resten
på samma slags gift, som gjort ända med presten.

Mot slutet det led, men den nattliga dramen
hann Beyne att meddela, innan han dog.
Blott prinsen den hörde, och omsorg han drog,
att saken ej kom under domarens händer.
Otroligt det låter i nutida länder,

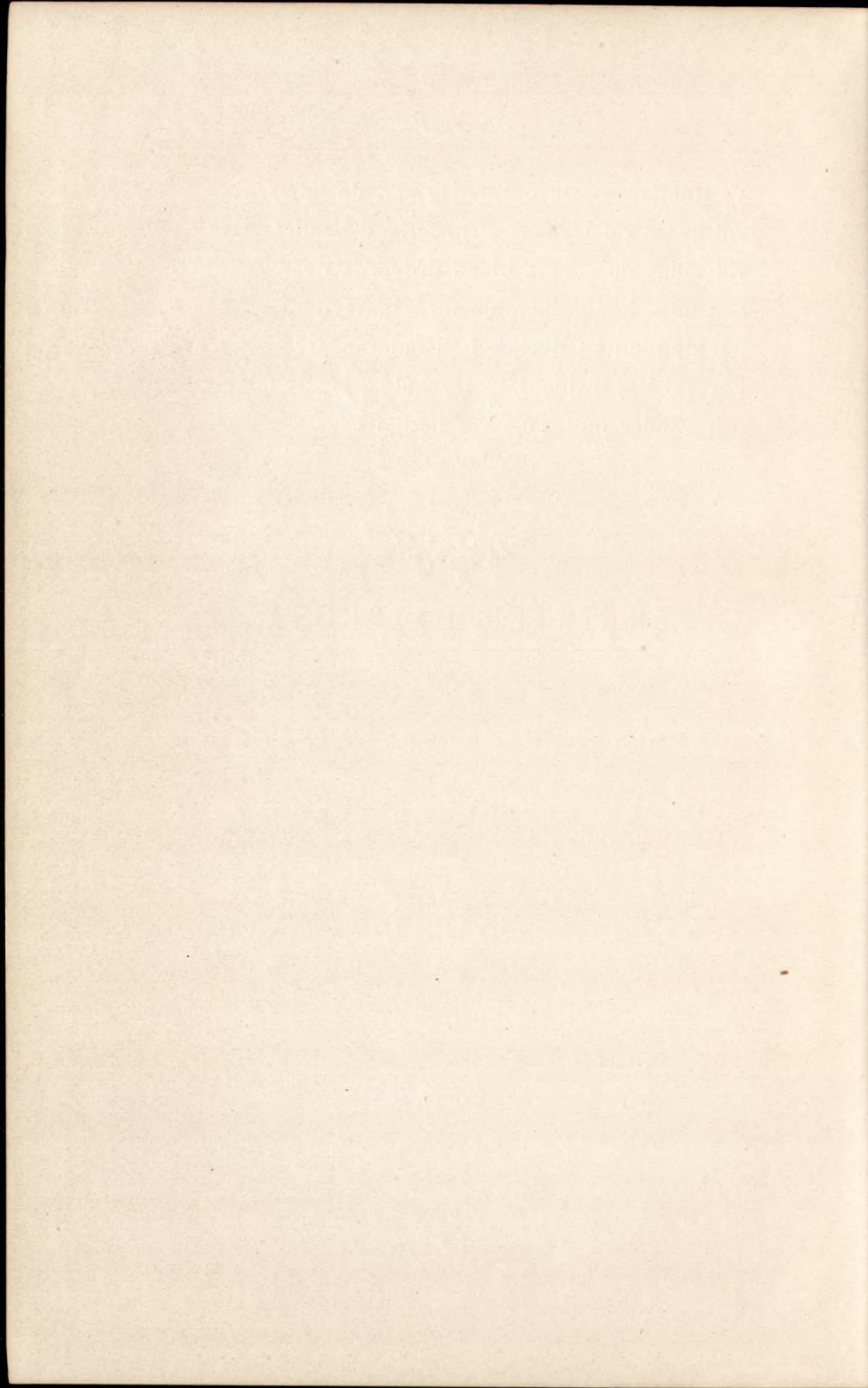
men hvad som blir brännmärkt i samhällens rund
kan dock på Sicilien tryggt ega grund.
Nog gingo om våldsbragd betänkliga rykten
vid ryssens begrafning, men trodd blef den mening,
att Maffians hemliga, hemska förening
en själ åter jagat på flykten.

Prins Serra di Falco ej höjde sin stämma
om hämnd för att vidt i det allmänna höras,
han visste, hur krafterna bäst skulle röras
att bringa den rätta i klämma.
Försigtigt han för inspektionskardinalen
berättade allt hvad som händt, i detalj,
och denne, som anat förut, att ett svalg
af synd doldes bak Martorana-portalen,
beslöt sig att genast på ofelbart sätt
och utan allarm skipa straffdom och rätt.
Till oskuldsräfst då lät han nunnorna kalla —
förgäfves; de brännmärktes »skyldiga» alla.
Det var dock för argt. Straffet drabbade strängt,
ty skingrad vardt hjorden, och klostret blef stängdt,
men folket än låter dess vanrykte ana
i spenamnet: »Nunna à la Martorana».

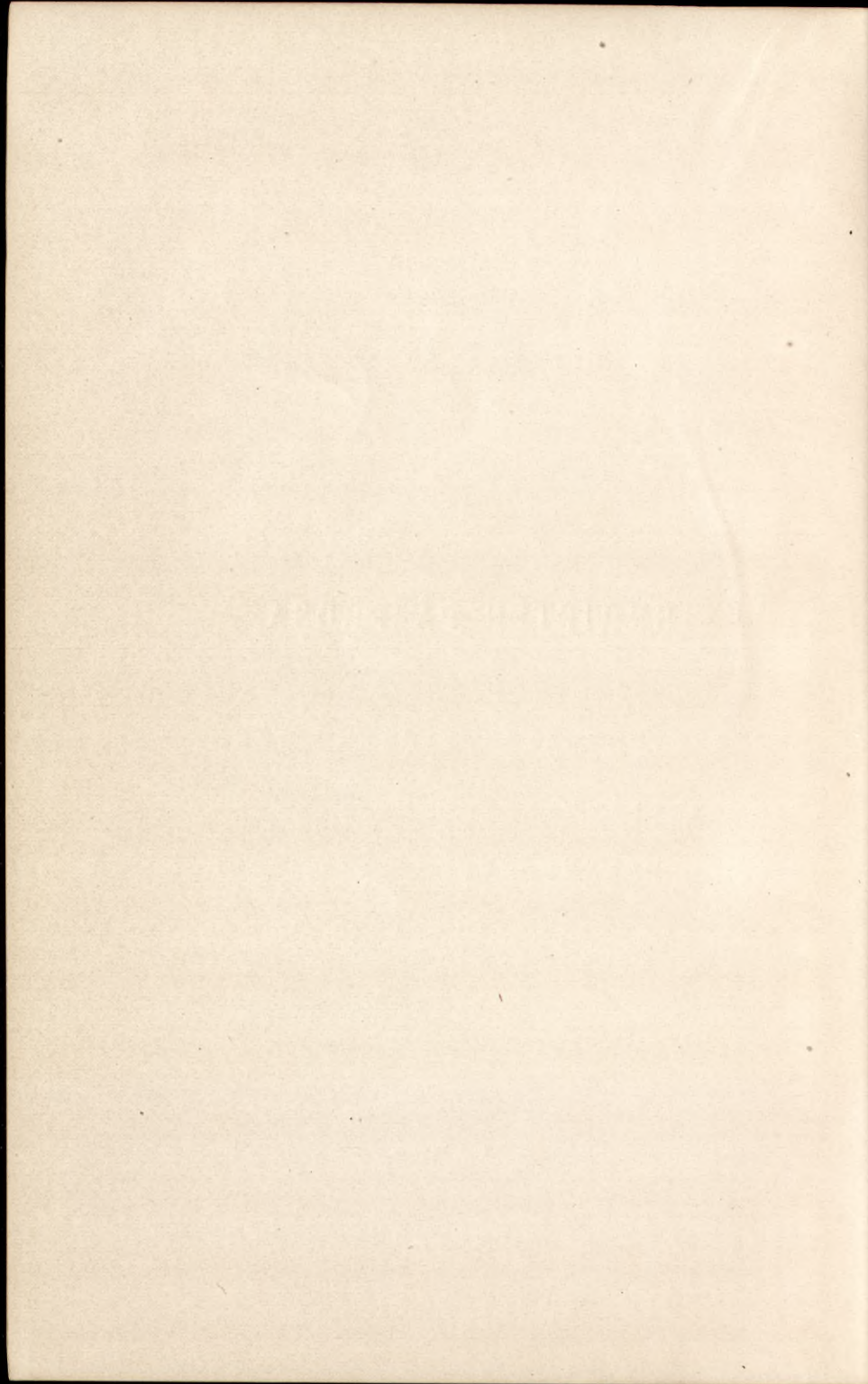
Ja, så går det till i det »himmelska» landet,
der englar blott borde få sätta sig ned.

Vi stanna? — Du nekar, jag ser, du är vred;
vill hellre du tryckas af fosterlandsbandet,
vill tåligt du stanna bland drifvorna kvar
och höra hur granen sin fornsaga tyder,
der dygden än dväljes från fädernedar? —
Far väl då, Sicilien! — Du hulda, jag lyder
och vänder mot Tule vår luftiga char.

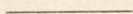

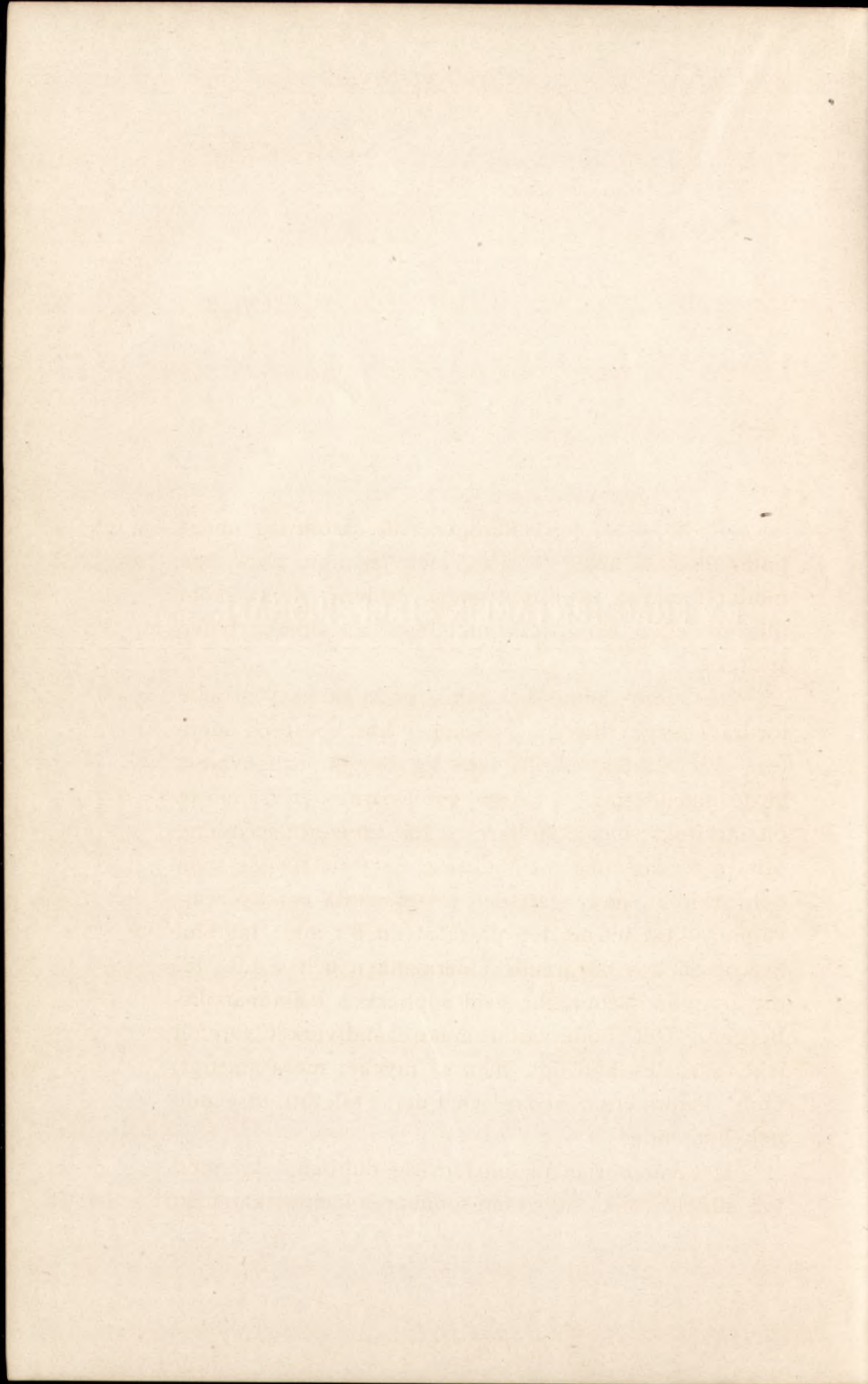

SKRIFTER PÅ PROSA.

EN FRAGMENTARISK SJELF BIOGRAFI.

— — — — — visserligen icke såsom jag enligt halfmedvetna anlag önskat, men jag kom dock från modershemmet ut i »den onda världen», skulle sköta mig på egen hand, fylla mitt femtonde år och blifva arkitekt.

Då rådde ännu den gamla goda tiden, som icke fordrade några bokliga kunskaper hos konstens adept-ter. En arkitekt skulle lära sig bygga, och hvarest lärde man detta? — Hos byggmästarne. Alltså måste en arkitekt blifva murare- eller timmermanslärling. Min målsman och beskyddare, en framstående man och arkitekt, hade gått den förstnämnda handtverkarvägen, alltså måste den passa äfven för mig. Jag blef inskrifven hos dåvarande åldermannen och sändes till ett byggnadsarbete bredvid sopbacken i Skinnarviks-bergen. Det hedervärda murarehandtverket föreföll icke särdeles konstigt, men så mycket mera smetigt. Och »kamraterna» sedan! Och deras talesätt, utseende och beteende!

Det var början till en femårig dubbeltillvaro med två alldeles olika sidor: om sommaren kamratskap med

till största delen betänkligt slödder; groft och hårdt, intresselöst, men kroppstärkande arbete tio timmar om dagen; vintertiden ritstudier vid akademien och umgänge i fina kretsar. Det elastiska ungdomssinnet med sin afundsvärda förmåga att reflexionslöst taga dagen som han kommer och flyta likt fjädern på både orent och klart vatten utan att besväras af skilnaden, detta lätta sinne är en härlig och dyrbar gåfva. Sant är väl, att det orena lemnar ett och annat märke efter sig i minnet, men det förmår ej intränga och fästa sig såsom mögel på själen, när dennas byggnad hvilar på den rätta, goda uppfostringens grund. Denna vållar, att ett »bättre mans barn» — såsom det bland arbetarne heter — icke kan komma in på samma scen, der de spela sitt lifs drama, och att sammanvaron med dem för mig liknar en dröm. Mina kamrater voro:

»Herr» *Wahlberg*, arbetsförmannen; han hade varit korist vid stora operan och supit sig till fallandesot; var nu murare om sommaren, men skomakare och lykttändare vintertiden. Sjöng ofta körer ur Vatten-dragaren m. m., men förtärde helst starka drycker.

Hans moder »fru *Wahlberg*», en gammal trasig handtlangerska, yfdes öfver att vara »borgarenka» och söf för det mesta bredvid brukslafven, hvarför jag, till grundligt inhemtande af yrket, äfven fick tjena såsom bärare af sten och murbruk; detta i sällskap med en annan liten pojke, trasig och eländig, men redan bekant med Bacchi potatesfröjder. Jag skänkte honom en omgång af mina aflagda kläder för att skylta sin nakenhet med, då vi, bärande kalk i kålfat från ett arbete långt uppåt söder, paraderade tillsammans.

Men kläderna stannade innanför krogdisken, förr än de hunnit göra bekantskap med den nye egarens ömkliga lekamen.

Dessutom fans der en gammal f. d. gardist vid andra gardet, *Sturck*, som under arbetstiden hvilade på sina lagrar och ofta hade att berätta några äfventyr med kossacker från tyska krigets tid, då han varit med.

Druckna voro de alla emellanåt, men alltid beskedliga mot »gradpasseraren», hvilken de visste stå under åldermannens särskilda beskydd.

Så led det till oktober, då studierna vid akademien skulle begynna och fjärilen fick krypa ut ur den kalkiga puppan.

Nu börjades artistlivet. Visserligen ett helt annat än den mig förbjudna målarbanan, men det smakade ändå . . . dock nej, det smakade *illa*. Detta cirkelmätande och liniedragande var emot min natur och min hand. Resultatet såg ingenting ut; och hvad de der kolonnerna skulle betyda, som man kopierade, utan det ringaste begrepp om deras ändamål, der de stodo enstaka på en sönderstucken smutsig plansch, derom upplyste ingen.

Biblioteksdagarna voro högtider. Icke därför att man då kunde disponera öfver herrar Palladio, Vignola, Alberti, Chambers och en hop andra föga tilltalande arkitekturverk, utan emedan der fans så mycket annat i gravyrväg att skåda. — Qvällarne tillbragtes med svartkritritning i elementarskolan, hvarest oväsen fördes flitigare än teckningspennan, och gamle hofmålaren Svedmans röst oupphörligt ljud såsom en ängsknarr: »Tösta, tösta! Hvem ä de som pratar?

Tag den obeskedliga pojken i lufven och för fram honom till mig! Tösta, tösta o. s. v.» Nu gick det mig bättre än fem år förut, då jag ock börjat rita, men fastnat på en förskräcklig näsa med mustascher, hvars proportioner jag förbättrade hvarje gång domen kom: »Räta om, då duger inte» och som gjorde, att jag ansåg fåfängt att försöka komma vidare. Det torra, som vidlådde byggnadsstudierna, fick hjälpas med färgkludd och kompositioner på egen hand eller kopior efter perspektivbilder. Väl hemmastadd som jag var i franska och tyska språken, var romanläsning mitt bästa nöje, näst efter teatern, dit tillgångarne dock sällan öppnade vägen.

Så gick första vintern på konstens bana. Med stundande vårdag gälde det att åter ikläda sig kalkdräkten, men för deltagande i ett större arbete, Dybeckska huset vid Brunkebergstorg. Der var jemförelsevis mer att lära, men nog hade tiden kunnat användas hundra gånger bättre. Lustigt var dock att hela dagen röra sig under Guds fria himmel och bland ett hundratal arbetare se en mängd kuriösa figurer; jag minnes flere bland dem ännu.

»Flyghändte *Lind*» t. ex. var den snabbast murande, men söp ihjäl sig en lördagsafton.

Dietzholz, permitterad lifgardist; slogs ihjäl af ett lossnadt block vid bjelkhissning. Var fruktad såsom vild i ruset.

Den hederlige *Westerlind*, som bjöd på sockerdricka, hvilket hans hustru bryggde af den svarta sockerreningssmörjan från Dybeckska fabriken. Han hade suttit ett år på fästning för lösdrifveri och be-

drägeri, emedan han under flera års tid vandrat land och rike omkring och utgifvit sig för stum: »Turkarne» hade skurit bort hans tunga. Denna var nämligen så ovanligt kort, att han genom hennes sammandragning kunde gapande intyga lemmens totala frånvaro, hvilket konststycke i allmänhet visades, då han druckit annat än sin egen nyssnämnda brygd. Hygglig karl för resten, men dålig murare.

Rydberg, f. d. guldsmed, nu murare, skomakare och lykttändare. Utmärkt skicklig, ordentlig och hyfsad. Söp ej vid denna tiden, hvilket dock icke hindrade, att när han 6 à 8 år senare blef anställd såsom kgl. slottslykttändare, skadan togs igen, så att delirium följde.

Håkansson, som kom på arbetet i jägar-släpuniform. Glad karl med ofantlig »mullbänk»; hade föregående nyårsdag, eller rättare nyårsnatt, gått ut till galbacken för att få se »de utkommande fem numren i statslotteriet» — hvilket skrock var gängse bland folket — men dervid tappat hela bundten af sin husbondes, excellensen Rosenblads visitkort, dem han dagen efter skulle kringbära. Sedan de hittats under galgen, fick Håkansson afsked och fattade mursleffen.

Hedberg, f. d. lifgardist, tornväktare i Jakob, var klen murare. Påstod sig vara adelsman och hade elakt ölsinne.

Hallström, nerking, gick i trätofflor och sjöng allt jemt de kostligaste bondvisor. Han var en skicklig arbetare.

Öhrström, skånsk muraregesäll; högfärdig, grälsjuk och falsk i slagsmål, i hvilka han trakterade med

»danska skallar», d. v. s. slag, som gifvas med sjelfva pannan.

Lundin, kallad »hattmakaren» efter sitt förra yrke. Beskedlig karl men »drifkucku», emedan han var svart-sjuk på hustrun, som tjenstgjorde som handtlangerska. Han begaf sig till Visby och dog der såsom välburgen man, ehuru det var kient med yrkesskickligheten.

Atterberg, min egentlige arbetskamrat. Gradpasse-rare, hade god uppfostran och god aptit. Vi murade, läste och åto tillsammans. En gång efter frukosten förtärde han på vad två stora ärtpankakor och tolf franska bröd utan att underlätta arbetet med dryck. Han har sedan visat sig kunna utföra helt andra och förnämligare yrkesbragder.

Så skulle uppräknandet kunna fortgå, men det anförda är mer än nog.

Det var den gamla goda tidens sista helsning, detta arbete, hvarest man hade sin bestämda dagspenning, der ackordsfjesket ännu var okänt och hvar och en gjorde hvad han »orkade». Också gick det hela långsamt men därför icke alltid väl. Enär betalningen var hederlig, behöfde man ju icke förtaga sig. Således var tiden noga indelad efter raster, d. v. s. efter vederqvickelsestunder. Dessa kommo tätt nog för de flesta, om hvilka dock bör anmärkas, att de icke voro inskrifna i murare- eller timmermansskräet, men togos hvar som helst och utan hänsyn till hvad de kunde. Der funnos naturligen ock muraregesäller och riktiga lärlingar, hvilka skötte sitt värf ordentligt, men då detta i allmänhet skedde tyst och stilla, fästades uppmärksamheten icke vid dem, utan hon följde

hellre den bullersamma, originela skaran af fribrytare på handtverkets område.

När »basen» — verkgesällen — ofta nog utdömde dessas fusk, så att de måste »slagta» — d. v. s. rifva upp det murade — var den vanliga ursäkten: »Icke trodde jag, att det skulle se ut som en altartafla af professor Westin», hvilket visar den mannens popularitet; på tal om dylikt må i förbigående anmärkas, att bland den mängd mer och mindre mustiga visor, stundom qvicka, alltid löjliga i sin råhet, hvilka öfverallt ljödo från morgon till qväll, hördes äfven sånger ur Frithiofs saga, vanligen Schackspelet, Isfarten och Vikingabalken, med Crusells tonsättning, naturligtvis varierad ad libitum, äfvensom ett betydligt antal andra sånger, hvilka före och under 1820-talet klingat från helt andra läppar och glömts af det »bättre folket», ehuru de voro författade af fru Lenngren, Stagnelius o. a. Bellman förekom deremot sällan.

Betraktar man murarens sätt att räkna dagen, är ovisst, huruvida detta skedde efter timmar eller supar. Tiden var honom i alla fall en lång vexel att draga på, hvilket bevisas af de gängse talesätten: »Man behöfver väl inte flyga heller — Det är ännu en vinterdag till qvällen» — »Det är skilnad emellan mura och skena» — samt ett gammalt nidrim, hvarmed de arbetande ibland retade hvarandra:

Timmermän och murare

äro dåsiga lurare,

ty med äta och mäta och med att besinna

låta de dagen försvinna.

Timmermännen kitlade sina kalkiga kamrater med ord-

språket: »Murarsvett är så rar, att han betalas med en dukat droppen» — hvarpå de senare hade att gemmäla: »Huru många timmer»knölar» fordras för *ett* dagsverke? Jo, sex; ty två skola mäta, två slipa, en hålla i och en spika». Eller ock hette det efter något fullgjordt handtag: »Den spiken drog, sa' timmerman', stoppa'n i fickan.»

I allmänhet blandade sig dessa samverkande yrkesmän alls icke med hvarandra, enär den nedsmorde, i blått, trasigt förkläde och rödbrända hasor utstyrde muraren ansåg sig förmer än den förskinsbärande, mindre hvitmenade »trämasken», som måste bygga ställningarne åt muraren och således betjena honom.

En »frimurare» — såsom vi, skräet tillhörande, fast folk kallade »löshästarne» eller de ej inskrifne — behöfde ofta stärka krafterna, och detta efter följande regelbundna ordning. Under vägen till arbetet och inne på det näringsställe i granskapet (fru Almlöfs krog), hvarest folket, med borgen af verkgesällen, hade »krita» d. v. s. 14 dagars kredit, togs en »Uddevalla» eller kaffe med bränvin. Mången fann dock bättre att utesluta kaffet. När klockan slog sju, sändes handtlangare efter en liten »väckare», som tömdes på arbetsstället. Klockan åtta var en half timmes frukostrast, då hela karlhopen drog af till fru Almlöf och minst en »stärkare» befordrade den klena matlusten. Klockan tio lät man hemta »klämtaren», derest icke vätt förråd medtagits i butelj. Under middagsrasten kl. 12—1 behöfdes den starka varan i ett par omgångar; kl. fyra var aftonwardsrast, åtföljd af spritfuktning; denna förnyades kl. sex, då det egentliga dagsverket var till ända

och öfverarbetstiden inträdde. När sjuringningen ljöd från kyrktornen, manade den en och annan att helsa med en »tår»; dock hörde detta ej till egentliga ordningen, som först klockan åtta tog ut sin rätt, sedan dagsverket var väl fullbordadt, och sedan både dugligt och odugligt trävirke blifvit sönderhugget och samladt till »skålverksbördor», hvilka hemburos till »hustrun», derest de icke hos krögerskan utbyttes mot »våtvaror». Nu började det »glada lifvet» hos fru Almlöf. När och huru det slutade visste polisen ganska ofta, kunderna deremot allt för sällan. Men emellan de ordinarie förfriskningarne gåfvos många tillfällen att öka deras antal, och de brukades samvetsgrant. När sista stenen, »sluten», insattes i ett hvalf — hvarvid allahanda list och knep begagnades, för att någon utom dithörande arbetslag skulle gifva hammarslagen — måste »sluten fuktas»; lades en murslef uppåtvänd på muren, skyndade man att belägga den med sten, och för frigörandet erlades »tull» åt de kringstående; kom någon för sent, kräfdes ofta plikt i »det klara», och anlände en ny kamrat, måste han »invigas» genom att bjuda dem, som sådant yrkade. Hände det, att någon främmande, bättre person af nyfikenhet trädde upp bland ställningar och bruksbaljor, hemtades genast »skåningen» Östergren, som arbetat i Tyskland och derifrån medfört »vågstrofen». Han tog då ett snöre med ett lod, stälde sig ett stycke från främlingen, tog af mössan, kikade med ena ögat långs lodlinan på föremålet, som stod der förvånadt, och deklamerade:

Das Loth ist gezogen,
der Herr ist gewogen:

Sie geben was Sie wollen —
ein Glas Bier oder Wein —
so sollen
die Mauergesellen gar lustig sein.

Och dermed blef det svårt för den antastade att komma bort utan böter för nyfikenheten. Huru böterna användes, behöfver ej närmare förklaring.

Så lefde »Brunkebergsmurarne», hvilka — yrket till heder må detta ej förtigas — snart blefvo så illa beröktade, att benämningen ansågs för ett oqvädinsord. De voro råa sällar, sammanrafsade utan urskilning, men få ej heller räknas såsom tillhörande skräet; men de voro dock herrar på täppan och hade sina slafvar. Dessa senares ergastulum var »lafboden» der murbruket piskades, under tillsyn af »lafmor»; för öfrigt buro dessa slafvar sten och bruk till alla arbetarne, från hvilka ständigt ljud tjutet »opp med sten, brrruk-opp-här!» under floder af otidigheter. Flertalet handtlangare var dalfolk: starka, lugna, snälla, ofta vackra kullor från Leksand och Mora. Den beröktade vackra Karin och Strömsborgs brunetta Risbrita debuterade på Dybeckska nybyggnaden. Under fristunderna packade sig alla qvinnorna i lafboden, der de åto sin tarfliga frukost, stickade strumpor och sjöngo — sjöngo — många, långa och korta, mestadels förut okända visor, dels från hemmet, men ock nydiktade och till salu hos kringvandrande småkrämare. Att höra dessa sånger och lära dem var det enda försonande elementet i murare-pandämoniet. De äro de fem somrarnes enda estetiskt intressanta minne, de och några af den nämnde Hallströms visor. Skilnaden mellan de senare och de

förra, är dock att nerkingens texter äro nästan omöjliga att sjunga, då deremot renhet råder i dalsångernas ord.

Hvarannan lördagsafton aflönades folket genom verkgesällen, som hade dagsverksförteckningarne och krögarräkningarne om hand och som till kontor begagnade den nämnda krogen. Huru ofta hände icke, att lättsinnige stackare hade låtit »kritan» gå undan så friskt, att det, som skulle bäras hem till hustru och barn, blef lika med noll af arbetsförtjensten! Och hvilka gräl och sådant skräål! Härliga studier för en arkitekt!

Emellertid gick det ena året efter det andra. Brunkebergshuset var färdigt, jag skulle göra »gesällstycke» och blef satt till »bas» för ett mindre arbete, hvarest förekom en trappa med svängdt hvalf, och detta utsågs till prof på min lärdom i yrket. Anländ till stället, fann jag såsom blifvande underordnade hvilka, om ej min förste lärare f. d. koristen, skomakaren och lykttändaren Wahlberg och gamle Sturck. Skönt sällskap i sanning! Skada blott, att »fru Wahlberg» samlats till sina borgerliga fäder, och att lille Norrbom, min nakne kamrat, troligen längesedan »för-dunstat». Längre fram förstärktes antalet ytterligare, men med ett par helt intresselösa arbetare.

Saken var den, att under de gångna sista åren hade stora förändringar timat derigenom, att betings- och ackordsarbeten — d. v. s. arbeten på bestämd tid och mot bestämd summa — börjat öfverallt blifva vanliga, hvarigenom de dagspenningtagande, odugliga drönarne och annat för yrket främmande pack ej mer kunde så lätt som förr inskjutas bland det verkliga arbetsfolket; och detta hade redan då börjat att taga

bättre reda på tid och förtjenst. Det förstås, att mina gamla vänner, som nu sågo en förman i »gradpasse-
raren», räknade på att »hafva satt murslefven i hans hand» och sålunda ega rätt att sjunga så mycket som helst ur Vattendragaren, tala om »kasshakarne», såsom Sturck kallade sina gamla »fiender», och för öfrigt hvila sig litet emellan. Basens pligt likmätigt anmälde jag detta för mästaren, Kihlstedt, en förnumstig man, som gerna talade om »extremiteten af saken och verkställigheten deraf», men då han icke aktade på sin egen fördel, fingo Vattendragaren och kossackerna njuta sin ro.

Trappan kröp upp steg för steg och hennes hvalf vred sig i plastisk skefning kring »spindeln». Den stora dagen nalkades, då styckmästare, åldgesäll och bisit-
tare skulle besigtiga verket. Icke utan stolthet stod dettas unge skapare och helsade de ankommande, bland hvilka åldgesällen, broder till vår hädangångne svenske Talma, visat honom mycken vänlighet, under det styckmästaren ådagalagt motsatsen. Man mätte, granskade, hviskade, disputerade, och slutligen yttrade den sistnämnde: »Gesällstycket godkännes, men med tio riksdalers pligt för det felande öfversta steget.» Det var ett dunderslag. De gingo. Litet derefter återkom åldgesällen och sade tröstande: »Var ej led-
sen; brödrskapet behöfver ett nytt begrafningskläde, och för att ej dermed betunga »lådan» hafva vi delat ut pligter på alla dem, som anses ha råd att betala. Herrn har därför fått en femtedel på sin lott.»

Det var hårdt, men ohjelpigt. Emellertid var stycket gilladt. Nu återstod föreningen med »brödra-
skapet».

Detta skedde . . . dag den . . . på Eriksberg i Timmermansordens egendom. Vi voro, förutom åtskilliga andra, två gradpasserare, d. v. s. »af bättre folk» eller mästarännen, kamrater vid akademien, som skulle intagas. Det var om morgonen, och de blifvande bröderna voro talrikt församlade, helgdagsklädda, mer och mindre tarfligt, till större delen för oss okända. Det gälde att ställa sig väl med dem, men detta var ej så lätt, ty i mångas ögon stucko våra finare kläder något för mycket af mot de öfrigas. Emellertid var man höflig, om ock något snäf i svaren. Somliga rökte, andra snusade; stämningen var förbålt högtidlig. En och annan vagn körde upp på gården, mästare och andra höga herrar anlände. Vi hade blifvit tillsagda att skaffa oss »faddrar», till hvilka borde väljas goda vänner och armstarka karlar, två för hvar och en. Så skedde. Vid behörig tid kallades alla in i stora salen. Tåget öppnades af »ungbröderna», ledda af nyssnämnda officianter; efter kommo alla de andra gesällerna, så att både sal och förstuga packades med folk. Vid ett stort bord, under trönhimmel, satt en borgmästare, jemte honom rådmän, ålderman och bisittare, utomkring flera medlemmar af mästerskapet samt äldgesällen. Ungbröderna uppropades, ställes i rad och svuro gesälleden, hvarvid ungbrodern Lundmark vållade åtskilligt krångel vid formulärets eftersägande. Inskrifningen skedde, och något slags betalning erlades. På bordsändan stod brödraskapets stora silfverpokal, bräddfylld med piccardon samt rikligen behängd med blänkande silfverplåtar och minnespenningar. I uppsordsordning fick nu hvar och en af de

nya fatta pokalen och frambringa följande helsning, under det dryckeskärlet hölls högt lyftadt, hvarvid plikt af tolf skilling lades på hvarje darning, som vållade att bräddfyllnaden sqvimpade öfver: »Härmed dricker jag N. N. borgmästarns skål, rådmännens skål, åldermännens skål, bisittarnes skål, mästarnes skål, åldresällens skål och hela det hedervärda brödraskapets skål!» och så tog man en klunk. Men Lundmark ville dricka för hvar och en af titlarne, och då han hindrades derifrån, blef hans pliktregister ganska betydligt, till församlingens stora uppbyggelse. Hvar och en af ungdombröderna fattades, så snart han lemnat pokalen ifrån sig, af sina faddrar, lyftades på deras axlar och bars till den öppna förstugudörren, under trängsel bland de öfriga bröderna. Då man väl utkommit i förstugan, neddrogs en gammal hatt öfver den burnes hufvud, och under det de bärande af all kraft stretade för att bringa sin börda ut på gården, regnade »brassningar» och knytnäfsslag på det skylda hufvudet, utan att den, som mottog den handgripliga välkomsthelsningen, kunde se slagens utdelare. Så snart gårdsdörren var nådd, nedsläpptes den burne, och slagskuren upphörde, i det man lyckades få af sig hatten. Men för mig blef detta svårt nog, emedan han var för trång, så att näsan spjernade emot. Allt gick dock lyckligt. Derefter skallade vänliga tillrop och välönskningar. Meningen med den råa ceremonien var, att om någon hyste agg till den nye brodern, skulle han nu urladda detta på en gång och obemärkt samt derefter glömma all ovänskap. Der nu intet agg fans, var det ju ändå särdeles treffligt att helt ogeneradt få hamra sin nästa i hufvudet.

Till ordningen hörde, att hvar och en bjöd sina faddrar på middag. Jag bodde då hos ett par gamla mamseller, som hade inackordering för »Mariebergare», och som godhetsfullt åtog sig att besörja om min och min kamrats galadiner. Till denna bjödo vi halft-annat dussin bekanta och städade gesäller, deribland åldgesällen och »gamle Westerlund», som hade egna arbeten och var en hedersknyffel för resten. Det gick ståtligt och rikligt till vid middagen, och bröderna återvände till Eriksberg vid briljant lynne, rökande cigarrer och stampande takt. I högtidslokalen var nu annat lif. Der vimlade af menniskor, bland hvilka det täcka könet ingalunda var minst talrikt representeradt genom gesällernas hustrur och bekanta samt mästarnes pigor. Röken bolmade ur kritpipor och cigarrer, svetten lackade, toddar, punsch, bränvin och öl squalpade på alla bord, drastiskt skämt och litet gräl, skratt och skråll ljödo öfverallt. Att komma in i salen var omöjligt; der dansades, och luften var just ej passande för sanatoriepatienter.

Vi kallades ut till en grupp, som samlats kring de nämnda, förnämsta gesällerna. Gubben Westerlund satt der glad och skinande: »Se här, ungbroder, först ett glas med gubbarne och sedan i tjänst! Ni ska' bära lådan i qväll, och du — det gälde mig — har första månaden att kalla till sammankomst, väcka vid eldsvådor och passa upp, när lådan är öppen. Det sker hos mig, hvarje torsdag kl. sex. Plikt, om du fallerar.»

Dagens högtid var slut, och man ordnade sig till aftåg. Mästarne voro redan gångna, och lådan skulle med vederbörlig vördnad bringas hem till förvarings-

platsen i Smålands gränd. Tåget ordnades. Först — såsom det sades — en skraddaregesäll, en lång, mager, gammal karl i bucklig hatt och grön långsyrtut, som på fiol gnisslade: »Med ingen på jorden vill jägaren byta». Han hade frosskakningar, och det hördes på tonernas darrning. Derefter två ungbroder med lådan. ett gammalt, simpelt, men tungt matsäcksskrin, som var mycket obeqvämt att kanka på; sedan brödraskaran två och två, somliga osäkra på benen, alla uppyrmda och fallna för sång, som dock tystades genom polisbetjenter; sist en oändlig mängd pojkar, gummor och Träsktorgsbebyggare, som svärmade likt lätta trupper framför, omkring och efter paraden. Fönstren öppnades, man gapskrattade, och vi ungbroder gingo såsom delinqventer och skämdes åt härligheten.

Följande torsdag var jag på min post. Brödraskapet sammanträdde hos Westerlund uti ett litet rum, hvarest »lådan» som ett heligt kärl stod på ett särskildt framsatt bord. »Det der har jag gjort i förväg» — sade gubben litet menande — »eljest tillkommer det ungbrodern att bestyra.» Jag tackade och steg fram för att sätta mig. »Nej pass, vänta litet, bror skall vara torr bakom öronen först, och si det dröjer ett år, det. Så länge bror är i tjenst, förblifver allt platsen att stå vid dörren», och dermed skrattade han, så magen skälfdde. »Ja, så är lagen — vid dörren — det hjälper inte att vara herreman, då man är ungbroder.»

Allt fler kommo, och många gjorde sig ett nöje af att kommendera den postande. »Flytta min stol.» »Ryck mig hit spottlådan.» »Drag upp spjället» etc. Detta afbröts, då åldgesällen förkunnade: »Lådan är

öppen» — Se så, sade värden, akta slantarne, gossar! Kom ihåg, hvarje svordom inför öppen låda kostar sex styfver, och dem ta vi ut, om inte fa-en är med.» — »Plikta, plikta!» ljöd från alla håll, och leende lade gubben fram sin slant. Han förnyade med flit svordomssynden åtskilliga gånger och grälade på de andra öfver deras snålhet, att icke vilja låta lådan förtjena något. För öfrigt afhandlades nu frågan om inköp af grafklädet jemte några andra ärenden, till dess åldgesällen förklarade: »Lådan är slut.» Nu befaldes ungbrodern att säga till i dörren midt öfver förstugan, och in kom en jungfru med bränvin, öl och smörgåsar. »Se så, stig nu fram, tjensten är all för i dag, och tack ska ni ha! Här tages aldrig öl för ärende, men väl en snaps efteråt» — och så klingades med glasen, och bottenarne vändes mot taket. En liten förarglig karl, som jag ej kände, sade något om förnänt folk, som håller sig för rart att supa med gesäller, och spände dervid ögonen i mig. Men Westerlund afbröt: »Se så, håll du truten, Ström; bättre som bättre är, och dermed punkt, sa' jag. Men låt i stället höra hvad du duger till i dag, din gök, och gal för oss en stump. Se här har du halfvan — och kör sta se'n, sa' jag.»

Då såg sig Ström omkring med en plötsligt slö vorden blick, klarade halsen ett par tag och började så Bellmans »Bröderna fara väl vilse ibland». Sedan sjöng han »Ack, du min moder, säg hvem dig sände» o. a. Ja, det var en Bellmanssångare af första ordningen. Raab har jag aldrig hört, men många, många andra, som excellerat och försökt sig i den svåra genren; muraregesällen Ström stod dock ojemförligt högre än dem alla.

För öfrigt blef han ett ögonblick allmänt uppmärksammas inom Stockholm, just i de dagarne. Hustrun födde nämligen trillingar, pojkar, dem han döpte till Sadrak, Mezak och Abednego och omtalade i tidningarne, begärande uppfostringshjelp. Manövern lyckades, hushållet blef rikligen försedt och flyttade någonstädes åt landet, till mannens födelseort.

Jag hade emellertid nog af ungbroderskapet, och emot en ringa ersättning åtog sig Lundmark — med vederbörandes tillstånd — tienstgöringen, som hade blifvit något obehaglig under vintern, då murareinkarnationen i alla andra afseenden var aflagd, och likaså barnligheten. Jag var då hunnen till högsta afdelningen inom akademiens arkitekturskola och kamrat med alla unga artister samt hade »höga utsigter».

Mina gamla mamseller hade emellertid måst säga upp sina pensionärer och draga in på staten. Rörelsen bar sig ej, och jag skulle flytta. Detta förnam en af mina gamla murare — »late *Ferndal*», såsom han allmänt hette. — Hans svägerska, som hade fintvätt för herrar, och betjenade »Mariebergarne», bodde nämligen i vindsrummet bredvid mitt kyliga dito, vid Klara kyrkogård, och visste på grund af granskapet, att vi alla skulle flytta. Då jag var murare, tyckte hon, att en inackordering hos svågern kunde passa bra. Staccars madam *Ferndal*! Hon var så tienstaktig, men stammade fasligt. Mannen var hyrkuskdräng och fans hemma endast söndagsmorgnarne, då jag vanligen i allt för god tid väcktes af oregerligt buller inne hos grannqvinnan, som skrek erbarmligt. Jag brukade då bulta ett par slag i den tunna väggen, hvarefter man

gick i dörren till vindsgången och allt blef tyst igen. Föga fallen att blanda mig i andras angelägenheter låtsade jag om intet; men en söndag började oväsendet först sedan jag var klädd och skulle gå ut. Väggbultningen försiggick, tystnad följde, korridordörren öppnades, men stängdes ej åter. Då gick jag ut, och se, i en obeskriflig negligé stod gumman Ferndal, från en skyffel kastande eldkol och aska utåt tegelgolvet. »Hvad i Herrans Guds frid tar madam sig för?» sporde jag. Fru Ferndal kröp inom sin dörr, stack ut det dödsbleka ansigtet emot mig och svarade: »Fefe-erndal su-su-uggan vill slå i-ihjä-äl mig, därför har ha-an f-f-fått kol och eld ef-fter sig.»

Nå, detta hör ej hit, men så gjordes bekantskapen med grannen, och derigenom förklaras, att »late Ferndal» tillbjöd mig »snyggt och propert» logis i Grytgjutargränd. Hvarför inte? Det var visserligen också ett vindsrum, med snedt tak och en fönsterkupa i ena hörnet, hvadan dagern just icke var besvärande för öfrigt, men det låg blott en trappa upp, åt gatan, och hade dertill öfver porten inhugget ett gammalt adligt vapen. Och denna madam Ferndal sedan! Hon var också tvätterska, men en brunett vacker människa med fosforescerande pupiller — hon lærer ock kunnat se tiden på ett vanligt fickur, midt i natten — och en gestalt, som tycktes mächtig att krossa ett dussin hyrkuskar. Affären gjordes upp, jag flyttade mina tarfliga, ostoppade furumöbler, den halta dragkistan, pinnsoffan, de två stolarne och bordet, hvilket allt forslades af mina gamla vänner Wahlberg och Sturck. Der fans dock ännu en möbel i blått träfodral: min mors gamla luta,

och henne bar jag sjelf. Vid ankomsten frågade mig den forne koristen om lådans innehåll. Till svar öppnade jag, stämde och sjöng Himmels »Hebe, se naturen böja» — en bit från »fortiden». Då blef den förfallne sångaren så glad, att han svor en lång ramsa på, att han ej alls ville taga betalning för transporten. »Men si, om det vore en »hummer», så sulle jag med spela» — mente han.

Herrskapet Ferndals bodde i rummet bredvid mitt, med igenlåst dörr. Hos dem var nattlogis för 6 à 10 personer, allt murare. Der var ett förtvifladt väsen om qvällarne och urartade stundom till vildt gräl. Men när det tycktes bära af till allvar och madamens genomträngande stämma hotade med allmän utkörning, tog jag fram lutan, och så snart vilddjuren förnummo musiken, tystnade de.

Så gick vintern, otrefligt nog. Men jag hade fått andra priset i akademien och plats såsom konduktör vid slottet. Första april höll en åkare utanför Ferndalska hotellet och hemtade mina ritdon, lutan, kläder, böcker och annat smått. Möblerna fingo stå kvar, de hade blifvit obehörigt lifiga under vintern. Qvinnor och barn gapade, då jag besteg droskan och sade farväl åt Grytgjutärgränden, och der hviskades med vördnad och undran: »Han skall bo hos kungen.»

Det var slutet af min murarbana såsom lydande. Jag har sedan dess i egenskap af befallande följt byggnadsstråten under en mansålder och sett, huru allt förändrats. — — —

KONSTAKADEMIEN I STOCKHOLM

FÖR FEMTIO ÅR SEDAN.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

KONGL. AKADEMIEN FÖR DE FRIA KONSTERNA I STOCKHOLM
FÖR FEMTIO ÅR SEDAN.

Det finnes en medborgarklass, som i alla länder haft, och ej så litet ännu har privilegium på originalitet, och till denna klass höra konstnärerna. Deras ställning i lifvet och förhållande till den öfriga världen får genom arten af deras sysselsättning en prägel, som skiljer sig från det vanliga. Kommer man under fund med deras tankegång, så befinnes äfven denna hafva helt andra banor än andra människors. Likväl hafva äfven de börjat krypa under nivellerings-skifvan, så att de ej mer anse för heder att bära på sig skylten »matto com' un pittore» eller yfvas öfver målargalenskapen, utan föredraga att te sig såsom andra stillsamma jordvandrare. Deras lifsförhållanden äro väl icke så särdeles olika mot hvad de förr voro, men man märker ej numera, att de i många afseenden icke likna det vanliga. — Den konstnärliga originaliteten framträder i synnerhet under två skeden: under skoltiden i de högre klasserna, då gerna i dräkten sökes

någon liten afvikelse från det brukliga, och i ålderdomen, då lynne och gestalt fått prägel af den underliga artistiska oregelbundenheten i en tillryggalagd bana. Så minnas vi de unge, och så erinna vi oss de gamle för femtio år sedan.

Konstnärsvägen var då icke så mycket beträdd. Yrket hade sjunkit i anseende sedan den gustavianska tiden, åtminstone aktades det såsom olyckligt och nedsettande för en förmögen man, om hans son valde en sådan »brödlös» bana. Vanligen voro artisterna »fattig mans barn», stundom af brinnande lust och med något slags underbyggnad komma från landsorten, men mest uppammade inom hufvudstadens sköte, hvarest det gick af sig sjelft att fastna i konstens snara.

Dennas första lockbete var »principskolan», den stora teckningsklassen, då för tiden belägen i en mycket lutande, rund flygel mot Mälaren, fordom begagnad till stall och fähus, när nämligen akademiens hus ännu var »malmgård» och kallades »afvelsgård». I den svängda salen, till hvilken man steg ned några trappsteg, när den var litet underjordisk, samlades ett hundratal ostyriga pojkar, hvilka föräldrarne skaffat inträde för att sjelfva få två timmars husfred hvarje qväll. Der dvaldes ock en hop målarlärlingar, när till det yrkets gesällstycke fordrades en i svartkrita ritad figur. Tre lärare: hofmålaren Svedman, en lång mager gubbe, med fåradt ansigte och långt, på ända stående hår; hofmålaren Eckstein, en liten, gammal man, plirande, tandlös och dräglande, samt konduktör Aleander, ännu mindre till växten, med ett stort hufvud, alldeles hårlöst och skinande som en nyskurad kop-

parkastrull, samt med ett koppärrigt ansigte och utstående hummerögon; dessa tre olyckliga gubbar skulle undervisa och hålla reda på svinahjorden. Hvilken ordning, hvilket snusk! De flesta pojkarne lekte hög och dufva under ritborden, hela terminen, brände af svärmare, blåste lergök, gjorde hopptossor och tusen andra konstner för att, efter väl begagnad tid, om aftnarne rusa i trupp kring gatorna, ofreda folk, välta omkull mångelskestånd och slåss med andra skolors modiga ungdom. De äldre målargossarne och de få, som inkommit med verkliga anlag, arbetade, fingo till prisutdelningarne lemna upp sina arbeten, erhöillo »jettonen» (en liten silfvermedalj, som i förstone utgafs åt hvarje ledamot, den der bevistade sammankomst i akademien, men sedan af de akademiska hedersmännen anslogs till belöning åt elever) och uppflyttades till antikskolan. Der ritades efter gipshufvuden, och i den klassen slutade vanligen embetsmålarne, men de, som ämnade helga sina dagar åt konstens härliga guddom, fortforo, tills de blefvo intagna i den högre antik- och modellskolan, hvarest studierna gälde hela gipsfigurer och nakna kroppar.

Lägre antikklassen var ett litet illa upplyst rum, der åtta à tio ungdomar packades samman med otillräckligt afstånd från det uppställda gipshufvudet, och hvarest lamposet i förening med lukten från de ofta våta kläderna och ytterplaggen, hvilka, då denna lyx kom i fråga, hängde i samma rum, åstadkom en outhärdlig atmosfer. Den uthärdades dock förr i verlden. Här var ej plats för kroppsöfningar eller andra roligheter, utan dessa fingo inskränkas till skämt, gräl

och skrål emellanåt. Samme professor, som tienstgjorde i modellskolan, trängde sig enfellanåt in bland spännramarne, hvilka höllos med knäna, och det var ett svårt packande och knuffande, innan han kunde fullborda sin rond. Här började kamratskap att bildas mellan dem, som hade för afsigt att fortsätta i modellskolan, men denna mellanklass spelade egentligen ingen bestämd roll inom läroverket.

Dettas blomma och högsta afdelning var nämnda modellskola, det rum som ännu i dag begagnas, lika trångt, varmt, osnyggt och osundt som fordom. Invid väggarne stodo stora statyer, och på modellbordet den nakna modellen. Belysningen kom från osande, röddufna oljelampor; de studerandes antal var sällan mer än 8 à 10. Här utvecklades förmåga och kamratskap; här mognade ynglingarne till män, och här började den artistiska känslan af oberoende och doimsrättighet öfver konst och konstnärer att frodas. Vanligen voro eleverna främmande för bokliga studier och mycket fattiga. En af våra nu åldriga framstående konstnärer hade vanligen rocken fram och bak sammanfästad med knappnålar för att skyla underkläder-
nas jemmerliga tillstånd. Tre bodde till sammans i en vattensjuk rumhåla vid Klara sjö och hade tillsammans en blå slängkappa, hvilken de turvis nyttjade om vintern. Två af dem fingo synen skadad efter denna fängelsetid. Ondt hade de om föda och om pengar till nödiga ritdon. Men glada voro de, fulla af sjelfförtroende och gyckel, obekymrade för morgondagen och sorglösa för den fjermare framtiden. Sina små målningsförsök prånglade de ut i klädstånd eller hvar

slumpen kunde foga, och prisämnena, de större arbetena — ja, dem tog förgyllaren ofta såsom betalning för ramen, i hvilken de uppvisats på prisutdelningen.

Deras genom studierna uppöfvade iakttagelseförmåga var naturligen ej i överksamhet, då det gälde att taga rätt på lärarnes egenheter, och dessa utgjorde ett stadigvarande förlusteseämne. Medgifvas måste ock, att under en lång följd af år voro föremålen af särdeles tacksam art för spefoglar. Gubben K. t. ex., elev af David, robust, hjulbent och krokig, med vackert hufvud, alltid valkande en tuggbuss, bestämd och ofta grofkornig i talesätt och undervisningsråd. »Hva' fan har herrn fått tag i för en deltoideus, det är ju ett rep.» — »Lägg på den der biceps för en tolfskilling.» — »Ska' herrn bli målare? Jo i h—te, herrn har ju ingen stil i sig» o. s. v. Men han var omtyckt, ty hans undervisning var då ännu af värde.

Gubben L., gammal dekorationsmålare, med ett groft godmodigt anlete, enorma händer, i hvilka bodde jättekrampningar, och ett beständigt hi-hi-hi-flin i djup bas-ton, hvarvid ögonen försvunno, var oduglig såsom lärare och fick temligen oantastad krypa mellan stafflierna, ty han var så gammal och så oförarglig.

Gubben W., hofintendent och skolans direktör, en för hvarje år allt mer fallande storhet. Han höll långa tal om gråce och gjorde sitt bästa för att vända elevernas ögon från naturen och narra dem in på en idealism, som han sjelf icke kände mer än ytterst ytligt. Han hade varit den förnämste på sin tid, var rik, men nu skuldsatt och föga aktad samt ej väl

känd bland lärjungarne, hvilka han behandlade mycket ojemnt, gynnande somliga, förföljande andra. Med sin porösa, hängande näsa, de drypande ögonen, det stripiga, ovärdade, grå håret och gestalten af ett gödt men slappt svin, var han vedervärdig att skåda, liksom hans gnällande käringstämman var afskyvärd att höra. Ernlund, vaktmästaren, var hans allt i alla, och denne skickade han efter toddar, som de tvemänningsdrucko uppe i ett rum bredvid lärorummet. Han hade en system, som han på allt sätt ville draga framom de öfriga, och detta åstadkom stor förargelse.

Dessa tre herrar lärare representerade en sammanlagd ålder af ungefär 225 år; således var ej underligt, om lämplighet för ett sådant lärarekall som deras ej var särdeles påräknelig. Den, som alltså egentligen uppehöll läroverket i dessa skymningsår, var Sandberg, hvars bästa och kraftfullaste konstnärstid inträffade just i det skedet; men ehuru han icke gaf andra hugg på sig än genom ett eget sätt att luta sig bakåt, knipa ihop ögon och mun samt taga en långsamt inandad pris snus, var han icke afhållen, ej heller riktigt gillad såsom lärare, men eleverna hade respekt för honom.

Stundom uteblefvo de gamla herrarne från skolan. Då var der ett lif! Brottning, sång, prat, spektakel med Ernlund och modellen samt lärarehärming utan all ända. Dock gick det hela så beskedligt, att der aldrig föranleddes någon skandal, som behöfde af akademien beifras. Visserligen blef en elev (Darell) fängslad såsom tillverkare af falska sedlar, men detta var en konstutöfning utanför templet och som rörde honom ensam. Han lyckades f. ö. rymma ur fängelset.

Emellertid utgingo många sedermera kända och aktade konstnärnamn ur elevhopen i början af 1830-talet; de flesta hafva redan fulländat jordvandringen. Sålunda må nämnas: Qvarnström, akademiens direktör, Ekman, finsk målare, Berger, kapten, Wahlbom, professor; Wickenberg; Stäck, professor; Staaff och Egron Lundgren, Palm, Brusewitz, Ringdahl, Blackstadius, Boklund och Lundh. Till denna yngre konstnärssalung sällade sig en högst originel och talangfull man, Dahlström, som varit artilleriofficer, men af lust för konsten öfvergifvit krigaryrket och rest bort sin ärfda förmögenhet. Det var han som gaf första impulsen åt Wickenberg och Stäck, genom sina lugna, fint hållna små månskensstycken och djurtaflor. Men han fick en ögonåkomma, d. v. s. färgblindhet, så att han allt mer »såg blått», gick småningom tillbaka och slutade såsom litograf, i stort armod.

I modellskolan ritades blott efter karlar, och förekom något prisämne med qvinnofigur — sådana utgaf direktören Westin mycket ogera, han var ej vän af det täcka könet — fingo de täflande sjelfva se sig om efter lämpliga original, hvilka voro svåra att få, den tiden. Också hjälpte man sig fram med hvad man af gipserna kunde inhemta, och ehuru fordringarne på naturtrohet då voro vida mindre än nu, gick det illa att reda sig med blotta inbillningsideal.

Någon undervisning i målning bestods ej. Den konsten fick hvar och en inhemta der han för godt fann, och nästan utan undantag gälde således att sitta på museum och kopiera några bitar samt derefter öfva sig med ledning af någon lefvande sogubbe, eller

kaffegumma, eller barnunge. Obegripligt är, huru det kunnat gå förut, men i början af 30-talet inrättades konstföreningen, som då i första rummet hade till mål att hjälpa de unge på väg, och till denna hugsvalande penningekälla satte de studerande och äfven de, som slutat studierna, sitt hopp.

En annan afdelning, den för arkitekterna, fans ock vid läroverket. Men som byggnadskonstens adeptter voro fåtaliga, hade de ock en lokal bestående blott af två små rum, stötande intill sekreterarens våning och skilda från denna genom en stängd dörr, hvars fördjupning tjenade hushållet på andra sidan till skänk. Följden var, att det alltid luktade gammal ost i byggnadsskolan. Den var för öfrigt, liksom andra skollokaler, särdeles tarflig, försedd med några få bord, väggarne prydda med dåliga ritningar af Piper och Sundvall, samt ett stort porträtt af salig kung Fredrik I, som, i följd af iråkad skröplighet, blifvit hitflyttadt från sessionsrummet, der ett konterfej af Gustaf III intagit hedersplatsen. När arkitekterna, för att räta ut sig från den sammankrökta ställningen öfver ritbrädet, brukade öfva sig med att gå på händerna, intogo de alltid den upp- och nedvända ställningen emot enda toma väggplats, der detta kunde ske, och just der satt den glorvördige konungen, som sålunda fått sitt anlete illa masskreradt af stöfvelklackar.

Skolan hade två klasser. I den nedre inlärdes konstens obegripliga abcd, börjande med bilder af kolonnordningarne, uppsatta på pappskifvor och så sönderstungna, att man förgäfvos sökte ett säkert mått å dem. Professor B., en älsklig man, skicklig i yrket

— efter den tidens fordringar — men temligen passiv i undervisningen, bestridde denna två gånger två förmiddagstimmar i veckan. Dessemellan skulle herrarne arbeta på egen hand och utan anvisningar. Det gick derefter och ledde till bataljer med linealerna mellan båda rummens innehafvare. Der fans ock ett tredje rum, en liten skrubbe tre trappsteg upp, tjänande till »lärarrum» och förvaring af några abrakadabraböcker i ett läst skåp. Men äfven der fick en elev stå, och denne var då en stilla, förmögen yngling, som ej blandade sig med det öfriga stojiga följet, hvarför han kallades »grefven», och rummet »kungaborgen». Nedre afdelningens studerande voro alla murarlärlingar — hvilket på den tiden måste så vara och tillhörde arkitektkursen, enligt nyss eller just 1831 infördt bruk — men de voro af »bättre folk».

Den högre afdelningen komponerade enligt af akademien utgifvet täflingsämne, och eleverna voro ej skyldiga att bevista lärotimmarne, då klassen alltså var tom. Öfverste B., läraren, kom dock i rättan tid upp, trädde in i »slottet», öppnade skåpet och tog fram en fransk upplaga af Palladio, ur hvilken han satt och predikade högt för att — såsom han en gång förklarade — »underhålla prononciationen». Han behöfde detta, ty han var Karl Johans enskilde arkitekt. Han tillät nedre afdelningens talanger att upptaga de lediga platserna, men lade sig aldrig i deras funderingar och låtsade ej se dem. När det led mot terminens slut, infunno sig de täflande med sina stora, för nybegynnarna högst märkvärdiga ritningar, dem de uppstälde, gingo och betraktade på långt håll genom handen,

sammanknuten till kikare, yfdes storligen, klandrade och gjorde spe af hvarandras arbeten samt snäste åt hvar och en af de yngre, som vågade sig fram för att titta. Om läraren framkastade någon anmärkning, besvarades denna temligen barskt och ledde ingalunda till efter rättelse. Derför teg han vanligen efter första försöket.

Eleverna voro i början af 1830-talet: *I hög्रे klassen*: Brouhn, sedan blifven gymnastikföreståndare; Ferngren, åme perdue hos byggmästaren »Bond-Jonsson»; J. Haverman, — vice-professor, arkitekt i öfverintendents-embetet.

I lägre klassen: Anckarsvärd — öfverintendent i fångstyrelsen; Kemner, kopierade »Hambrés grafkapell» under tre års tid och fick tre Meyerska medaljer, en för planen, en för fasaden och en för genomskärningen; var förmögen, men blef en försupen stackare; J. P. Ekman, arkitekt, anlade snickerifabriken i Stockholm; F. Åbom, arkitekt i öfverintendentsembetet, ledamot af akademien; Scholander, professor, intendent i öfverintendentsembetet; C. Sahlin, mekanisk byggmästare; Grandinson, byggmästare; Malm, stadsarkitekt i Norrköping.

Om lördagarne var undervisning i perspektivlära, som meddelades af major, mekanikus Gers, akademiens sekreterare. Han var ansedd såsom utmärkt skicklig i tuschlavis samt var en originel man, af det lustiga slaget. Ehuru temligen ålderstigen, var han dock liflig och bar en gammal friserad peruk, som liknade en upprispad tagelsudd. Det koppärriga, något plattnäsiga ansigtet visade alltid ett frågande leende, och

den höga öfverläppen darrade liksom af begär att få prata. Oftast kom han in klädd i tofflor på de onaturligt utåtvända, trippande fötterna, och på axeln af en mer än lofligt fläckig bonjour klängde en gammal papegoja, som stundom bet i majorens kaluf och förflyttade sig upp i perukburret. Hon deltog sålunda i lektionerna och lät då och då förnimma ett ljudligt »goja». När härtill kommer, att läraren stundom motsades af eleverna och erbjöd »en frukost på Stallmästargården» som vad, att han hade rätt, samt slängde kring sig med de besynnerligaste irregulariteter, må ej undras öfver att lördagarne voro högtider. Derjemte var han så hjertans snäll. Om något felades en elev af de instrument han behöfde, var det vanliga: »Har du (han duade alla, hvilket ej brukades af andra) har du ingen cirkel? Ingen cirkel, din slarfver? Nå, gå in till Julie (hans brorsdotter) och be att få en. Men du skall lemna igen den, begriper du det?» — Och på det sättet miste han gång efter annan sina don, utan att minnas, hvart de tagit vägen. Det var dock synd om honom, ty hans ekonomi stod på klena fötter, och besök från slottskansliet voro alls ingen ovanlighet i hans hem.

Stundom blef ostlukten i rummen för stark. Då bultade någon hårdt på skafferidörren och skrek: »Julie, Julie lilla, ta' bort pappa Gers's potkäs, eljest förgås vi» — och derefter rusade sällskapet sin väg, för att ej få vidkännas obehag af annan art.

Sådant hände dock en gång. Dörren mellan båda skolrummen var spräckt och hade dessutom ett qvisthåll, hvarigenom man under krigstid bespejade hvarandra. Th. Anckarsvärd hadë en dag med sig en liten

spruta. Det var stridstid, och dörren, med urtagen nyckel, hade stängts af manskapet i inre rummet. Sprutmästaren stod på lur med sitt vapen. Bäst det var, glimmade ett öga i qvisthållet och fick genast mottaga en vattenstråle, som förlängdes, ända tills den på väggen midt emot träffade den söndersparkade, salige kungen. Ett bräde sattes nu för öppningen, och det blef tyst der inne. Men plötsligt öppnades dörren, och en skur af snöbollar smattrade kring de utanför varandes öron. Man hade der inne varsamt öppnat ett fönster öfver ett litet uthustak och der försett sig med de kalla projektilerna, som alltjemt langades in af en »fyrverkare». Under sådana omständigheter fans ej annat råd än springa den halfva trappan ned på gården och hemta liknande ammunition till bombardementets besvarande. Det var töväder och varmt i rummen. Sedan snöbollskriget der inne fortgått en stund, så att tafvelglas krossats, våta smackor prydde de smutsiga väggarne, taken och golfvet, som förvandlats till ett kärr, med små pussar mellan qvistknölarne, började litet hvar att sansa sig och smyga hem i förhoppning att allt skulle helt obemärkt kunna torka till morgondagen. Men gårdvaren Ernlund sof ej, utan hemtade sekreteraren, som skriftligen anmälde dådet hos vederbörande skolinspektör, Nyström, och efterspelet blef en ljungande straffpredikan, dock utan vidare följder.

Historien transpirerade emellertid till målarafdelningen, hvars förakt för arkitekterna derigenom betydligt ökades. Förhållandet var nämligen, att de båda linierna alls icke hade någon gemensam punkt, med

undantag af Scholander, som hellre höll sig med »artisterna» än med sina egentliga kamrater. Dessa voro ock mindre »löshästar» än han och målarne, de hade sina familjer att ständigt bo och vara hos och voro tråkiga, hvilket ju aldrig är roligt för en glad själ. Dessutom hade de mera penningar och lefde litet »gentilt» om vintern, d. v. s. på värdshus inom och utom staden, och det var ej allom gifvet att deltaga i sådana nöjen.

Målarne deremot hade ytterst sällan råd till extra utgifter, och, när fest skulle anställas, skedde detta på akademiens högtidsdag, då somliga fingo litet penningbelöning och andra erhöilo silfvermedaljer, som genast vandrade till guldsmeden och förvandlades i sedlar. Derefter ställes kosan till Norrbacka eller Stallmästargården, hvarest under all möjlig munterhet förtärdes en sexa och dracks en toddy, med utgift af en riksdaler per man.

Prisutdelningen hade ock sin egendomliga prägel. Festen hölls i den stora gipssalen, hvarest Apollo, Laokoon och hans stackars söner, den jagande Diana, borghesiska fåktaren, mediceiska Venus och annat skrymmande men stillsamt gammalt herrskap voro passiva gäster. För öfrigt var salen efter bästa förmåga uppfejad med sessionsbord i midten och stolar omkring, bland hvilka en förgyld årligen lånades från kgl. husgerådskammaren, för att intagas af kronprinsen, akademiens kansler. Äfven bordduken, af nött och daskig blå sammet med guldgaloner, var ett lån från samma håll. Konstens fäder, uppsträckta i guldbroderade uniformer från århundradets början, urväxta,

beundransvärda i urmodig snitt och förvandlande hedersgubbarne till riktiga vidunder, stodo med trekantiga hattar, stora som matbordshalfvor, väntande kanslerns ankomst. Deras anförare var öfverintendenten Silfverstolpe, i pudradt hår och en liten stångpiska, en stel, prudentlig träfigur, som hade stora anspråk att vara en utmärkt talare och lika stora, men lika oberättigade såsom konstdomare. Som ordförande i akademiens sammankomster brukade han till dem medföra skrivelser, af hans hand uppsatta till kgl. maj:t, innan målet föredragits, äfvensom akademibeslut, af honom formulerade, innan någon hört talas om frågan.

Ernlund, vaktmästaren, ströfvade fram och åter i silkesstrumpor och skor, iklädd en ofantlig blå frack, fram och bak försedd med konungens namnchiffer i silfver, så stort att det täckte rygg och mage. När kronprinsen anlände i sin vagn, gingo akademiens ledamöter ned i vinterkylan och mottogo honom vid vagnen, hvarefter platserna intogos och dörrarne öppnades för konstens mer eller mindre försigkomna adeptter. De högre skolorna inträdde anständigt, hvarje individ bugande sig för öfverheten. De ungdomar, hvilkas omständigheter medgåfvo tillvaron af en svart frack, hade iklädt sig denna prydnad, men flertalet uppenbarade sig i hvardägligare skepnad, och målarlärlingarne gåfvo samlingen en allt annat än ståtlig prägel. Sedan hopen, stående midt emot sessionsbordet, fått vinkar om att så mycket som möjligt packa in sig mellan de ärevördiga antikernas piedestaler, öppnades en sidodörr, och ett väldigt buller förnams. Det var gubben Svedman, som anlände med sin oroliga trupp från f. d. fähuset. Den

gamle kom först, med anletsdragen oroliga och håret å ända, djupt bugande och sökande att, medelst den bockande rörelsens vickpunkt och de vidt utspärrade armarne och fingrarne hålla den fnysande, gapande, stirrande, stampande och knuffande pojkhopen på vederbörligt afstånd från sessionsbordet. Den gamle veteranen svettades jemmerligen och flög af och an lik en stor svart spindel, allt under det hopens bakre massa ständigt svälde och första ledet fot för fot nalkades bordet, lik en flod, som inkräktar på strandområdet. Allas ögon voro riktade på det sublima skådespelet, och kronprinsen hade stor svårighet att bibehålla det för högtiden passande ansigtsuttrycket, som ville gå upp i ett hjertligt skratt. Öfverintendentens hårpiska och direktörens ohyggliga näsa darrade märkbart, under det de respektive egarne utbytte oroliga blickar, och när slutligen gubben Svedmans svängrum blifvit så minskadt, att han med magen tryckt mot karmen af sekreterarens stol gjorde den sista djupa bugningen för sin vis à vis, H. K. Höghet kronprinsen, och de ytterst sittande akademiledamöterna hade små stamplystna konstnärsembryoner ända inpå sina mer eller mindre ömma fötter, gaf direktören tecken, att dörrarne skulle stängas, Svedman hväste ett »hysch, hysch der», öfverintendenten och hela akademien reste sig upp, och med darrande stämman, torr som en harskramla, började Silfverstolpe: »Högborne furste, Sveriges och Norges kronprins, Eders Kongl. Höghet» . . . och nu var festen i gång. Ja, i gång, ty ackompagnementet till förhandlingarne vid sessionsbordet utgjordes af en i crescendo ljudande trampning, som ingenting kunde hämma,

hvarken gubben Svedmans rysligt hotande grimaser, i det han fastklämd mot sekreterarstolen vred sin magra figur och hötte åt bakgrunden med knutna näfvar, ej heller direktörens vinkar med den porösa näsan och de slappa händerna.

Det som sades var årligen samma mening fast i något ändrade ordalag. Slutet eller hufvudsaken blef dock alltid prisutdelningen, utplanteringen af dessa silfvermedaljer, hvilka, i storlek från ett litet tefat till vår nuvarande femöring, lågo i linier uppradade på bordet, togos derifrån af direktören för hvarje uppropadt namn, räcktes åt öfverintendenten och af denne med en djup bugning åt kanslern, som med en nådig nick och ett uppmuntrande leende gaf klenoden åt den framkallade. Detta är så lätt och enkelt att omnämna, men med hvilka praktiska svårigheter var icke handlingen förenad! Sekreteraren, som just icke var någon ordningspedant, skref sina protokoll med namnen på de lyckliggjorde något illa, så att han sjelf hade svårt att läsa rätt; kollationeringen med de upplagda medaljerna gjorde han och direktören ej heller så särdeles samvetsgrant. Resultatet var, att villervalla ej sällan uppstod, trassel med sträckningar öfver bordet, hviskningar och betänksamma hufvudrunkningar. Stundom hörde direktören ej rätt, eller lästes galet, så att oriktig medalj utlemnades, och mottagaren fick vända om för att göra utbyte, allt under förlägna bugningar och sötsura miner från den lurade öfverintendenten, som helt oskyldigt i sin tur lurade sin nådige furste. Denne satt allt jemt med en huld min och nervösa ryckningar i kindmusklerna och smilban-

den, under det åtskilliga bland fädren voro högröda af blygsel och förargelse. Men det hela var så bråkigt och bullersamt genom trängseln, armbå Gandet och trampandet, då den framkallade skulle lemna sin plats, der han stod inklämd, för att med nattkappan utanför västen, rocken uppfläkt mot armarne, svetten i pannan och häpenhet för kunglig öfverheten och de guldglänsande »storgubbarne», bockande lofvera sig fram i den trånga rännan mellan de många benen och bordet, för att mottaga belöningen samt derefter, snafvande och buffande, allt under bugningar, baklänges taga samma kinkiga väg tillbaka, då han dessutom hade att passera förbi den nästkommande lycklige — allt detta var så bråkigt men tillika så uppbyggligt, att de nämnda små trasselepisoderna vid sjelfva högaltaret ej blefvo bemärkta.

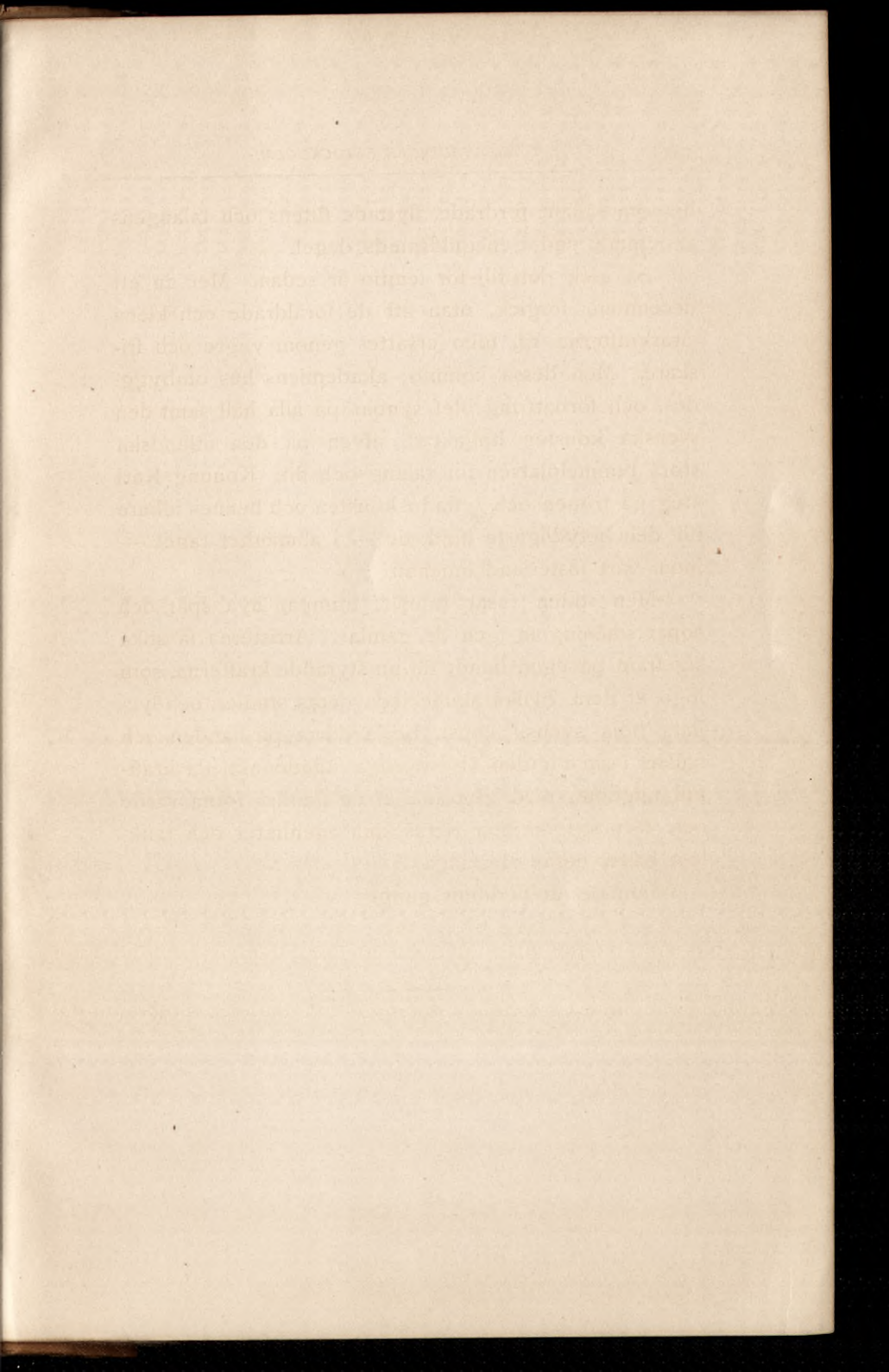
Sedan bordets lysande beläggning icke längre utgjorde målet för hundrade begärliga blickar och lika många hoppfullt eller oroligt klappande hjertans längtan, reste sig kanslern och hela akademien, fursten höll ett litet tal med tack till lärarne och uppmuntran för den studerande ungdomen, och festen var slut. Akademien följde vördsamt sin förste präses till vagnen, och ungdomen rusade under hödljudt kackel utför trapporna och ut på gård och gata, hvarest grupper samlade sig och ropen »får jag se på din medalj» förnyade de belönades triumf. Afundsjuka blickar och långa näsor fattades naturligtvis icke, men detta ändrade ej ödets lotter. Smågossarne kommo hem med sina silfverslantar, och mammorna bjödo främmande för att fira händelsen, under det de äldre, då omständig-

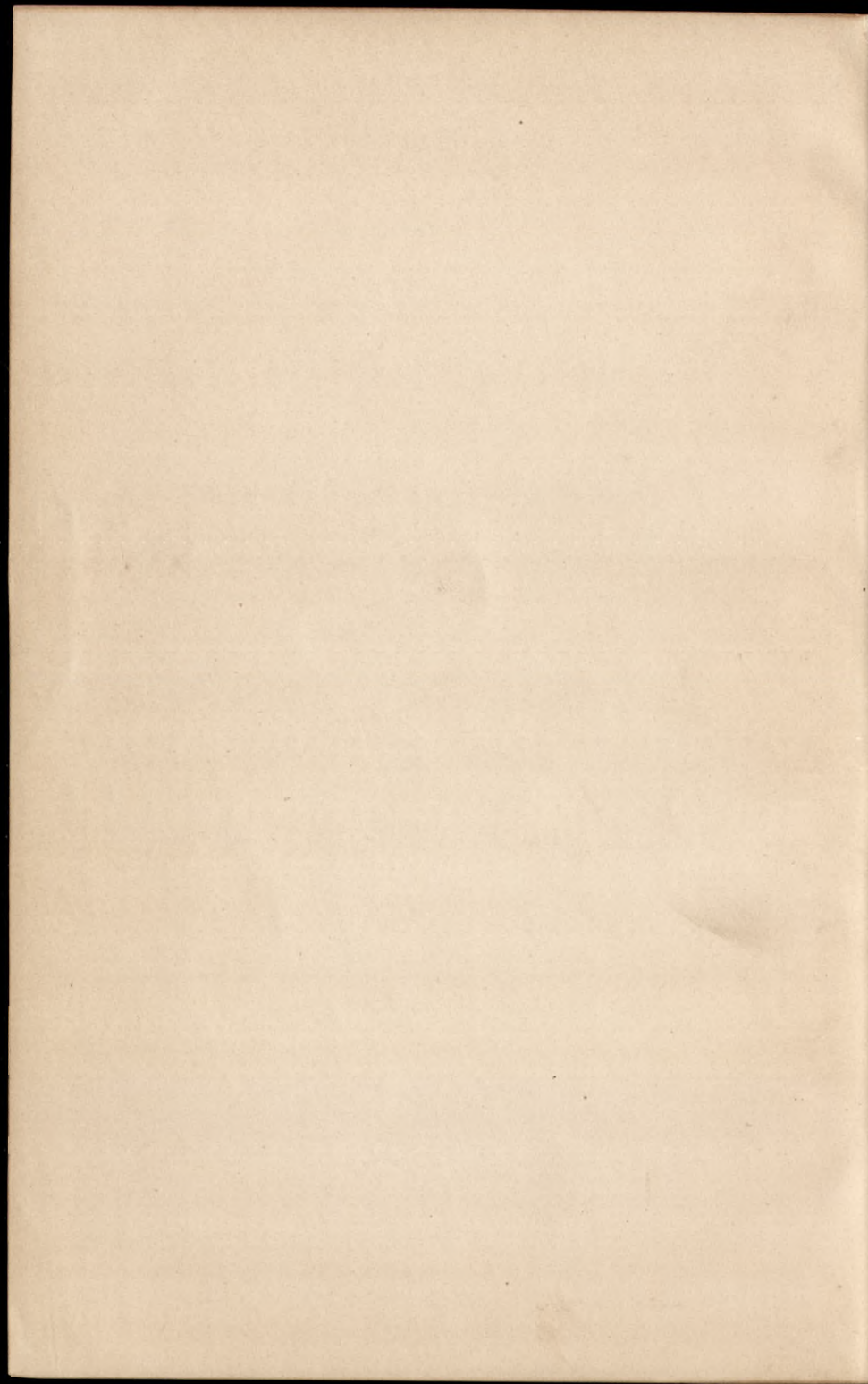
heterna sådant fordrade, flyttade flitens och talangens vedermäle ned i en guldsmeds degel.

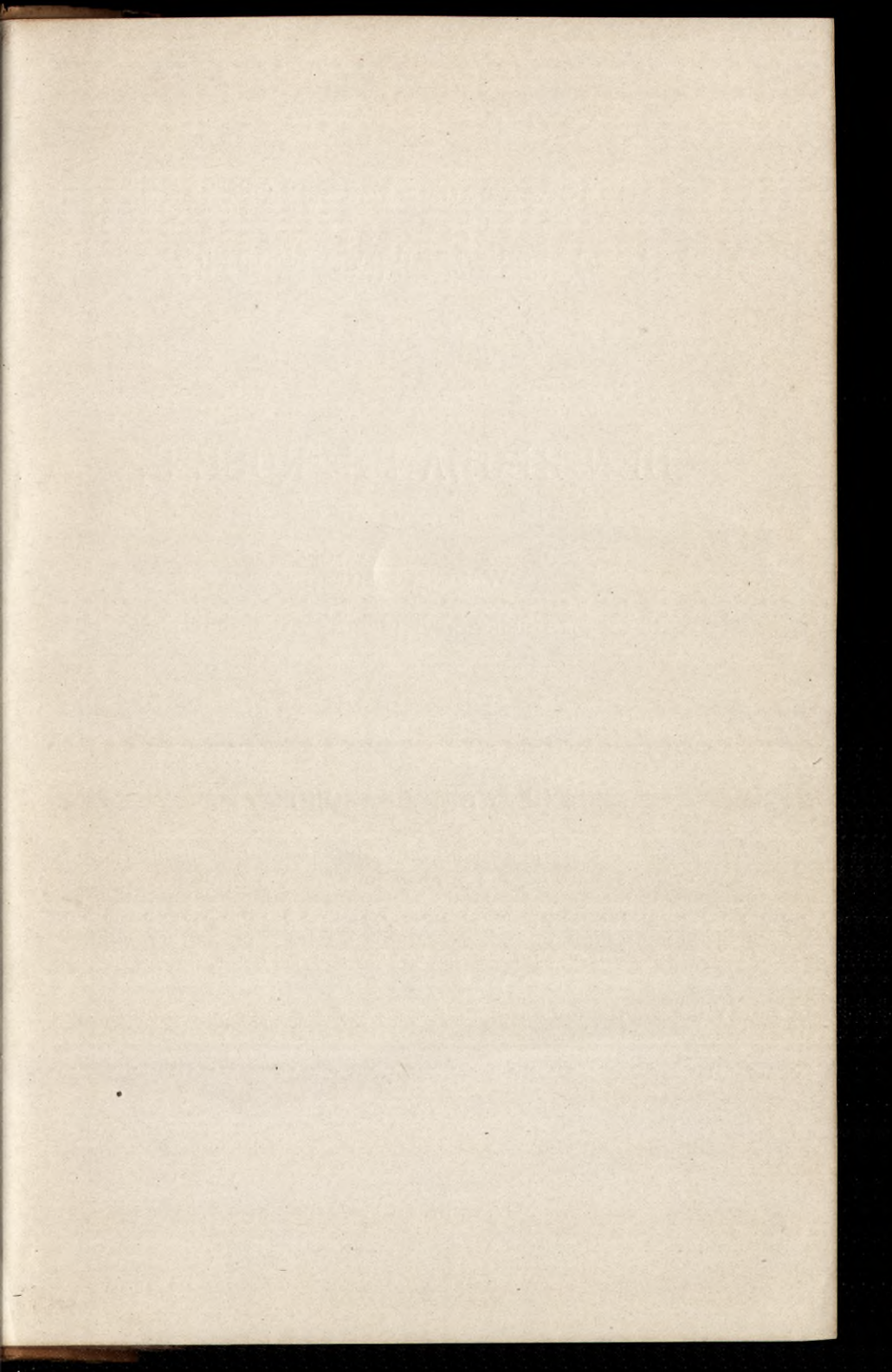
Så gick det till för femtio år sedan. Mer än ett decennium förgick, utan att de föråldrade och klena lärarkrafterna till fullo ersattes genom yngre och friskare. Men dessa kommo; akademiens hus ombyggdes, och förbättring blef synbar på alla håll samt den svenska konsten högaktad, äfven på den utländska stora tummelplatsen för talang och flit. Konung Karl steg på tronen och lyftade konsten och hennes idkare till den betydligaste höjd, de — i allmänhet taget — inom vårt fosterland innehaft.

Men »tiden rusar framåt, trampar nya spår och sopar småningom igen de gamla». Artisterna få söka sig fram på egen hand; de nu styrande krafterna, som logo åt dem, hvilka skulle leda deras studier, och lyckats höja svensk konst, börja darra på handen och nalkas i sin tur den äfventyrliga ståndpunkt, då kraftfull ungdom, med glömska af de gamles forna värde och förmåga, härmar deras små egenheter och tanklöst hånar deras oförmåga.

Men det är verdens gång.

På P. A. NORSTEDT & SÖNERS förlag:

F. W. SCHOLANDERS SKRIFTER.

FÖRSTA BANDET.

Pris: häft. 5 kr. 50 öre; inb. 7 kr.

"DEN BLÖDANDE ROSEN",

DIKTAD, RITAD OCH TONSATT

AF

F. W. SCHOLANDER.

Sju taflor i heliogravyr (deraf en med noter).

I portfölj med litografieradt omslag.

Pris: 20 kronor.

SCHOLANDERS SAGOBOK. I.

SAGOR

BERÄTTADE OCH RITADE

AF

F. W. SCHOLANDER.

Den hämndlystne. Flygsmeden.

I kartong med litografieradt omslag.

Pris: 2 kronor.

Pris: häft. 4 kr. 50 öre; inb. 6 kr.